

XLV. ÉVFOLYAM 7—8. SZÁM 1932. SZEPT.-OKT.

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

**A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS
EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA**

SZERKESZTI

KISS JÓZSEF

BUDAPEST, 1932

KIADJA A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS EGYESÜLETE

A Magyar Tanítóképző, a nagyszünet kivételével, lehetőleg havonként jelenik meg. — Előfizetési ára egy évre 8 pengő.

A szeptember-októberi (7—8-ik) szám tartalma:

<i>Kiss József</i> : Az új népiskolai Utasítás	229.
<i>Nagy Ferenc</i> : Tanítóképzésünk a népiskolai testnevelés szempontjából	251.
<i>Medgyesi Marida</i> : Magyar fogalmazástanítás és dolgozatírás a tanítóképző-intézetben	259.
<i>Lázár Károly</i> : A tanítóképzés reformja. Tanítóképzés és papnevelés. (Dr. Becker Vendel könyve.)	250.
<i>Jankó László</i> : A közgazdaságtan a tanítóképzésben	259.
<i>Kiss József</i> : Novy Ferenc dr †	264.
Egyesületi élet : A tanítóképző-intézeti tanárképzés ügyében felterjesztett memorandumaink. (266.). — A tanítóképző-intézeti pedagógia kérdései. (268.).	
Irodalom : <i>Havadi Barnabás</i> : Mi legyen az iskolával. <i>Ism. Kraft József</i> . (269.). — <i>Undi Mária</i> : Magyar Kincsesláda. <i>Ism. Megyer-Meyer Antal</i> . (275.). — Pestalozzi levele barátjához a stanzi tartózkodásról. (277.). <i>N. Bartha Károly</i> : Magyar Néphagyományok. I. <i>Ism. Péterffy László</i> . 277.). — <i>Dr. Marcell Mihály</i> : A lélek megismerésének művészete. <i>Ism. Váradi József</i> . 278.). — <i>Dr Imre Sándor</i> : Népiiskolai neveléstan. <i>Ism. Evva Gabriella</i> . (279.).	
Hírek :	282.

Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete.

Elnök: *Pároy Endre* áll. ttónóképző-int. igazgató (Damjanich-utca 43. sz.).

Alelnökök: *dr. Frank Antal* (Budapest), *Móczár Miklós* (Jászberény), *Tabódy Ida* (Cinkota), *dr. Becker Vendel* (Szeged), *Hamar Gyula* (Sopron).

Főtitkár: *Mihalik József* (Budapest, VII., Damjanich-utca 45. sz. Áll. tanítónőképző-intézet.) Az egyesületi étellel kapcsolatos megkeresések, indítványok, adminisztrációs ügyek stb. a főtitkárhoz tartoznak.

Titkár: *Prohaska Ferenc dr.* (Budapest, I. Fery Oszkár-utca 40. Áll. tanítóképző-intézet.)

Pénztáros: *Pócza József* (Bpest, V. Báthory-u. 12. IV. em. Kir. főigazgatóság.) Az egyesületi étellel kapcsolatos minden pénzküldemény a 48.627. sz. postai befizető lapon küldhető be. (A csekkszámla tulajdonosa: Tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesülete, Budapest.) A pénztároshoz kell címezni a lap szétküldésére vonatkozó reklamációkat és a lakásváltoztatásra vonatkozó bejelentéseket.

Ellenőr: *Éber Rezső*. **Házalapvezető**: *Jaloveczky Péter*.

Szerkesztő: *Kiss József* (Budapest, VII. **Belső Kerégyártó-utca 34.** Tel. Aut. 971—85.) Kéziratok, cserépéldányok ismertetésre szánt könyvek a szerkesztő címére küldendők.

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

FOLYÓIRATA

BUDAPEST, 1932

XLV. ÉVFOLYAM

7-8. SZÁM

SZEPTEMBER-OKTÓBER

<p>SZERKESZTŐSÉG, hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő: Budapest, VII. Belső Kerékgyártó-utca 34. Telefon 971—85. Kéziratokat nem adunk vissza.</p>	<p>SZERKESZTI: KISS JÓZSEF</p>	<p>Tagsági vagy előfizetési díj évenként 8 P. Az egyesülettel és a lappal kapcsolatos minden befizetés 48 627. sz. csekkalapon történhet. (A csekk száma tulajdonosa: Tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesülete). Reklamációk Pócza József egyesületi pénztáros címére Bpest, V., Báthory-u. 12. IV. küldendők. Hirdetések megegyezés szerint.</p>
--	---	---

Az új népiskolai Utasítás.

Az 1952/53. tanév kezdete az elemi iskolákra nagyjelentőségű eseménnyel köszöntött be: a vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr 2495/1952. eln. szám alatt kelt rendeletével kiadta az 1925-ben megjelent népiskolai tanterv részletes Utasítását. A népiskolai Utasításnak megjelenése azonban nemcsak a népiskolák számára öröndetes esemény, de nagy örömet jelent a tanítóképzés számára is. Örömmel köszöntjük az új Utasítást. Egyrészt azért, mert egyöntetűvé teszi a tanítóképző-intézetek egyik legfontosabb tárgyának, a módszer-tannak tanítását, egységessé és biztossá teszi a gyakorlati kiképzés vezetését, irányítását. Rendkívüli nagy szükség volt rá népiskolákban és tanítóképzőkben egyaránt, hogy eloszlasson minden bizonytalanságot, megszüntessen minden kétséget és határozott irányt mutasson a legjobb utak követésére, a legszébb eredmények elérésére. Benne van ebben az Utasításban mindaz, amit — bölcs mérséklettel megítélve — ma helyesnek tartunk a népiskolai tárgyak tanításában. Igyekszik áthidalni a régi iskolák módszertani eljárásai és az új iskolák, számunkra sokszor még túlmerész újításai között támadt űrt. Hozzákapcsolódik a történelmi multú iskolák módszereihez, de átveszi a fejlődés, haladás bevált újításait, anélkül, hogy a túlzásokat is magáévá tenné. A régi utasításokhoz képest sok tekintetben nagy változást jelent, de ezek a változások mindenütt a haladás útját mutatják. A régi utasításokból kettőt őrzött meg gondosan: a nemzeti gondolatot és a vallásos szellemet.

A tanterv megjelenése óta hét év telt el. Ez a hét év sok

olyan kérdésre adott megnyugtató feleletet, melyek a világháború befejezése után a lázas idők méhéből előretörték, melyek világboldogító tendenciával léptek fel, s melyet az iskolák és módszerek megjavítását óhajtó pedagógusok sokszor maguk is olyannak láttak és úgy üdvözöltek. Ez az Utasítás mentes minden ilyen szélsőségektől. A hét év elegendő volt az eszmék, törekvések, eljárások, újítások gondos értékelésére, a magyar viszonyokhoz való alkalmazására.

Aki ezt az Utasítást áttanulmányozza, két fő vezérmotívumot érez belőle kicsendülni: a magyar gyermek szeretetét és az aktív munkára való nevelést.

Ebben a szellemben mondja az Utasítást kibocsátó miniszteri rendelet: „A magyar gyermek érdekében készült ez a részletes tantervi utasítás...“ „Ezen kis darab magyar földön elsősorban nekünk, a magyar kultúra munkásainak, valóban mindent meg is kell tennünk a magyar gyermekért. Reá kell pazarolnunk minden szeretetünket, minden gondoskodásunkat, de fel kell őt vértetni a nehéz magyar életre is, hogy forró szívvel és hideg ésszel folytatni és befejezni tudja azt a művet, amin most mi dolgozunk.“

A gyermek aktivitását is igyekszik előtérbe állítani az Utasítás. Különösen gondol „az elemi iskolák gyakorlati irányú működésének kimélyítésére“.

Ezekért a nemes vezérlő gondolatokért külön is örömmel kell üdvözlönnünk.

A másik ok, amiért örömmel és büszkeséggel kell üdvözlönnünk különösen nekünk, tanítóképzőintézeti tanároknak, ezt az új Utasítást az, hogy ennek legnagyobb része tanítóképző-intézeti tanárok munkája. Az 1925. évi tantervet is, *Quint* József vezetése alatt, főleg tanítóképző-intézeti tanárok állították össze. Az utasítások elkészítésére az Országos Közoktatásügyi Tanács, *Négyesy* László egyetemi tanár elnöke alatt, bizottságot küldött ki, melynek tagjai legnagyobbbrészt tanítóképző-intézeti tanárok voltak. Előadótanácsosa *Quint* József c. főigazgató, majd annak halála után *Párty* Endre igazgató, egyesületünk elnöke volt. Tagjai és az egyes tárgyak utasításának elkészítői közülünk *Sztankó* Béla c. főigazgató, *Drozdy* Gyula, *Éber* Rezső, *Jaloveczky* Péter. *Kiss* József, *Kishonti* Barna, *Maurer* Mihály, *Sebestyén*né *Stetina* Ilona tanítóképző-intézeti tanárok voltak. De igen sok

hasznos gondolat került felszínre a tankerületekben tartott pedagógiai szemináriumokon és tanfolyamokon is, melyeken a tanítóképző-intézeti tanárság dicséretre méltó vezető munkásságot fejtett ki s hozzájárult az Utasítás gondolatainak kialakulásához és tisztázásához, Büszkén mondhatjuk tehát, hogy az Utasítás jórészt tanítóképző-intézeti tanárok munkája.

De ez a tény további új kötelességeket is ró reánk. Azt a kötelességet, hogy mint eddig, ezután is figyelemmel kísérjük a pedagógiai gondolatok fejlődését, új gondolatok keletkezését, kipróbálását, különösen azok népiskolai vonatkozásait. De nemcsak figyelemmel kell kísérnünk, hanem megfigyelés, kísérlet, kipróbálás tárgyaivá kell tennünk, hogy azokból azt, amit helyesnek találunk, megvalósíthassuk, a magyar népiskolának is kincsévé tegyük. Erre a tanítóképző-intézeti tanárság a leghívatottabb és kell is hogy hívatott legyen.

Az Utasítás „semmiképpen nem köti meg a tanító kezét az alkalmazandó módszeres eljárás tekintetében“. Mód adatik tehát új eljárások megvizsgálására, kipróbálására. A pedagógiában nincs megkövesedett mozdulatlanság, hanem az eszmék, módszerek folytonos változása, haladása, fejlődése. Szükségszerűleg el fog tehát következni az az idő, mikor a ma új Utasítás is változtatásra, újításra szorul. Lehet, hogy 5, 10 vagy több év is el fog addig telni. De a tanítóképző-intézeti tanárságnak minden pillanatban készen kell arra állni, hogy ha a tantervet és utasítást a fejlődő pedagógia és az idők követelménye megváltoztatandónak ítéli, úgy az ő javaslatai alapján a szaktudományok, a pedagógia és a nemzet szempontjából egyaránt legtökéletesebb módszeres eljárások szolgálhassanak a népiskolai tanítás vezérfonalául. *Kiss József.*

Tanítóképzésünk a népiskolai testnevelés szempontjából.

— 1932. június 20-án tartott rádió-előadás. —

Még élénken emlékezetemben élnek azok a kedves testgyakorlási órák, amelyeket messze, a Hargita alján, kicsi szülőfalum népiskolájának az udvarán először éltem át, szép tavaszi napsütésben. Azért emeltem ki, hogy tavaszi napsütésben, mert abban az időben (s azt hiszem igen sok helyen ma is) a téli hónapokban egyáltalában nem került sor testgyakorlásra, s a tanítóbácsiknak legfennebb csak a napsugár juttatta eszükbe, hogy a fejtörő, nagy szellemi tornák után az apró emberkéék testét is meg kell mozgatni. De még milyen jó, hogy legalább ilyenkor eszükbe jutott!

Csak az volt a kár, hogy még ezeken a szebb napokon is, csak a felsőbb osztályosok részesültek abban a szerencsében, hogy a tanítóbácsi vezetésével katonásdit játszhassanak, s közben egy-két szabadgyakorlatot is végezhesenek. Nekünk, kisebbeknek, az első, második, sőt harmadik osztályosoknak is ilyenkor csak a néző szerep jutott, s elképzelhetni aztán azt a vágyakozást és kínszenvedést, amelyet amiatt éreztünk, hogy nem lehet részünk ezekben a többé-kevésbé mulatságos produkciókban. Természetesen annál nagyobb volt az örömünk, amikor végre mi is tornázhattunk. Csak a hírre is, hogy most tornaóra lesz, ujjongva csapkodtuk be könyveinket a padba, s valósággal repültünk ki az iskolaudvar dombos emelkedésére, ahol aztán nagy fontoskodással lépőállásokat, terpeszugrásokat, feszes törzshajlításokat s ökölbe szorított kézzel olyan karlökéseket végeztünk, hogy csak úgy döngött bele a kicsi mellünk.

Szóval azokból a gyakorlatokból kaptunk kevés izelítőt, amelyeket tanítómesterünk a tanítóképzőből magával hozott, s amelyekre úgy ahogy, hézagosan még emlékezett. De nekünk ezekben is örömünk telt, s különösen boldogok voltunk, ha végül a tanítóbáccsival együtt valamit játszhattunk, vagy katonás menetben elénekelhettük, hogy: „Szittya vitézek, a harc riadalma ne rettegessen benneteket!” Mert mondanom sem kell, hogy mi ott lent, a Kakukhegy és a Murgó tövében erősen szittya vitézeknek éreztük magunkat. Jövendő kis Attilák és Csabák voltunk valamenynyien, aztán a lelkes történetórák kronológikus sorrendjében nagybárdú Botondok, Toldi Miklósok, Hunyadi Jánosok, Kinizsi Pálok és a többi nagyok, akik nem ijedtek meg a maguk árnyékától, s a csatában rendesen előlharcolva, nagy erejükkel győztek. Különösen a törökverő Hunyadi János volt az ideálunk, ki nek hősiességét a szünetek török-magyar háborúiban sokszor olyan összecsapásokban elevenítettük fel, hogy a sebesült janicsárokkal telt udvar valóságos csatatér képét mutatta. Mert győzni csak a magyaroknak volt szabad, s ha az ellenfél rögtön meg nem futott, vagy ha egy erősebb vezérkarral még szembeszállni is merészelt, akkor körömszakadtáig folyt a harc, mígnem Hunyadi csapata felülkerekedett úgy, mint azt a Czuczor költeményéből szavalgattuk: „Míg nem győz, nincs nyugalma.” Efféle csatározásokkal s még egy-két népies játékkal töltöttük el a szüneteket, tomboltuk ki magunkat még a téli időkben is, s ezekkel mintegy pótoltuk a testgyakorlatok hiányát. De bizony, a gyöngébbeknek sem a komolyabb feladatot igénylő csatározásokban, sem a nagyobbak labdajátékaiban nem igen akadt szerepük. Ezeket nem választották be sehová, s így ha kedvük is lett volna valamiben részt venni, a legtöbbször még a játékidőben is tétlenségre kényszerültek. Hogy mekkora hátrányt jelentett ez éppen a fejletlenebb, gyöngébb ifjúságra, s mekkora haladás éppen ennek a szempontnak a figyelembevétele a modern testnevelésben, azt hiszem felesleges fejtegetnem.

Nálunk a tanítóképzőben ez a hiba ma már teljes mértékben

kiküszöbölődött. Itt t. i. nincs felmentett tanuló, mint pl. a középiskolákban, hanem egyöntetűen mindenki résztvesz a testnevelő órák gyakorlataiban, a gyöngébb éppúgy, mint az erősebb. Náunk ugyanis a leggyöngébbnek is legalább olyan erősnek kell lennie, hogy jövődő hivatását ismerve, testét öntudatosan képezze, s úgy az előírt egyéni gyakorlatokat, mint a közös szabadgyakorlatokat kifogástalanul elvégezze. Emellett a tanítójelöltnek tisztában kell lenni a torna fejlődésével, történetével is és ismerve az egyes rendszerek előnyeit és hátrányait, olyan készséggel kell az életbe lépnie, hogy tudásával és tanításával ne csak tanítványainak, hanem egész környezetének, s ezáltal az egész országnak használhasson.

Ezt a nagy nemzeti célt szem előtt tartva, tanítóképzésünk arra törekszik, hogy a tanítóképző-intézeti növendék az intézet kebelében éppúgy mint a többi tárgyakból, a testnevelésből is mintaszerű kiképzést nyerjen. Elsősorban tehát az a cél, hogy maga az intézeti testnevelés olyan szakszerűséggel történjék, hogy azok a növendékekben a tárgy iránt kedvet és szeretetet ébresszenek, és ötévi munka után tudás tekintetében olyan önbizalmat keltsenek, hogy az életben bárki előtt bátran léphessenek fel, mint modern testnevelők. Jól tudjuk, hogy ez nagy feladat, de akiben kedv és ambíció van, ha az ötévi testnevelő órák rendszerét, óra-beosztását és módszerét magába szívta, s tudása mellett egy-két jó segédkönyvet is magával visz az életbe, munkához látva, büszkén és bátran számíthatja magát azok közé, akik, ha kis ponton is, a modern testnevelés szolgálatában állanak. Mert kis ponton ugyan, de ott áll a magyar tanító is. S akkor, ha az ország különböző helyén sok ilyen kis pont lesz, senkisem kételkedhetik ez erőteljes kis pontok összefutó vonalában, a nemzeti erő és egység hatalmas, megbonthatatlan bázisában.

Hasonló kis pont volt az az emlék is, amelyet bevezetésemben szülőfalum népiskolájának testgyakorlásairól felújítottam. Jelen-téktelen kis emlék, de elkisért idáig. Rég elmúlt, de első benyomás volt, s még most is látom az ingre vetkezett kis székelyfiúk karjának fehér villogását. S látom a lelkes, jó tanítóbácsit, aki-ről azt mondtam, hogy bizonyára csak azt a pár gyakorlatot mutogatta, amelyekre még diákkorából a tanítóképzőből emlékezett. De áldott legyen az emléke, hogy bár ezeket mutogatta. Az akkori szellem nem is igen kívánt többet. Azóta azonban nagyot változott a világ. De nemcsak azóta, hanem az utolsó egy-két évtizedben is. A testnevelés fontossága ma már vitathatatlan és rendszeres iskolai tanítása minden művelt államban kötelező. És a nevelők, tanítók szívesen is foglalkoznak vele. Mert megértik a közegészségi, közgazdasági, szociális és a szó teljes értelmében vett kulturális fontosságát. Nem restellem bevallani, magam is átestem ezen a változáson. A háború előtt nevezetesen, mint a testület legfiatalabb tanárának magyar irodalmi óráim mellé nyolc tornaórát is beosztottak. Megvallom igen kínosan érintett ez a beosztás, hiszen érthető is, fiatalos hévvel jobban szerettem

volna a katedráról prelegálni. Az első tornaórákon megis kintam szegény fiúkat a katonaságtól hozott rendgyakorlataimmal, no és még — most elárulhatom — azokkal a szabadgyakorlatokkal amelyeket még a falusi iskolában tanultam. Hiába, ezek az első benyomások éltek bennem a legmélyebben, s mintha a középiskolában gyakorolt dolgok mind kiestek volna emlékezetemből, az elemi iskolai emlékek segítettek ki a bajból. Döngették is a fiúk a mellüket a karlökéseknél, hogy csak úgy zúgott bele a nagy terem.

De Kmetykó János tanár úr igen közel tanított hozzám, a polgári iskolai tanárképzőben. Hébe-hóba ellátogattam hát hozzá egy kis új anyagért, és egy-két jó módszeres fogásért, s később résztvettem egy tanfolyamán is. S ime azóta vérbeli testnevelő lettem. Szeretem az elméleti tárgyaimat is, de boldog vagyok, ha fiaim szép fehér tornaruhájukban előttem elvonulnak, derűs arccal tornásznak, vagy ugrándoznak, ficákolnak, mint a csikók a réten, vagy az aranyhalak a napsütésben. Mert szép a lélek, szép a tudás, dicséretreméltó a szorgalom és minden szellemi érték, de méltóztassék elhinni, a testileg szépen fejlett ifjúnak még tán a tudása is szebb, határozottabb, fegyelmezettebb. És ha a görögök találták is ki, nincs szebb, mint egy szép testű és szép lelkű ifjú a maga tökéletes harmóniájában. Ezért van az, hogy sokszor igen nagy szellemű embereket, különösen ha valami testi fogyatkozásuk van, eltölt a vágy: szép, egészséges testtel rendelkezni. A régi magyar irodalom kiváló szaktudósával Katona Lajossal történt meg (aki tudvalevőleg igen kis termetű és hajlotthatú ember volt), hogy egyik alkalommal, amikor már egyetemi tanár volt, Beöthy Zsoltnak arra a kérdésére, hogy mi szeretne lenni, azt felelte: atléta. Nem tudom, a hallgatóim átérzik-e, de nekem szent meggyőződése, hogy Katona Lajos ezt nagyon a lelkemélyéből mondta. Hiszen mi sem természetesebb, hogy a testi és lelki tökéletesség minden okos és egészséges gondolkodású embernek a törekvése, ideálja lehet. Büszkén és örömmel említhetem meg, hogy nálunk, a tanítóképzőben az újabb időben elég gyakori az ilyen jelenség. Szinte ritka az olyan jeles tanuló, aki egyúttal ne volna szép fejlettségű is. Mert itt mindenki foglalkozik a testével, tehát a jobb szellemi képességű is, sőt az ilyen, az okos, még okosabban. Rossz tanuló jó tornászom — szinte különös, alig akad. Pedig régen szállóige volt, hogy a jó tornász rossz tanuló. Nálunk éppen fordított a helyzet, sőt igen gyakori, hogy a legjobb tornászunk egyik legjobb tanulónk is egyúttal. Pl. most végzett kiváló atlétánk is, a sportkörökben országosan ismert távolugró Koltai (a 7'22 m-es ifjúsági rekorder) egyike volt a legjobb tanulóknak. Vagy pl. a múlt évi Kisok versenyeken a csapatbajnokságban győztes növendékek 17 tagjából csak kettő volt gyengébb tanuló, a többi mind elsőrendű. De ez így is van rendjén. Végre ki kell menni a köztudatból, hogy a jó tornászok nem jó tanulók. A tanítóképzőkből átlag kiküszöbölődött már ez

a megállapítás, mert nincs is alapja és hisszük, hogy a mai modern testnevelés szellemében ez így lesz a többi iskolatípusoknál is. Mindezt természetesen csak úgy lehet elérni, ha a tornát egyetlen iskolában sem tekintik melléktárgynak, hanem éppúgy kezelik mint a képzőben, ahol a jövőendő tanító szempontjából minden tárgy egyenlő mértékkel mérten rendes és kötelező. De a tanítónövendék nemcsak azzal van tisztában, hogy ez számára kötelező, hanem azzal is, hogy ezt neki nemcsak alkalomadtán a gyakorlóban, hanem az életben is tanítania kell. Szóval a tanítójelölt, éppúgy mint a többi elméleti órákon, a testnevelési órákon is jövőendő hivatásának tudatában és magaslatán áll, különösen a felsőbb osztályokban. Ezért oly kellemesek nálunk a testnevelési órák. Dorgálásra, fegyelmezésre egyáltalában nincs szükség, s így érthető, ha a Testnevelési Főiskola hallgatói szinte vetélkednek azért, hogy gyakorlati tanításaikat nálunk (a budapesti I. ker. áll. tanítóképzőnél, mint a főiskola gyakorló-iskolájánál) tarthassák. Persze ilyen ifjúsággal könnyű is a dolguk, mert amint egyik alkalommal Misángyi Ottó megjegyezte: olyan szépen nevelt és jó szellemű ennek az iskolának az ifjúsága, hogy bármelyik percben előkészülés nélkül bemutatót lehetne velük tartani. Az ilyen ifjúság természetesen az életbe kilépve is magához hasonló ifjakat igyekszik nevelni, tehát tanítási anyagban, módszerben s általában minden tekintetben azt adja, amit a tanítóképzőben kapott és magával vitt. Éppúgy mint előbb magamról és egykori tanítómról mondtam. Ha keveset kap, keveset visz, ha többet kap, többet visz magával útravalóul.

Minden esetre az a fontos, hogy amit a tanítójelölt magával visz, az jó és jól felhasználható legyen. Csak egyre vigyázzon nagyon minden kezdő testnevelő: nehogy régi elcsépelet gyakorlatok és módszerek emlékeit újítsa fel és azokba fulladjon bele akkor, amikor már a legújabbakkal is tisztában van. A fiatal tanító t. i., mint fentebb már rámutattam, igen könnyen beleesik abba a hibába, hogy először lépve az iskolába, az első tapogatódzásnál úgy kezd tanítani, mint ahogy valamikor őt tanították, nem úgy, ahogy erre előkészítették. Egyik igen kitűnő tanítványommal történt meg pl., hogy a gyakorló-iskolában tanítandó testgyakorlási tervezetében csupa elavult, mosolyra keltő mozdulatokat vett fel, olyanokat, amiket valaha vele végeztek az elemiben, holott nálunk öt éven keresztül általában ritmikus gyakorlatokat, vagy legfennebb svédornát tanult. „Eszerint — kérdeztem tőle — karlökés előre, karlökés oldalt, — bal lépő-állás, jobb lépő-állás stb. ezt csináljuk úgy-e öt éven át? — A jelölt rögtön észrevette a felületességét és általános derültség közben szégyenkezve mentegetődött a hibája miatt, — pedig ismétlem, igen könnyű ebbe a hibába esni.

Az okszerű testnevelésnek és a testnevelői hivatásra való előkészítésnek azonban nagyon vigyázni kell arra, hogy az ilyen végzetes hibák elkerültessenek s éppen ezért a testgyakorlási órák mintaszerű végrehajtása mellett állandóan éber tekintettel kell

lenni arra; hogy a tanított anyag lényegével, célszerűségével, óratervével és módszerével a jelöltek elméletileg is tisztában legyenek.

Ezt a szempontot, mint a többi tárgyak tanításánál, úgy a testgyakorlásnál is, már az alsóbb osztályoknál figyelembe vesszük, jóllehet a tulajdonképeni gyakorlati módszerre a IV. és főképp az V. osztályban kerül sor, amikor már kész tervezeteket készítenek, s időnként egymásközt vagy a gyakorló-iskolában önállóan is tanítanak. A tanítójelöltnek azonban, mihelyt az intézet küszöbét átlépte, tisztában kell lenni jövő hivatásával s ezt átérzve és minden cselekedetében ennek a szellemében élve, megfigyeléseivel már az első perctől kezdve gyűjtenie kell az anyagot és a módszert, amelyet jövő pályáján felhasználhat. Szóval a kis tanítójelölt, ha az alsó évfolyamokban még nem tanul is rendszeres módszertant, tanáraitól állandóan módszeres eljárást tanul, még akkor is, ha a tárgyalt anyagban kevés az elemi iskolai vonatkozású. Persze az elemi iskolai vonatkozást lépten-nvomon keressük és azokra külön felhívjuk tanítványaink figyelmét. Melyik tárgynál volna hát erre több alkalom, mint éppen a testgyakorlásnál, ahol folyton alkalmazkodnunk kell az egyéni képességekhez s a jókedv, derű és frissesség ébrentartása végett egy-két szóval mindig megmondjuk az illető gyakorlat célszerűségét, hasznosságát. Mert ezt, ha tudja és érzi a növendék, kétszeres erővel és jó kedvvel végzi gyakorlatait, mint olyan, aki igazán átérzi, hogy elsősorban önmagának dolgozik, magának gyűjt erőt, rugékonyságot, hajlékonyságot, ügyességet, röviden: egészséget.

Mindjárt az első óránk is tehát ilyen megfigyeléssel, tudatra ébresztéssel, mondhatnám, testnevelői terepszemlével kezdődik. A növendékeinket egyszer-kétszer körülsétáltatva az udvaron, vagy a teremben, rögtön szemünkbe ötlük, hogy míg egyik-másiknak meglepően szép, ritmikus járása van, addig legalább 10—20%-ának csaknem összeakad a lába, vagy úgy megy, mintha 100 kilós terhet cipelne a hátán. Igen sok köztük aztán a beesett mellű és görnyedt hátú is. Pedig ezek mind négy középiskolát végeztek, s a felvételnél is orvosi vizsgálaton estek át, tehát egészségesek. Amellett a legtöbben jeles bizonyítvánnyal érkeztek, szóval olyanok, akik nem kerülhették el volt nevelőik figyelmét. S még járni sem tudnak becsületesen. Hát még ha tornára kerül a sor. Legalább 25 %-a (statisztikám van róla) olyan, hogy tornaszert talán nem is látott, nemhogy valaha felkapaszkodott volna egyik-másikra. Szabadgyakorlatot ugyan általában tudnak, de azokat is olyan darabosan, hogy hetekbe kerül, míg egy kis ritmust, vagy hajlékonyságot ki lehet hozni belőlük. Mert a Niels Bukh-féle mozgásos gymnastika eredményeit csak alig egy-két iskolából hozták magukkal.

E terepszemlék után, melyekbe jövő feladatukhoz való tanulság végett lehetőleg egy-két V-öd évest is bevonok, megkezdődik a tulajdonképeni testnevelő munka. Mindenkit a maga testi fogyatékoságára figyelmeztetnek, s a tökéletesebb fejlettségűek testi szépségét és ügyességeit mintául állítva, jóindulatú

figyelmeztetéssel buzdítom az elhanyagoltabb, gyöngébb növendékeket arra, hogy megfelelő gondoskodással mily szépen rendbe hozhatják testi fogyatékságaikat, s idővel a legjobbak közé küzdhetik fel magukat. Felhívom figyelmüket a felsőbb osztályok tornaóráira is, ahol kivétel nélkül mindenki megfelelő fejlődésű. Egy szóval, már az első órán úgy járok el, mint egy igazi nép-tanító, aki szeretettel veszi gondozásába a rábizott csemetéket, s ugyancsak szeretettel kezdi meg azok testi ápolását. Az első órákban aztán nemis igen veszek fel más anyagot, — kivéve a főgyakorlatokat — mint népiskolai vonatkozásút, hadd ugrálják, kacagják és táncolják végig az őszi napokat igazában a kedvük szerint.

Így kerülnek sorra némi erősebb változtatással már az első hónapokban azok a testi és lelki hatású népiskolai gyakorlatok, amelyeket az elmúlt hetekben a Rádióban hallgattunk s amelyek alapján, ha növendékeim nem széledtek volna szét, magam is szerettem volna bemutatni egy félórát, úgy mint azt néhanapján a tanítóképzőben a nagyokkal is csináltatjuk. Nem tudom, a jövő ősön lesz-e erre még alkalom, de nem is képzelem a nagy-közönség, hogy mily kedvesek és mulatságosak ezek a *játékos, utánzó* és részben határozott formához kötött *mozgásos gyakorlatok* nagy fiúk, sőt öreg fiúk részére is. Azért emelem ki, hogy öreg fiúk részére, mert önkénytelenül eszembe jutott az a néhány jelenet, amikor pár évvel ezelőtt a Testnevelő Főiskola tanfolyamán, velünk, öreg fiúkkal végeztetett a vezető tanár efféléket. Pedig ott voltak ám 50 — 60 felé járó öreg bácsik is, sőt, hogy a kép még változatosabb legyen, Szukováthy igazgató is beállott közénk két kis fiával. De azért ment a munka zökkenés nélkül, mint a karika-csapás. Az első napokban ugyan még döcögösen, mint a kenetlen szekér, de aztán napról-napra mind frissebben, s a végén már úgy ugráltunk, bukfenceztünk, kergetőztünk, s nyivákolunk, mintha a pályából nem rég kerültünk volna ki. Öröm, derű és igazi gyermeki kedély éledt fel bennünk és az ú. n. tanfolyam-vizgán is igen jó eredményt mutattunk fel. Tíz percig tartó mozgásos és játékos tornát mutattunk be, s a végén a bizottság nagy bámulatára olyan sivító rakétát bocsátottunk fel, hogy a fülem most is cseng belé. De tény, hogy azóta 50 tanítóképzőben ennek a fantasztikus rakétának a fényében és szellemében történik a testnevelés.

A könnyed, változatos, és sokoldalú mozgásos torna, vagy más szóval a ritmikus torna uralja ugyanis ma a helyzetet csaknem az egész világon s ennek, mint „alapvető gimnasztikának“, sehol sincs nagyobb létjogosultsága, mint éppen a népiskolában. Hogy miben áll tulajdonképpen ez a Niels Bukh-féle alapvető dán-gimnasztika, vagy röviden: rithmikus torna, azt nehéz szóban, vagy írásban kielégítően megmagyarázni. Ezt látni kell. Pár szóval mégis úgy magyarázhatnám meg, hogy nem más, mint az ismert svédrendszerű szabadgyakorlatok könnyebb, szabadabb és változatosabb keresztülvitele. A gyakorlatok azonban minden merev-

ség és feszesség nélkül, úgyszólván puhán, s pillanatnyi szünet és megszakítás nélkül kapcsolódnak egymásba, s valósággal a zenei ütemnek megfelelően, ritmikusan folynak és következnek egymásután. Azt mondhatnám, a test foglalkoztatott részei, egy-két irányító vezényszóra a szó teljes értelmében ritmikusan táncolnak, de úgy, hogy a mozgások fokozatosan és egyenletesen a test minden porcikáját áthatják. Természetesen a hármastagoltság, nevezetesen: a könnyebb gyakorlatokkal kezdődő *bemelegítés*, az erősebb munkát igénylő *főrész*, és a lecsillapító *befejező* rész itt is kifejeződik, a kisebb tagoltságú 10—20 perces részekben éppúgy, mint minden szakszerű óratervben.

Mi a tanítóképzőkben mindent elkövetünk, hogy ifjúságunk azokat a modern elveket, amelyeket kiváló szakemberek eddig felszínre hoztak ifjúságunk elsajátítsa, s kellő ambícióval az ország különböző részeibe szétvigye.

Kívánatos hát, hogy ahová magvető útjukon érkeznek, ott megfelelő talajra is találjanak, s ott őket szeretettel is várják. Mi a lehetőség szerint lelkileg és testileg edzett férfiakat, talpig embereket igyekszünk képezni, olyanokat, akik nemcsak az iskolában képesek eredményeket felmutatni, de a serdültebb nemzedékek és a felnőttek szakszerű testnevelésére is megfelelő képességgel rendelkeznek. Úgy neveljük őket, hogy szeressék és értékeljék a testnevelés gondolatát, hogy kedvük legyen ott, ahová jutnak kisebb sportkörök alakításával s az ott végzett munkával a nép fiaiban érdeklődést ébreszteni a sport és a nevelő testgyakorlás iránt. Hiszen célszerű testnevelésre nemcsak a padba szorított gyermekek, és az ülő foglalkozáshoz kötött tisztviselők vagy iparosok szorulnak rá, hanem a sok egyoldalú munkával terhelt nép fiai is. Szabadítsuk fel hát őket néha-napján a röghözkötöttségből s a mindennapi munka letargiájából kiemelve, szórakoztató, mulattató és üdítő sportdélutánjainkon tegyük frissebbé és élénkebbé testi és lelki világukat s egyhangú napjaikat. Hogy az ilyen érdeklődés mennyi káros szórakozástól vonja el a nép fiait, azt hiszem mindnyájunk előtt köztudomású. Nekünk tehát, akik a nép sorsának, életének és lelki világának szemlélői vagyunk, mint népnevelőknek mindent el kell követnünk, hogy őket a veszedelmes hatásoktól mentesítsük s lehetőleg egész életük vonalának olyan irányt adjunk, amely egy nyugalmasabb, szebb és boldogabb jövő felé vezet.

A tanítóképző-intézeti testnevelésnek és a testnevelés módszerének mozzgó ereje az legyen, hogy elsősorban ifjúságunkból neveljünk erős, kitartó, jellemes, szóval, testileg és lelkileg harmónikus egész embereket, másodsorban annak a készségnek a nyújtása, hogy majd az életbe kilépve, maguk is ilyen erős, egészséges és lelkiismeretesen gazdag nemzedékeket neveljenek. Nagy erő ez a gondolat és forrása nem más, mint az önzetlen tiszta emberszeretet s az összetartozás érzéséből fakadó mindenek fölötti szent, tiszta hazaszeretet.

Nagy Ferenc.

Magyar fogalmazástanítás és dolgozatírás a tanítóképző-intézetben.

Tantervünk a szóbeli és írásbeli fogalmazással behatóan foglalkozik. Hangsúlyozza a tanítói hivatásban való fontosságát. Részletes utasítást ad a tanítás fokozataira, a tárgyválasztásra, a dolgozatok előkészítésére és javítására vonatkozóan.

Mégis, ha saját növendékeinknél tanításunk eredményét vizsgáljuk, ha végzett tanítónők folyamodványait, leveleit olvaszuk, ritkán lehetünk megelégedve. Jól fogalmazó növendékeink más tárgyban (pl. tanítási tervezetekben) felületesen fogalmaznak, különösen a szabatos kifejezés felelősségét nem érzik át.

Természetesen ezeknek a hiányoknak okát elsősorban tanításunkban kell keresnünk, azonban vannak fogyatékoságok tantervünkben és a köztudatban is. Különösen a következők.

1. Utasításunk nem mutat rá arra, hogy a fogalmazástanítást, a kifejezési készséget a növendék lelkivilágában kell megalapozni és előkészíteni. 2. A tanterv nem számol az idővel. Qualitatív jó munkát kíván, de a dolgozatok számát és — különösen a javítás és megbeszélés szempontjából — a növendékek létszámát figyelembe véve, csak kvantitatív munkára telik az időből. 3. A pedagógiai közvélemény fogalmazáson általában inkább csak a szép kifejezést érti. A modern irányok meg szinte méltatlannak tartják az egyéniség szabad kifejezésének korlátozását kötött fogalmazási feladatokkal, amilyenek a tágabb értelemben vett fogalmazásban a vázlatkészítés, gondolatmenetírás vagy a kifejezésnek a nyelvhelyesség szempontjából való erős fegyelmezése. Márpedig művelt embernek és tanítónak — főleg a gyakorlati érintkezésben — elsősorban világosan és szabatosan kell fogalmaznia.

I. A tárgy tanításának általános előkészítése.

Célkitűzés. Utasításunk szerint (42. lap): A fogalmazástanítás célja az, hogy a növendék összefüggően, logikai sorrendben, stilisztikai és nyelvi szabattal legyen képes gondolatait előadni." (Feltűnő, hogy itt meg a szép kifejezés maradt ki a meghatározásból. A részletes utasításban azonban mindenütt szerepel.)

Világosítsuk meg mi a célt egy másik oldalról! Kérdezzük, milyen legyen a tanító stílusa? A felelet röviden ez: legyen stílusa. Akinek nincsen határozott és egyéni kifejezése, az csak közölni tud; akinek van egyéni vagy csak világos, erőteljes kifejezése: az eszméltetni tud. Szaktanárnál nem elsőrendű követelmény a szép stílus, de a tanítónak — nevelő és szociális feladatait is tekintve — mindig megvilágosítania, lelkesítenie, vezetnie kell. Beszédében, írásában nem lehet színtelen, fajsúlytalan senki: valakinek kell lennie. A tanítók és különösen a tanítónők stílusában valami félszeg anakronizmus is észlelhető; mintha kifejezésük a népies-nemzeti irány elvértelenedett edényeiből élőködne. Férfitanítóknál inkább a hivatalos stílus nehézsége kísért.— Nevelni kell növendékeinket arra, hogy megérezzék koruk ritmusát és hangula-

tát s azt átvigyék beszédükre és írásukba. Enyelgő liraiság, dagályos lelkesedés és jóindulatú körülményesség helyett ma tömörség és fordulatosság kell. Szavainkat és mondatainkat inkább kialakapáljuk, mint öntjük és zenéjük az acél pengébe.

Stílusmintául a mai tanító Gárdonyit tanulmányozza. Mint tanítótársban megtalálja benne az örök emberi életformák és értékek szemléletét. Kifejezése pedig örök magyar — Aranyé prózában — és mégis korszerű. Gárdonyi lelkesítheti tanítványát abban is, hogy erőnek, kincsnek tekintse a nyelvet, a kifejezést.

Alapok. A cél megállapítása után a fogalmazástanítás általános előkészítésének legfontosabb teendője a helyes és szép kifejezés forrásainak, alapjainak tudatosítása. A fogalmazás nem járulékos készség, hanem az egyén szellemi és lelki alkatának legbensőbb megnyilvánulása. Legalább is azzá kell tenni. A modern pedagógia jól tudja ezt. A mintaiskolában is elsőrendű szerephez jutott. — Hogy milyen nagy fejlődés mutatkozik e téren, azt a mi korosztályunk látja legvilágosabban. Mi nem tanultunk igazán fogalmazni, de akarunk — és pedig jól — tanítani fogalmazni. Vagy gondoljunk egy fogalmazási mintaóra valamely haladószellemű elemi iskolában. Sokunk kifejezését nem telíti annyi eleven megfigyelés, mint ott egy III. elemistáét. Művelt felnőttek mondatszerkezete sokszor tagolatlanabb, mint sok világosan, tudatosan szerkesztő kis diáké.

A tanítóképzőbe lépő növendék lelkialkata ritkán van a fogalmazástanítás szempontjából megművelve. Lappangó készsége azonban sok van, különösen, ha falusi gyermek. Megfigyelései elevenek, érzésvilága áttetsző, csak meg kell mozgatni, mert nincs fogékonysághoz, élményektől táplált kifejezéshez szoktatva. Ha növendékeink birnak, különösen kisvárosi polgári iskolákból — legalábbis öntudatukban — bizonyos fogalmazási készséget, az nem szokott szerencsés lenni: a hagyományos lirizmus és pathos húrjait pengeti. Van, aki lesajnálja az itteni „kis feladatok“-at, mert ő már „irodalmi dolgozatot“ is írt. E mellett írása tagolatlan és frázisokkal cicomázott.

Gyors haladásra tehát nem számíthatunk, legalább is addig nem, amíg az elemi és polgári iskola mindenütt meg nem valósítja az új módszer szerinti fogalmazástanítást. — Jelenleg a lélektani előmunkálatokat is nekünk kell elvégezni, azért a kifejezés eszközeit és módjait közös munkában lépésről lépésre tudatosítjuk. — A fogalmazási készség megindítását még nem nevezném az alkotókedv felébresztésének. 15—16 éves fiataloknál nincs meg a gyermekek naív önbizalma sem. Kompozícióról például kezdetben még alig lehet szó. Csak egy-egy húr pendül meg, — évek múlva, fokozatosan az egész lélekhangszer. Eleinte a fegyelmezettség csak egyes mondatok fogalmazására terjed ki, csak lassankint észlelhető az egész dolgozat felépítésén, kifejezésén.

A lélektani előkészítés néhány fontosabb mozzanata a következő.

1. Szokja meg a növendék a világos, tagolt, választékos beszédet.

2. Álljon közvetlenül tárgyával szemben, figyelje meg; hagyja hogy hasson rá s csak azután fogjon az íráshoz. (Ilyen kifejezések: a park szép látványt nyújt, — a fenyők sötét keretet adnak — eszméltetnek a növendék közvetett beállítására.) Tanuljon saját érzékeivel megfigyelni. (Úgy szoktam mondani: „Fülünk, szemünk szomjas, éhes. Tápláljuk!) Nagyon eszméltető magasabb fokon lelkes megfigyelésre Remenyik Sándor: Csendes csodák című költeménye. — Világosan értse a növendék, hogy mondani-valóinak anyagát elsősorban — a tanultaktól is eltekintve — megfigyeléssel kell gyűjtenie. Az eredetieskedő beállítások és felfujt képek ürességét kezdettől fogva leleplezzük.

3. Tanuljon a növendék írás előtt világosan, logikusan gondolkodni: szétbontani, összefogni.

4. Tanuljon lelkesedni és gyönyörködni.

5. Tanuljon meg önmagába, befelé figyelni.

6. Figyelje, élvezze, bírálja mások kifejezését.

7. Szeresse, felelősséggel fejlessze stílusát.

Ebben az ébresztő, előkészítő munkában legfontosabb szerepe a tanárnak van. Beszéde legyen világos, élénk, felolvasása gyönyörködtető, magyarázata eszméltető. Egész lényével láttasson, érintsen, eszméltessen. Hozza eleven, egyéni kapcsolatba a növendéket a tárggyal és önmagával. — Az iskolai élet is adjon tartalmas, szép élményeket, kifejezési alkalmakat. Legyen sajátos légköre, szelleme; neveljen: jellemet, lelket.

A gyakorlati élet különböző vonatkozásaiban és helyzeteiben pedig akkor fog növendékünk rátalálni a megfelelő hangra, ha erős meggyőződésű, világosfejű, bátor és talpraesett emberré fejlődik, aki azonban mindig tapintatos és jóindulatú.

Tanmenet. A dolgozatok számára nézve az Orsz. Közokt. Tanácsnak a kir. Főigazgatóság javaslatára tervbevett változtatása a tantervhez képest örvendetes csökkentést jelent.

A dolgozatok idejét és tárgyát ugyan elsősorban a tanulmányok menete és az alkalmak szabják meg, mégis szükséges a többi tárgy irásbeli munkája miatt, közösen készített beosztás szerint igazodva, a torlódást elkerülni. A dolgozatok megbeszélése és javítása lehetőleg gyorsan kövesse írásukat.

A kifejezési készség fokozatos és sokoldalú kifejlesztése csak gondosan elkészített terv alapján lehetséges. Ha a tanár egyszer már végigvezetett egy osztályt az öt évfolyamon, tapasztalatai értékesítésével elkészítheti magának *tervezetét*. Ez természetesen nem merev, hanem részleteiben változó és inkább a formai készségek kiépítését célozza. — Az I. és II. osztály külön fogalmazási óráit kell a szabadabb tárgyú és irányú dolgozatokra felhasználni, mert a III–V. osztályban a tantervben jelzett dolgozattárgyak és az elméleti tanulmányok megkötik a tanárt. Legtöbb feladat fogalmazás tekintetében a II. osztályra esik. A

növendékek túl vannak a kezdet nehézségein, aránylag ebben az osztályban kevesebb az elméleti anyag, viszont, az I. osztály végén tanult stilisztikai elméletet csak most lehet igazán értékesíteni és a II. osztály szerkesztéstani anyagát gyakorolni kell. Házi dolgozatul az I—II. osztályban a tanulmányokkal összefüggő, több meggondolást kívánó tárgyakat adjunk, vagy olyanokat, melyeken a fogalmazási órákon tanultakat önállóan gyakorolják.

Tankönyvek, könyvtár, a tanítás helye. A fogalmazástani-tás a magyar nyelvi tankönyvek közül állandóan forgatja — a felsőbb osztályokban is az I. éves nyelvtant és stilisztikát és a II. éves retorikát. Előbbiből különösen a nyelv helyességére vonatkozó fejezeteket, utóbbiból a szerkesztéstani részt. — Segédkönyvül nélkülözhetetlen a Magyar Tudományos Akadémia „A Helyesírás Szabályai” című füzeté. A tanulmányokkal kapcsolatban hasznos a növendékek kezébe adni Tolnai Vilmos Magyarító Szótár-át, Póra Ferenc Rokonértelmű Szók és Szólások könyvét, Simonyi Zsigmond Magyar Nyelv-ét, Szinnyei József Magyar Tájszótár-át, irodalmi és nyelvi folyóiratokat. Egy-egy rádióelőadás nyereségei is szöbakerülhetnek az órán.

A stílus fejlesztése, különösen az önálló munka szempontjából, rendkívül fontos, hogy az osztálykönyvtár könyveit a tanulók olvassák és élvezzék. Kívánatos, hogy az újabb költők és prózaírók kötetei is meglegyenek. Szép stílust legszembetűnőbben költeményeken tanulunk. Ha az órán megérti a növendék, micsoda lelki mélységekből fakad egy-egy szimbólum vagy tömör kifejezés, maga fog bányászni ilyen kincsek után.

Ami a tanítás helyét illeti, az természetesen nemcsak a tanterem. A környezet és sokszínű élet minden helyét, eseményét, jelenetét, alakját eszméltető megfigyelés tárgyává kell tenni s az emberi érintkezés különböző hangjain: a közvetlen, a hivatalosan, az ünnepélyesen, a bizalmason, az üzletin és társadalmi — sőt a népin is — meg kell szólaltatni tanítványainkat. Jelenleg még igazán okos, talpraesett növendékeink is egészen tanácsalanel jönnék hozzánk, ha valamely hivatalos személynek kell talantul irniok.

II. Az anyag részletes tárgyalása.

Az általános *előkészületnél* megállapítjuk a *dolgozatok tárgyát*. A szempontok, illetőleg tárgykörök a következők lehetnek.

1. A fokozatos fejlődés és sokoldalúság a kifejezésben. Pl. A leíró, az elbeszélő, az eszmélkedő kifejezés gyakorlása. Komoly, humoros, fordulatos kifejezés. Megjelenítés, elképzelés; pl. Gárdonyi egyik tanítványa útban az iskola felé. Beszélgetés Tabi Jóskaival. — Jelenet Vörösmartyéknál a költő diákkorában. Kiszínezés: Hogyan mesélném el az oroszán és az eger című állatmesét kis öcsémnek? — A képzelet és az alakító erő gyakorlása: Napkirály. Zúgó táviróoszlop mellett. Mi minden történhe-

tik otthon (Cinkotán, Budapesten, egy tengeri hajón) ebben a percben? — Bensőség: Hogyan készülök a karácsonyi ünnepekre? Karácsony éjjelén útban Betlehem felé. Lélekképzés: Gondos kezek, szerető tekintetek. Közös élmények: Iskolai ünnepek, kirándulások leírása, eszméltető céllal. Az élmény lehet kisebb közös-ségé: osztályé, csoporté. — A közös élmények feldolgozása az intézet szellemének, hagyományainak tudatosítása és fejlesztése szempontjából is fontos. Pl. A pozsonyi emléknep intézetünkben.

A tárgy megválasztásának szempontjai röviden még a következők.

2. A tanultak önálló feldolgozása.

3. A képzelet és alakító ösztön gyakorlása. Beleélés. megjelenítés, kiszínezés.

4. Lélekképzés, bensőség.

5. A környezet tükrözése. (Ennek fontos pedagógiai célja is van: tanulja meg a jövőző népznevelő figyelni, értékelni, szépíteni környezetét. Feldolgozzuk ilyen eszméltető leírásokban intézetünk képeit, kedves és szép helyeit.)

6. Közös élmények, alkalmoszerű tárgyak.

7. Gyakorlatiasság. Pl. Szónoklat, levélírás, üzleti tárgyalás.

8. Kapcsolat a nemzeti jelennel és a világeseményekkel. Pl. Endresz lezuhanása.

9. Szabadság, egyéni hajlamok érvényesülése.

III. osztálytól, a tanterv szerint, kívánatos több tárgyat, vagy címet adni, hogy a növendék választhasson. Pl. 1.) Mivel gazdagította látókörömet és nemzeti érzésemet Zrinyi Szigeti Veszedelem című eposza?

2.) Zrinyi Miklós gróf, a XVI. század eszménye és örök példánk.

3.) Amilyen címen ők akarnak írni a tárgyról. Ezt azonban be kell jelenteni, mert nem mindig találják fején a szöveget vagy hajlandók a dolog könnyebb végét megfogni.

Több tárgynál egymás dolgozataiból is sokat tanulnak; nagyobb érdeklődéssel dolgoznak és a kisebb csoportokon belül hasznos versengés folyik.

Az egyes dolgozatok előkészítése a növendékek fejlettségétől és a tárgytól függ. A fokozat nagyjából a következő.

1.) Közös fogalmazás kérdezetés alapján. A legjobb feleletet leírják. (A kérdés természetesen megfelel a megfigyelés menetének stb.)

2.) Közös megbeszélés, melynek folyamán kiemelkedik: a) tartalmilag a lényeg — a tárgy helyes felfogása, beállítása, b) a feldolgozás szempontjai, c.) esetleg különleges formai célunk, pl. hangulatos leírás, humoros kifejezés; — tárgyyszerű stílus, tudatosan szerkesztett, fogalmazott bevezetés és szerepében tőle elűtö befejezés stb.

d.) Felkeltjük a hangulatot, illetőleg a kifejezés vágyát. Itt jegyzem meg, mennyire téves a tárgyi előkészítés elnagyolása, a csak „hangulatkeltő” előkészítés.

3.) Nincs előkészítés; esetleg csak néhány szempontot adunk meg, vagy a helyes beállítást a tárggyal szemben. Néha a növendék önállóan beszámol előzetes megfigyelésekről.

A fogalmazástanítás megindítása az I. osztályban a következő lehet:

1.) Iratunk dolgozatot valamely könnyű, egyéni vonatkozású tárgyról. Pl. Felvettek a cinkotai tanítóképzőbe! Vagy: Első nap az intézetben. — Ezek a dolgozatok nagyjában tájékoztatnak tanítványaink előképzettségéről és tehetségéről.

2.) Dolgozatírás közös fogalmazással valamely egyszerű, de szép tárgyról. Pl. Tulipántos ládika. A menet a következő. a.) Beállítom a növendékeket megfigyelésre. Nézik a tárgyat. Csendi — (Csendet, és pedig egyéni megfigyeléssel, elmélyedéssel telítet fogalmazásnál, költeményelemzésnél is elrendelünk.) b.) Kérdéseket teszek fel. A feleletek bírálatával folyton eszméltetünk. Pl. Először bevezető gondolat kell. Mi lehetne? — Tagolt mondatokat kívánok. — „Mondjuk szebben, jellemzőbben!” — A legjobbnak ítélt feleleteket leírjuk. A dolgozat terjedelme 10 sor. Eleinte nem is engedünk sokat írni; beláttatjuk, hogy fajsúlytalan szavak tömege nem fogalmazás.

3.) Fogalmazás közös megbeszélés alapján. Előkészítés megbeszélés irányító kérdésekkel. Egyéni szövegezés. Tárgya pl. A takarekossági nap egyik plakátja.

Két közösen fogalmazott dolgozat után hátul a füzetben rögzítünk néhány elemi irányelvet, amelyre ettől fogva állandóan utalunk.

Az I. II. o. órai fogalmazásainak előkészítésére kevés az idő. A tanárnak alaposan kell készülni, ha különleges célját is el akarja érni. Egy fogalmazási óra időbeosztása: előkészítés 5 perc, írás 25—30 perc, felolvasás, bírálat 10 perc. (Utóbbi nem igen szokott sikerülni, mert nem készülnek el a fogalmazással.)

A házi dolgozatok-at megbeszélés, esetleg közös vázlatkészítés előzi meg. Meggyőződünk arról, vajjon a növendékek a címet helyesen értelmezik-e, van-e elég anyaguk, forrásuk. A magasabb osztályok iskolai dolgozat-ainál is gondoskodnunk kell arról, hogy a tanulónak legyen elég anyaga, elég ideje gondolatai érlelésére még akkor is, ha a dolgozat címét nem mondjuk meg előre. Mi sem tudnánk érdemlegesen rögtönözni olyan tárgyról, mely megfelelő ismereteket, eszmélkedést kíván. Csak óra-eleji előkészítés alapján irathatunk pl. elemzést nagyjában megbeszélte költeményről, szabad tárgyról, vagy olyanról, ahol inkább formai, stílusbeli eredményekre célzunk, nem tárgyi tudásra. Irathatunk gyakorlati célú rögtönzéseket, pl. rövid alkalmi beszédet, (Technikájára kitűnő útmutatás Négyesy Retorikájában!) üdvözlő levelet stb.

A dolgozatok javítása, megbeszélése a haladás, eszméltetés legfőbb eszköze. Nagy odaadást és türelmet kíván, mert az első két osztályban szinte mondatról mondatra, kifejezésről kifejezésre kell haladnunk. Az I. osztályban minden dolgozat és fogal-

mazvány után külön órát szenteljünk a megbeszélésnek. Később is, hacsak lehet. Magasabb osztályokban főleg tárgyi szempontból szükségesek a megbeszélések. A dolgozatok elárulják, ha tévesen értelmeztek valamely gondolatot, viszont értékes egyéni megvilágításukkal gazdagíthatják az osztálytársakat. — A stílusjavítást és fejlesztést azonban semmiesetre sem szabad elejteni; új tárgyak újféle kifejezésmódot kívánnak; ismerteknél magasabb fogalmazási igényekkel folyton ösztönözhetjük növendékeinket és érlelhetjük bírálóképességüket. Másrészt a felébresztett alkotókedvnek és a serdülő fiatal léleknek is megvannak a tipikus hibái: a nagy mondanivalók vázlatos odavetése, aránytalanság kedves egyéni gondolatok javára, kifejezésben a retorikai bőség, képekkel, jelzőkkel való túlterhelés.

A javítási órára a tanár otthon gondosan készül. Az I. II. osztálynak esetleg már az órán is nagyjában megbírált fogalmazványait alaposan átnézi. Javítás közben jegyzeteket készítünk. Nem dolgozatok, hanem szempontok szerint. Pl. Helyesírás és nyelvtani hibák.

Tartalmi hibák. Kifejezési hibák (pl. nem szabatos; szófölösleg, képzavar.) Külső alakbeli hibák. (Utóbbiakat is következetesen megbeszéljük, javítatjuk. A formás külső a műveltség, fegyelmezettség elengedhetetlen követelménye.)

Javítás közben a tanár megállapítja mi lesz a dolgozatok különleges tanulsága; ezt maradandó eredményként kiemeljük a javítási órán. Ha nem így járunk el, szétfolyó lesz megbeszélésünk.

A javítási óra menete a következő.

1. Felidézzük, hogy mi volt a dolgozat célja. Tárgyi, pl. Egy osztálytársam jellemzése — és formai, pl. Szabatos vázlat szerkesztése.

2. Felolvastatunk egész terjedelmében egy jó és egy gyenge dolgozatot. Eleinte (I. II. o.) mondatról mondatra megbíráltatjuk, később csak jellegzetességeit az említett tárgyi és formai szempont szerint s attól eltekintve is.

3. A különleges szempont elmélyítésére olvasunk jegyzetinkből negatív és pozitív példákat. (Esetleg felírjuk a megfelelő szövegrészt a táblára s megbíráltatjuk. Pl. miért nem tömör ez a kifejezés? — ha a tömörség volt különleges célunk.)

4. Végigfutunk a többi javítási szemponthoz céduláinkra gyűjtött anyagon. Mindent a növendékekkel javíttatunk és utalunk a már tanultakra és megbeszéltekre. — A helyesírási hibák javítását I. o.-ban mindig felírjuk a táblára. A dolgozatjavítás természetesen nem merülhet ki a helyesírási hibák megbeszélésében. Növendékeinket hozzá kell szoktatni ahhoz, hogy a legegyszerűbb fogalmazványban is valamely tárggyal és egyéniségükkel szervesen összefüggő megnyilatkozást lássanak, melyet nemcsak külsőlegesen ítélünk meg. Alapos elemző munkával bíráltatjuk meg pl. a mondatok világos tagolását, a képek valóságosságát. Képzavarok és frázisok eleinte éppen a jóhiszemű törekvések

miatt hemzsegnék a dolgozatokban. Értessük meg, hogy a magyar ember csak kikristályosodott gondolatot, világos szemléletet önt szavakba. Inkább használja a mellérendelő összetételt, mint az alárendelőt, a rövid mondatot, mint a jelzőkkel, többtagú mondatrészekkel túlterhelte. (A német viszont gyakran alárendelő mondatok alkotása közben fejt ki gondolatát is.) —

Az alábbiakban néhány tanulságos hiba szemléltesse a javítás területét és módját.

Nehézkes mondat. Ezt az átmenetet (összehasonlítottuk azzal, melyet) a kor lírai költészetében is megfigyeltü(n)k. (Mutató-névmás-halmozás. Kezdő, körülményes, félszeg fogalmazók hibája — és felesleges vonatkoztatás.)

Hibás kötőszóhasználat. Nemcsak mint költő, de mint ember is kiváló. (Nemcsak . . . . hanem . . . . is.)

A régi írókat, (de) különösen Gyöngyösit . . . de felesleges, és nincs is ellentétes viszony.)

Vázlatok hibái. Balassa, a költő *jellemzése*: a) hazaszeretet, b) — Természetszeretet.

Helyesen: Balassa költészetének jellemző tulajdonságai: a) hazaszeretet, b) természetszeretet. Mondatszerkezet és helyesírás szempontjából pontatlan volt. Ilyen hibákat sokszor elnézünk!

Szabatosság elleni hiba. Kund Abigél *elbűvölten* hallgat. Utalunk a rokonértelmű szavakról tanultakra. Elbűvölten = kellemes hatást fejez ki, — itt helyesebb: megdermedve.

A boszorkány megnézi, kik szopogatják ablakát. (Nyalják, — nem vehetik szájukba!)

Képzavar. *Vörösmarty Vén cigány-áról*: üdítő *balzsam*-ként *sugár* lopózik szívébe: a jövő. A képzavartól eltekintve hangulati szempontból teljesen hibás pl. a lopózik kifejezés is.

Hiba, félszesség az idő megjelölésében. A király élete veszélyben forog, nincs ki megmentené. Rozgonyiné, a gyenge asszony kormányoz a part felé egy gályát. — Rozgonyiné előtt hiányzik: De ime . . . ez kifejezi a feszült várakozásból való meglepő felszabadulást.

Gyenge, lapos kifejezés. Rémképek *vannak* körülötte. (Agnes asszony.) Elevenebb: táncolnak.

Hiba a tartalom és kifejezés viszonyában. Leggyakrabban a tartalmat feláldozzák tetszetős vagy meggondolatlan kifejezésnek, frázisnak. Pl. hibás bevezetés Balassa költészetéhez az alábbi.

A XVI. században megpendül a lant, (melynek húrjain először csendül fel a szerelem és katonaélet vidám dala. Egyszerűen énekel a magyar szivekhez és visszhangra talál.

Javítás: először műköltő lelkéből (virágénekek voltak).

. . . a szerelem vidám dala. Balassa nem a vidám szerelem költője.

A „visszhangra talál“ kifejezés sem fedí egészen a tanultakat. Részben, mert szerelmi költeményei nyomtatásban nem is jelentek meg, részben mert kora meg is bélyegezte miattuk. Hasonló hibás tartalmú frázis a következő is.

Mintha *harang zúgott* volna végig a XVI. sz. költészetén, úgy szólalt meg Balassa Bálint az ő *őszinte friss* hangján és *felébresztette az alvó lelkeket.* (?)

A zúgáshoz nem illik jelzőül: *őszinte, friss.* — Az utolsó rész meg gondolatlan — szervesen átültetett frázis.

A hibák megbeszélése mellett mindig emeljük ki az eredményeket, pl. a szép egyéni kifejezéseket. Ezzel sok ösztönzést adhatunk. Ilyenek pl. az alábbiak.

„Az Úr szemöldöke pusztító parancsra rándul.” (Erőtéljes, tömör, alliterációs kifejezés. Dezső Eszter III. é. növ. Berzsenyi Fohászzkodásáról írt dolgozatából. 1931.)

Agnes asszonyról: „Szeretném lecsukni szemét, hogy megpihenjen; de kezem feleúton megáll. Azonban Ágnes asszony ajkán felolvadt megfagyott gondolatom: „Ó irgalom Atyja ne hagyj el!” (Érdekes, szemléletes lelki elemzés. Stepanek Mária III. é. n. dolgozatából. 1932.)

Harmadéves növendékeink már felismerik egyik-másik osztálytársuk egyéni kifejezéseit; negyedéves korukban azt, hogy kinek van jellemző stílusiránya, pl. tömör és szemléletes vagy: hangulatos, finom részletrajzokkal. Azt is megállapították egyiküktről, hogy szemléleteiben túlnyomóak a hangbenyomások.

Utójára hagyjuk az *illető dolgozatírás különleges tanulságának* összegezését. Rendszeresen egy-két tartalmi, több nyelvi adódik. Ezeket beírjuk egy külön kis, úgynevezett javítási füzetbe. A következő óra elején elmondatjuk feleletképp és ettől fogva felelősséggel számonkérjük s a visszatérő hibát szigorúbban bíráljuk el. Pl. amikor egymás dolgozatáról írtak bírálatot, a következő tanulságokat írtuk le a kis füzetbe.

1. *Tartalom.* a) A szempontokat világosan meg kell nevezni és nem szabad összekeverni.

b) A részlet megállapítás ne mondjon ellent az általános bírálatnak: ne vonja vissza, ne akarja enyhíteni.

2. *Stílus.* A bírálat stílusa a szabatos értekező stílus.

Általánosságoknak, frázisoknak nincs helye benne.

3. *Nyelvi hibák.* Az „így” kötőszót nem használhatjuk az „azért” és „mert” helyett. Pl. Fekvése a Gellért hegyénél magasabb, *így* meleg időben nyaralók látogatják.

A bíráló *felfogása* tárgyilagos legyen; nem elnéző, vagy túlzottan szigorú. (Kezdők!) A bírálónak biztos tárgyi ismeretének kell lennie.

Természetesen minden ponthoz a megbeszélés adja a szemléltető anyagot. Rövidebb tanulságos példákat feljegyezzünk.

Olyan helyesírási és stílushibákat, melyekről elméletben tanultunk, csak akkor írunk bele a javítási füzetbe, ha különlegesen nehéz velük boldogulni, (pl. mondatszerkesztési, egyeztetési, kötőszóhibákat, szófelesleget, szerkesztésben a kapcsolatosságot) vagy ha tanulságos példák kínálóznak a dolgozatokból.

Elméletnek, bár hasznos, sok pl. Sarudy Ottó Stiliztiká-jának a nyelvhelyességre vonatkozó része is, pedig az ott megbeszélteken kívül még egész raja kerül élénk a megbeszélésre, folyton új eszméltetésre szoruló hibáknak. — Több évi gyakorlat után a tanár előtt nagyjából kialakulnak a jellemző hibatípusok. Kezdőtanárnak bizonyára jó útbaigazítást adna, ha szakszerűen összeállított hibatípus-nyomatvány állana rendelkezésére. (Saját gyűjteményem még nem elég rendezett.)

Felmerülhet a kérdés, vajjon ténylegesen ki lehet-e az órán minden hibát javítani, — jut-e idő egyéni hibák megbeszélésére? Tapasztalatom szerint nem ér rá minden növendék összes hibáit kijavítani, de megérti a javítási eljárást.

Nagyon fontos a *javítás átnézése*. Ha elfogadjuk, aláírjuk. A hibás, felületes javítást következetes szigorúsággal esetleg 3—4-szer is újra javíttatjuk. — A javítások állandó elv szerint történnek s ezeknek követéséből nem engedünk. Ha nagyobb szövegrészre kihat a hiba, nem jó *csak* a hibás *szót* javítani. Mondatközi írásjelhibánál pl. annyit az előző és következő beszédszakaszokból, amennyi az írásjel szerepét megokolja. (Nagyon gyakran szólambhatároknál tesznek vesszőt!)

Az ilyen javítási órák — bár bírálatok keresztútjába állítják a növendéket — nagyon élénkek és közkedveltségnek örvendenek. Mindenki szóba kerül és szóhoz jut. A tárgyilagos bírálatnak és egyéni véleménynyilvánításnak határozott varázsa van. Egy-egy hiba derűtséget vált ki, — a tanár jóakarátú humora is fűszerezi az órát. Közérdekű kérdések kerülnek szóba, pl. a stílusplagizálás felszabadító hatása, ha a tanár eszméltető negatív példákkal kapcsolatban ráolvas saját hibáira, nyelvbotlásaira is.

III. A tanultak begyakorlása.

A fogalmazás gyakorlati tanulmány. Külön begyakorlásról felesleges beszélnünk. Önálló munkaként készíthetnek növendékeink az I. éves stiliztikai tanulmányoktól fogva mind az öt éven át gyűjteményt szép kifejezésekből. Ha valakinek különösebb hajlama, tehetsége van a stílus értékelésére és a fogalmazásra, az rendszeren kitűnik önképzőköri gyűléseken, különféle pályázatokon. Az is megtörténik, hogy következetesen javítja osztálytársai beszédét. Hivatalos minőségben is szerepel osztályonként ilyen „nyelvőr,” aki a tanár szempontjai szerint időnként beszámol megfigyeléseiről és munkájáról.

Mint *elvárható eredményt* említek meg még néhány dolgot, amire a tanterv nem térhet ki.

Az V. év végén nagyjában helyesen kell tudni értékelni első olvasásra bármely írásmű stílusát. Ezt gyakoroljuk is.

Fel kell ismerni a legfontosabb stílusirányok érvényesülését a kifejezésben, művészi felfogásban. Pl. a romantikus és realisztikus stílust, a szimbolikus és allegorikus kifejezést.

A világirodalom stílushagyományából ismerjük Homerosz nyelvét, a biblia és a zsoltárok képeinek, hangulatainak beszűrődését minden kor és nemzet irodalmába.

Művelt tanítónak tisztán kell látnia klasszikusaink stílusát is. Arany nemes realizmusát, Petőfi fordulatosságát, Vörösmarty lendületességét, nagyszerű és bájos képeit, Gárdonyi rövid mondatait, mélyértelmű elhallgatásait. Értenie kell a modern líra stílusát: a szimbolumot, a hangfestést, a lírai tömörséget.

Ismerje a népnyelv zamatját, naív báját, humorát, balladai képeit, a magyar keménykötésű és világos mondatalkotását. Mennyi alkalom kínálkozik itt fajunk lelkivilágának megismerésére! Ha öt éven keresztül hajszalereken át tápláljuk vele növendékeinket erősebben kapcsoljuk őket nemzetünkhöz, multunkhoz, mint az utcasarkok plakátstílusa, vagy mint a sokszor gyökértelen, túlnyomóan hangulati élmények.

A népiskola szempontjából mind az öt éven keresztül előkészítésnek számít a stílus *tudatos* fejlesztése és bírálata. III. évben szenteljünk már lehetőleg egy órát népiskolai dolgozatok olvasásának, megbírálásának. Előkészítéssel a hospitáló szolgálhat. A szorosabb értelemben vett gyakorlati kiképzés két irányban dolgozik: 1.) megismerteti a gyermeki kifejezőmódot: lehetőségeit, tipikus hibáit, tipikus báját. 2.) Megtanítja a növendéket a helyesírás és szerkesztésen kívül is, világos, termékeny, bírálati szempontok megállapítására és kiaknázására.

IV. Változások a jövőben.

A fogalmazástanítás fejlődéséhez két dolog szükséges: egyszerűség és elegendő idő. Tervszerű munkával a legszükségesebb, sőt a kívánatos eredmény is megvalósítható, különösen, ha a szóbeli fogalmazási készség fejlesztésének fontossága áthatja az egész tanítás, a feleltetés szellemét.

Az már igazán a jövő zenéje, hogy a két felső osztály óraszámát háromra emeljék fel és a tanterv a mennyei képzés helyett inkább a munkaiskola elvei szerint szabja meg az anyagot és a feldolgozást. Jelenleg megessék, hogy a különböző feladatok terelődése miatt nincs meg a fogalmazáshoz szükséges érlelő idő és nyugalom. Ilyenkor legjobb növendékeink is kedvetlenül és elnagyolva dolgoznak.

Felmerülhet a kérdés, vajjon arányban állanak-e céljaink a növendékek képességeivel? Ha az intelligencia középértékét megütik, mondhatjuk, hogy igen, mert legtöbbször szunnyadó képességek felébresztésén múlik a nekilendülés.

Kérdezhetjük végül, arányban áll-e az eredmény a tanár tagadhatatlanul nagy fáradságával? — Erre talán végzett tanítványaink felelhetnek, akik már tudják, milyen kincs a mai szegény külső életben a tudatosan élvező olvasás, a tanításban a világos és szép kifejezésben kivirágzó lelkeség, a gyakorlati életben pedig a biztos, szabatos kifejezés.

És felelhetnek rá azok az íróasztal előtt töltött csendes munkaórák, melyek tagadhatatlanul kipróbálják ugyan az ember türelmét, de fejlődő tanítványaink lelkivilágába vezetve, a nevelő számára mindig hoznak valamit a gyöngyhalászok öröméből.

Medgyesi Marida.

A tanítóképzés reformja.

— Tanítóképzés és papnevelés.* —

Ezzel a címmel köszöntött be hozzánk — és mindazokhoz, kiket a címben jelzett kérdés érdekelhet — egy 24 oldalas füzet. Szerzője ennek a tanulmánynak dr. Becker Vendel, a szegedi kir. kat. tanítóképző igazgatója. Több kísérő körülmény már eleve is felébreszti rokonszenvünket a dolgozat iránt. Szerző a tanítóképzés aktív munkása, ki intézetének belterjes vezetésére fordítja tehetségét és munkaerejét, de mint kat. papi ember, egyházmegyéjének népiskolai ügyeiben is sokat dolgozik. Síme, mint a jelen munka is mutatja, szerzőnk az igazgatás, a tanulmányi vezetés és a közvetlen gyakorlati tevékenység mellett időt tud szakítani az elvi kérdésekkel való behatóbb foglalkozásra és költséget áldoz a munka eredményének a publikálására. Teszi ezt olyan időben, mikor minden téren az elhagyatottságból és csalódásokból eredő közömbösség, a napi gondok terhe üli meg a lelkeket, ami egyáltalában nem mondható kedvező pszichikai atmoszférának az érdeklődés szempontjából. Bizonyára ő is számolt ezekkel a körülményekkel, és még sok egyébbel — többek között az ily reformjavaslatok időszerűségének a problémájával és — mint a füzetből látható — *egyben le is számolt velük.* Mert aki érzi egy olyan kérdésnek súlyát, mint a tanítóképzés, és ennek megoldásáról van is mondani valója s hozzá — mint szerzőnk nem a konceptatív, hanem az aktív emberek típusába tartozik, akkor meg is keresi azokat az eszközöket és lehetőségeket, melyekkel gondolatai valóraválásának az útját egyengetheti, vagy — ha mást nem — egy téglát beerősíthet a jövő épületébe.

Aktuális-e a tanítóképzés reformja?

Ez az első kérdés, mely a témával kapcsolatban felmerül. Szerzőnk is ezzel kezdi, hiszen ennek eldöntésétől függ, hogy egyáltalában érdemes-e bárkinek is foglalkoznia a témával. Természetesen határozott igennel felel a kérdésre. Három főérvet hoz fel az aktuálitás indokolására, melyek eddig is mindig ott szerepeltek az érvek arzenáljában. — Ezen érvek közül kettő külső természetű: egyik a tanítóság követelése, melyet képviselote útján évek óta megújít az illetékes helyen; a másik az anyagi helyzetre gyakorolt kedvező hatása a magasabb képzésnek; a harmadik már a reform lényegével függ össze, mert annak szükségét belső indítékokra vezeti vissza. Észserint a reform azért szükséges, mert a mai időkben többoldalú, alaposabb tudású, szakjában teljesen otthonos, szilárdabb jellemű emberekre van szükség minde-

* Irtta: *Becker Vendel dr.* Szeged, 1952. 24 oldal. A szerző kiadása.

nütt, de különösen a tanítói pályán. Már pedig ennek a magasabbrendű tanítói típusnak a kinevelésére a tanítóképző mai keretei nem megfelelők, tanulmányi ideje, tananyaga sem mennyiségben, sem minőségben nem elegendő.

Minden reform belső szükségérvetből indul meg. Ez a dolgok rendje. Így volt ez békésebb időkben is. Hát még egy olyan háború után, mint amilyent a közelmúltban átszenvedett az emberiség. Mennyi elvesztett értéket, mennyi hiányt kell pótolni, mennyi új feladat merül fel azok előtt, akik vissza akarják adni az élet értékében, az emberek jószágában, az emberi nem magasabb rendeltetésében való hitet és bizodalmat!

Tehát az, hogy maga a tanítóság is reformokra törekszik a tanítóképzési terén, csak természetes és érte semmi gáncs nem érheti. Elvégre minden szellemi közösségnek szükségképeni életnyilvánulása a tökéletességre, a fejlődésre való törekvés. Csak dicséretére válik a sokat ócsárolt régi tanítóképzőknek, hogy tanítványaikban a fejlődés vágyát oly intenzív törekvéssé tudták fokozni, mely nem akar megállni az egyetemi, vagy legalább is az érettségire épített főiskolai tanítóképzésen innen. Ez a képzési rendszer lenne az a *panacea*, amely a tanítóság összes bajait meg tudná gyógyítani; amely meghozná a jobb anyagi helyzetet, a társadalmi elismerést, eltüntetné a tanítói munka mai hiányait és tökéletlenségeit, melyek szerintük nagyrészt a mai képzés elmaradottságára vezethetők vissza.

Midőn mi — tanítóképző-intézeti tanárok — a tanítóságnak eme reformprogramját vizsgálat alá vesszük és róla bírálatot mondunk, akkor nem vezet bennünket ellenérvzés a tanítósággal szemben. Nem szakíthatjuk el azokat a lelki kötelekeket, melyek a tanító és tanítvány viszonyában gyökereznek. A probléma tárgyalási módszeréből tehát kikapcsoljuk a szenvedélyességet. Hiszen a reform általános céljában: vagyis a tanítóképzés fejlesztésében nincs is nézeteltérés. Ez pedig nagy szó! Ez már olyan alap, melyen higgadt és szenvedélytől mentes közös munkával fel lehet építeni a tanítóképzés jövőjét. De már felfogásbeli különbség van köztünk és a tanítóság között a kivitelben és főképen abban, hogy a tanítóképzői tanárság a kérdéssel való foglalkozás közben nem távozik el oly messziségekbe a kérdés természetes középpontjától, a *népiskolától*, mint a tanítóság. Bennünk erősebben él és dolgozik az a meggyőződés, hogy a tanítóképzés függvénye a népiskolának. Eszköz, de nem öncélú intézmény, mely lyel szemben a követelmény nem az, hogy kormányzati és társadalmi elismerést és akadémiai képzést adjon, hanem olyan tanítókat, kiknek kezében a népiskola korszerű feladatainak megoldása biztosítva van.

Szerzőnk szerint — és ez a mi véleményünk is — a tanítóság reformterve: az érettségire épített főiskolai, avagy egyetemi tanítóképzés ezt nem hozná meg. Miért? Ez mint főkérdés, részletes kifejtést kíván.

Szerzőnk első és főérve az érettségire épített tanítóképzéssel

szemben az, hogy a tanítói munka minden más életpályától eltérően oly sokoldalúságot követel a tanítótól, amit a középiskolai képzés nem adhat meg. Ez feltétlenül igaz. Hiszen a tanítónak a közismereti — vagyis az általános műveltség alapjául szolgáló — de legalábbis középfokon álló — teljes képzést kell nyernie — bárhol és bárhogyan is történik ez a képzés — oly gyakorlati és ügyességi, valamint művészeti tárgykörökben, mint a gazdaságtan, kézimunka, rajz, ének és zene. Mit adhat ebből a középiskola? Tudjuk, hogy jóformán semmit! De még a közismereti tárgyak közt is több van, olyan, amely igazán mostoha elbánásban részesül a középiskolában. Ilyen pl. az oly fontos szülőföldismeret, hazai földrajz, testtan, egészségtan, alkotmánytan, stb. Mindezen hiányokból kevesebb is éppen elegendő lenne ahhoz, hogy a középiskolai képzést első sorban tárgyi szempontból keveseljük. Súlyosbítja a helyzetet az, hogy ezidőszert nem kevesebb, mint 6-féle középiskola-típusunk van: 3 a fiúk és 3 a leányok részére. Ezek: gimnázium, reálgimnázium és reáliskola, továbbá a leánygimnázium, leányliceum és leánykollégium. Ezek mindegyike más központi, azaz uralkodó jellegű tananyaggal végzi a képzést. Így az a szegény tanítóképző-akadémia, mely ennyiféle érettségi után kapná hallgatóit, vagy berendezkedik a különbségek eltüntetésére és a sokféle hiány pótlására, olyanformán, hogy a 6 pedagógiai tárgyon kívül 5 gyakorlati és művészeti tárgyat, valamint 4-5 közismereti tárgyat vesz fel a tantervébe s ezzel örökségképen tovább viszi a mai tanítóképző két súlyos terhét: az előző tanulmányok hiányainak a pótlását és a túlterhelést; vagy pedig megelégszik a középiskolából hozott közismereti anyaggal és az ott feltehetően megszerzett formális képzettségben bízva, ennek pótlását ráhagyja a tanítóra: „Majd megtanulja, ha szüksége lesz rá!” — jelszóval. Természetesen ez az utóbbi elfogadhatatlan álláspont lenne! Egy felsőfokú szakiskola, amely hiányos képzést ad a szakmában! De még ezenkívül azt is tudnunk kell, hogy a tanító számára a földrajz vagy alkotmánytan nem annyit jelent, mint egy más pályán működő számára: azaz általános műveltséget, hanem ezenkívül olyan ismeretet, amelyre napi munkájában lépten-nyomon szüksége van, mert azt át kell adnia az ifjú generációnak.

Hát az egyetemi képzés? Mit várhatunk ettől? Úgy a főiskolai — mondjuk akadémiai — mint az egyetemi képzés hívei azal érvelnek e képzési rendszerek mellett, hogy csak ezek útján szerezheti meg a tanító azt a magasabb pedagógiai képzettséget, melyre az új idők tanítójának szüksége van. Láttuk azonban, hogyha a pedagógiai akadémiák meg is adják ezt a magasabb pedagógiai kiképzést, ezzel még nincsen megoldva egy sereg más szintén fontos tárgyban való kiképzés. Az egyetemek szintén csak a magasabb ped. képzést adhatnák meg a tanítójelölteknek, emellett okvetlen szükség volna külön tanítóképzőkre — a tanárképzők mintájára — melyekben a speciális népiskolai nevelés és tanítástan, módszertan, gyermektanulmány, pedagógiai és didak-

tikai gyakorlatok, a népművelési munka, hitoktatás, gazdasági és zenei, kézimunka- és rajzképzés történnék. Aztán meg, ha a magasabbfokú ped. képzettséggel együtt járna a tanítói hivatás jobb betöltése, akkor a pedagógia tanárai lennének a népiskolák mintatanítói.

Ha — előreláthatóan — a tárgyi követelményekkel is ily nehezen küzdene a főiskolai tanítóképzés, még nehezebben, vagy éppen csak igen kis mértékben tehetne eleget a képzés *nevelési szempontjainak*. Ezzel — a tanítói hivatásra való *ránéveléssel* — szerzőnk részletesen foglalkozva, meggyőző érveket sorakoztat fel saját reformtervezete: a *kéttagozatú tanítóképző* mellett, amiben felfogása jórésztben megegyezik a tanítóképzők hivatásos munkásainak: a tanítóképző-intézeti tanárság többségének már sokszor megnyilatkozott felfogásával.

Szerző — igen helyesen — három fő érvet hoz fel a külön középfokú tanítóképzői tagozat mellett: 1) a gyakorlati és művészi tárgyak tanítása így jobban megoldható és eredményesebb is az ifjak e korbéli nagyobb fogékonysága miatt; 2) e rendszer a tartósabb beleélés folytán jobban biztosítja a nevelési szellemnek, módszernek és ezek gyakorlatának elsajátítását; 3) az elengedhetetlen vallásos- és jellemképzés szintén hosszabb időt kíván, mint amennyi az érettségire épített 1-2 éves tanfolyamon erre rendelkezésre áll.

Ez indokolást elfogadva, a magunk részéről még a következőkkel egészíthetjük azt ki.

Nem lehet vitás, hogy a tanítóképzés mindenkori célja az *igazi nevelői egyéniség* kiformalása. Ehhez elegendő idő, jó nevelési rendszer és helyesen megválasztott tananyag kell. A nevelői egyéniség alapvonásai: a vallásos, nemzeti és szociális vonás, melyet kiegészít a tanultság, a kiművelt emberfő (Széchenyi). A vallásos eszme örök megtestesítője *Jézus*, az emberiség legnagyobb tanítója: a szociális nevelő-típus legszebb példáinak egyike *Pestalozzi*. A szociális vonás legbiztosabban az állandó és szorosabb keretekbe fogott társas közösségben, azaz valamely élet- és munkaközösségben formálódhat ki (Kerschensteiner). Ilyen pl. az internátus. Az ifjú ez életközösségi formában felismeri a helyzetét, itt jogai és kötelességei vannak, melyeket begyakorol, részt vesz a közösség munkájában, megismerkedik az egyéni és társadalmi *értékekkel*, ezeket megbecsüli s kialakul benne a tanítói hivatásnak a lényege: *ezen értékeknek a továbbadása*.

Mert a hivatás felismerése, az értékek átvétele és megbecsülése mellett egy aktív, mozgató elemnek is ott kell lennie a tanítói lélekben: ez pedig az *értékek szolgálata*, azaz azoknak megvalósítási szándéka mások lelkében, ami pedig az akarat és a jellem dolga. Ezért nem is annyira az elméleti készség a fontos, hanem a nevelői hivatás szeretete, együtt a szociális felelősségérzettel, továbbá a hatásosnak ismert nevelői cselekvésekben

való készség és gyakorlottság. Itt eme követelményeknél tűnik ki a *ránvelés* jelentősége, mely éppen a fejlődés legfogékonyabb korszakában hat az ifjú lélekre.

Az érettségire épített tanítóképzés híveinek legnyomósabb érve szokott lenni az, hogy a jelöltek érettebb korban, komoly hivatásérzet ösztönzésére lépnek a tanítói pályára. Szerzőnk mondja s mi magunk is saját tapasztalataink alapján mondhatjuk, hogy ez az esetek 8/10-ed részében nem így van. Külső körülmények döntenek az ilyen pályaválasztásoknál és bizony van dolga a tanítóképzőnek, hogy az érettségizettekből rövid egy esztendő alatt elfogadható tanítót formáljon. Ők maguk is sokat panaszkodnak, hogy mily nehéz magukat beleélni a népiskolai nevelés és tanítás problémáiba. Legtöbben — nyilván ama bizonyos *ránvelés* hiányában éppen a szükséges tanítói vonások hiányában mutatnak rendes tanítványainkhoz képest nagy különbséget. Ime, az érettségizettekkel szerzett ilyenmű tapasztalatok sok egyébre is, de arra különösen jók voltak, hogy döntő adatokat adjanak a kéttagozatú tanítóképzés rendszere mellett.

Ma a nemzeti gondolatnak a szolgálatában az általánosan művelő iskolák közül kimondottan elsősorban a népiskola jöhet számításba, mert tényleg a mai népiskola célkitűzése, tanterve, szelleme a nemzeti gondolat jegyében fogat. Az, hogy egyelőre egyedül a népiskolára mondhatjuk ezt, lehet szomorú, de egyben megnyugtató is. Szomorú azért, mert csak a művelődési folyamat megindulásának első fázisában, a 6—12 éves gyermekek között, a tudás elemi fokán érvényesül a nemzeti gondolat, de ott, ahol az elemi műveltséget általános műveltséggé emelik, ahol a növendékek érdeklődését többoldalúvá, gondolkodását rendszeresebbé, a tartós értékek iránt fogékonyá, tudását szélesebbkörűvé és mélyebbé kell tenni, ahol a nemzet vezetőinek a nevelése befejeződik: a magyar középiskolában nem beszélhetünk a nemzeti gondolat uralkodó szerepéről. Középiskoláink közül kettő százados tradíciók alapján a humanisztikus (klasszikus) tanulmányi anyagra, kettő, szintén idegen nyelvekre és irodalmi anyagra, egy a reálanyagra és egy a modern, tehát kozmopolita tanulmányi anyagra építi fel a képzést és a nevelést. És a nemzeti tárgyak — a magyar nyelv és irodalom kivételével — a többi, még fennmaradó tárggyal együtt az úgyn. *általános képzés* célját szolgálják. Egyszóval nincs kimondottan *nemzeti középiskolánk*, olyan iskolatípus, mely nem teoretikus, nem esztétikai vagy technikai, hanem a *nemzeti szociális* típust — pedagógiai és nem politikai értelemben — képviselné. Ha már egyelőre sok nyomós ok miatt nem segíthetünk összevonással azon mértéken felüli differenciáltságon, amely középiskoláinknál mutatkozik, véleményem szerint mindent meg kellene tennünk, hogy középfokú iskoláink közül egy kimondottan *nemzeti középiskolává* szerveztessék át. Erre pedig a mai középfokú iskoláink közül a tanítóképző egyenesen predesztinálva van. Ez iskolatípus művelődési anyagának nagyobb részét, mondhatni a magját a nemzeti vonatkozású tárgyak teszik. Így:

magyar nyelv- és irodalom, földrajz, hazai történelem, szülőföld-ismeret, alkotmánytan, magyar zene-, képző- és iparművészet, végül a nemzeti gazdálkodás studiumai. Aztán ez intézmény szervezete, nevelésének a szelleme, internátusainak szociális életközössége, magának a tanítóképzésnek nemzetnevelési jelentősége révén a tanítóképző alakjában már még is van a *nemzeti középiskola*, csak a hozzáillő jogokat, a középiskolai jelleget és az elért végzettség egyenjogúságát kellene törvényesíteni. Valóban szomorú, hogy a nemzeti műveltségnek az egyéb, pl. a humanisztikus, vagy az úgyn. modern műveltséggel való egyenjogúságáért harcolni kell.

Ha tehát le akarjuk vonni a nemzetnevelés végső következtéseit a tanítóképzőkre nézve, ha elfogadjuk azt, hogy a nemzeti népiskola tanítóinak a nemzeti műveltség anyagán kell nevelői egyéniségekké fejlődniök, *akkor kívánnunk kell a mai tanítóképzők könnyen megoldható átszervezését a kimondott és teljes jogú nemzeti középiskolává*. Ez lenne szerintünk a reformált tanítóképzőnek is a középfokú tagozata és ezt tetőzné be egy pár éves, pl. 2 éves felső tagozat.

Szerzőnk az általunk is körvonalazott középfokú alsó tagozat szükségességét még a magyar nőnevelés érdekeivel, az iskolán kívüli népműveléssel és az egyházi ének- és zenei képzés érdekében is részletesen megindokolja.

Látjuk mindezekből, hogy szerzőnk a mai tanítóképzésre akarja felépíteni a reformált tanítóképzőt, mert ezt így kívánja a történeti fejlődés, a képzésnek a népiskolával való szükséges és szoros kapcsolata, a tanítói pályára való ránevelés, a nemzeti műveltségnek a tanítóképzőben való koncentrációja, az iskolán kívüli népművelés érdeke, továbbá a magyar nőnevelés és a kántorképzés szempontja. Ez az alsó tagozat szerzőnknel is középiskola jellegű intézet volna, melyet tanítóképzői érettségi fejezne be, ami után az ifjú, ha tovább akarná magát képezni más irányban, akkor jogosult volna más főiskolákra is átlépni. Nemcsak a maga tanítóképzőjének felső tagozatára. Evégből természetes követelmény, hogy ez az alsó tagozat, — megtartva a nemzeti művelődési anyagot a képzés központjának, valamint az előkészítő pedagógiai anyagot, a művészeti és gyakorlati tárgyakat, egyéb ált. műveltség tárgyakból a mainál többet, azaz legalábbis középiskolai nívón tanítson (pl. számtan, fizika). Ezt megteheti a képző úgy, hogy a megelőző 4 középiskolai osztály anyagának átismétlésére kevesebb időt fordít, nem mint a mai képző, hogy egyes tárgyakat (pl. számtan, földrajz) úgy tanít, mintha abból addig semmit sem tanultak volna. Így már tárgyi alapja is lenne az egyenjogúsításnak. Az alsó tagozat felett — tanítói érettségi letétele után — következnek a felső, akadémiai tagozat, melybe *más érettségivel jövők* is felvehetőek volnának.

Szerzőnk tervezetének eme részében találkozunk az első lényesebb ellentmondással. Ez pedig az, hogy a tanítóképzők felső tagozatába felvehetőek legyenek olyanok is, akik más középiskolai

érettségit tettek. Ha a ránevelés — miként azt fentebb kifejtettük — döntő jelentőségű a tanítóképzésben, akkor ez a lehetőség fenn tartaná a mai helyzetet, amikor sokan gyorstalpalással lesznek tanítóvá. Egyetlen elfogadható és — mondjuk — kényszerítő ok lenne, mely indokolja a máshonnan jöttek felvételét e felsőbb tagozatba: ez pedig a *viszonosság*, mely szerint, ha mi helyet kérünk a mi ifjúságunk számára más főiskolákon, akkor mi sem tagadhatjuk meg a felvételt a felsőtagozatra.

A képzőintézeti reform szervezeti részének vázlatát után szerző a tantervi kérdések tárgyalására tér át. E rész tartalma röviden a következő:

Az anyag a célhoz igazodik: jó nevelő, jó tanító és jellemes egyén a képzés célja. Ehhez az általános műveltség, tudásanyag és ped. szakismeretek szükségesek. Ennek az anyagnak az elosztása a két tagozat között az ifjak lelki fejlődéséhez igazodik. Az alsó tagozatban a középfokú közismereti, a gyakorlati és művészeti tárgyak mellett szaktárgy lenne a testtan és általános lélektan. Más szaktárgy itt nincs. A felső tagozatban: az alkalmazott lélektan: gyermekek, serdülők, felnőttek speciális lélektana, ezenkívül a pedagógiai tudomány befejezett tárgyköre: nevelés- és tanítástan, módszertan, gyermektanulmány, neveléstörténet, szerveztan és tanítási gyakorlat. Szükség volna még a magyar néprajz ismertetésére, valamint a kántorságban, leventeoktatásban, az iskolán kívüli népművelésben, a hitoktatásban, gazdasági teendőben való kiképzésre. A képzés ezen ágainak a szükségét szerző részletesen indokolja.

Ez az anyag — bár nagy részének szükségét magunk is belátjuk — első felsorolásra is soknak látszik. De valóban sok is az a munka, amely a mai idők tanítójára nehezedik. Fele is elég lenne egy embernek. Magában a népiskolában is úgy tud megfelelni a tanító az új tanterv által felfokozott nevelői és didaktikai követelménynek, ha erejét nem osztja meg túlságosan. Mert ha igen, akkor valamelyik megrövidül. Szerintünk nemcsak a képzés idején, tartalmán és szellemén fordul meg a tanító munkájának a sikere, hanem a tanító munkabírásán is. Véleményem szerint — melyet mindig hangoztattam — a mai népiskola maga is egész embert kíván. Közel 3500 osztatlan népiskola van hazánkban. Ez annyit jelent, hogy kb. 3000 községben nemcsak az iskola vezetése, hanem majd minden iskolán kívüli népművelési és egyéb munka a tanítóra hárul. Ha minden egyéb feltétel is megvolna e munka elvégzéséhez, akkor is szinte fizikai lehetetlenség, hogy a napnak 24 órájából mindenre jusson. Elismerjük, hogy legjobban a tanító hívatott a népművelői munka végzésére, de nem tartjuk lehetségesnek, hogy ezt józan munkamegosztás nélkül megtehesse. Nincs még egy foglalkozási ág, mely annyira érezné a megnövekedett munkával szemben az idők mostohaságát, mint a tanítói pálya. Mellőzve ezúttal még sok egyéb indok felemlítését a teljes munkamegosztás mellett, a magam részéről úgy látom,

hogy az egységes tanítóképzés megtartása mellett a jövőben az iskolai munkát el kell választani *személy szerint* is a népművelési munkától. A néptanító mellett községenként, vagy körzetenként legyen egy *népoktató*. Jut annak is munka elég!

Visszatérve szerzőnk tantervi fejtegetésére, látjuk művéből, hogy mennyire szívén fekszik a népiskolai vallástanítás és a kántorképzés. Terve szerint az új tanítóképző 6 év alatt teljes és befejezett kántori és hitoktatói képzést adna. Az alsó tagozat ének- és zeneoktatása megalapozná a felső tagozatban 2 éven át folyó rendszeres kántorképzést.

Nagy fontosságot tulajdonít továbbá szerzőnk a *gazdasági kiképzésnek*. Az elméleti és gyakorlati mezőgazdaság teszi az anyag magvát, ezenkívül a szövetkezeti vezetés, és mint elméleti studium: a keresztyén etikai szociológia és szociálpolitika is szerepelne a tananyagban.

Szól még a *leventeoktató-képzésről* a tanítóképző keretében és itt a túltengő fizikai foglalkozásnak az erkölcsi és szellemi képzéssel való kiegészítését és egyensúlyát tartja szükségesnek. Az alsó tagozat négy évének a testnevelése az alap a felső tagozat külön levente-oktatói tanfolyamához.

Ugyancsak körvonalazza az *iskolánkívüli népművelési* munkára való előkészítést, mely szintén a felső tagozatban történne, s amely a népművelés szervezetének, hazánk művelődési viszonyainak és igényeinek, valamint a népművelés pedagógiájának és didaktikájának elméleti anyagát ölelné fel és ezt kiegészítené a helyi népművelési szervezetben végzett munkával a gyakorlati kiképzés.

A *tanítónők képzésével* is részletesen foglalkozik a szerző. Ez a tanítónői hivatás különlegességei szerint mutat különbségeket a tanítók képzéséhez viszonyítva, azaz olyan studiumok kapnak hangsúlyt a nőképzőben, amelyek a tanítónői hivatásra előkészítenek. Elmarad a kántor- és leventeoktató-képzés, a gazdasági ismeretek főképen a háztartás, kertészet, anya- és csecsemővédelem köré csoportosulnak, az iskolánkívüli munka pedig az aszonyok körében végezhető tevékenységre lesz tekintettel.

A tanulmány második része a *lelkészképzéssel* és különösen ennek a tanítóképzéshez való viszonyával foglalkozik. Ezt már részletesen nem fogom ismertetni, mert e részben foglaltakat elsősorban azoknak kell tanulmányozniuk és megszívelniük, akik a lelkészképzés ügyét szervezik és intézik. Mindazáltal e rész is igen tanulságos olyasmány azok számára, kiket érdekel a népnevelésnek a vallás- és hitéleti vezetés által végezhető elmélyítése. — Szerző az egyedül helyes álláspontból indul ki: ha az Egyházak „nevelői céljukat elérni akarják, szolgái nem hagyhatják figyelmen kívül a pedagógiai és didaktikai elveket!” Ezért nemesak kívánatos, hanem feltétlenül szükséges, hogy a lelkészek papi tanulmányaik ideje alatt pedagógiai és didaktikai kiképzést nyerjenek, úgy az elméletben, mint a gyakorlatban. Szerző nem akar

lelkész-tanítókat képezni, hanem oly papokat, kik a hitoktatásban, a felnőttek lelki vezérlésében, a népművelési munkában, a felügyeletük alá tartozó iskolák ügyeinek az intézésében nevelői tapintattal, pedagógiai és didaktikai elvek szerint dolgoznak. Az iskolai és papi munka között akkor lesz meg a kívánatos összhang, ha a gyakorlati tevékenységben a neveléstudomány közös forrásaiból merítik annak eszközeit, módjait és elveit, azaz a pap egyben legyen képzett *pedagógus és népnevelő*. Ez a pedagógiai képzés felölelné a lélektant, nevelés- tanítás- és módszertant, a nevelés történelmét és a szervezettant és a hitoktatási gyakorlatot. A kivitelre nézve azt az érdekes és megdöbbentő javaslatot teszi, hogy a két intézetnek: a tanítóképzőnek és a theológiának az ifjai a felső tagozatban együtt tanulják mindazokat a tárgyakat, melyek mindkét képzésben közösek (pl. ped. tárgyak és hitelemzés). E terv nemcsak technikai és anyagi könnyítést jelentene, hanem rokonszenves megoldása annak, hogy a nép lelki vezetését végző két tényező viszonyát az alárendeltségből a mellérendeltség viszonyára változtassa. Az ilyen kapcsolatból a főiskolai fokon magától értetődően következik ez az eredmény.

Ezzel be is fejeztem a reformtervezet ismertetését, amely tervezet megvalósítását — mint a szerző is teszi — anyagi szempontokból is meg kell még vizsgálni. Szerzőnk e tekintetben túlságosan optimista, mert úgy véli, hogy az egész reform azáltal, hogy az osztály- és tárgyszaporulat folytán előálló óratöbblet ellátását óraadó tanárokkal oldaná meg: kevés kiadás többletet jelentene. Ez azonban szerintem csak félmegoldás volna, vagy talán még annyi sem. Hiszen éppen a legfontosabb tárgyak egy részénél, amivel a reform megtoldja a tanítóképzést: az alaposabb elméleti és gyakorlati szakképzésnél olyan szakemberekre van szükség, kiknek száma a szükségleghez képest aránylag csekély, de kiknek tárgyait akárki nem láthatná el. Ez még csak az ügy személyi része, de van ennek dologi része is, mely szintén kiadás-többletet jelent. Felekezeteink számára ma is nagy gond a tanítóképzők fenntartása s bizonyos, hogy a reform nagyobb kiadások nélkül alig vihető keresztül. Sőt az a lehetőség is kísért, hogy éppen anyagi okokból egy retrográd reformnak leszünk tanúi és szenvedő alanyai, amely a képzők számának csökkentésével, vagy redukciójával átmenetileg *megállást* parancsol minden indokolt és kívánatos reformálási mozgalomnak.

E beszámolóban ismertetett tanulmány írója, — ki maga is papi ember — a fenkölt papi hivatás mezejével hozza egy szintre a tanítói hivatást. Ismeri a tanítóképzés alapvető kérdéseit és azokat a tiszteletreméltó mult megbecsülésével, a természetes fejlődés menetében akarja megoldani s ezzel a tanítóképzés ügyét — mely annyira szíven fekszik — előbbre vinni. Nagy gonddal serra veszi a probléma összes vonatkozásait, jól látja a képzés viszonyát a nemzeti és egyházi élet összes mozzanataihoz, a művelődéshez, a gyakorlati és technikai élethez, a társadalmi és nép-

művelési követelményekhez s mindezek megfontolása után keresi a képzésnek ama rendjét, amely a magyar nemzet küszöbönálló nehéz feladataihoz megindítja és felfokozza a szellemi, anyagi és fizikai erőket annyira, hogy egy újabb epochára ki tudja harcolni nemzeti létünket és fejlődésünket.

Sárospatak.

Lázár Károly.

A közgazdaságtan a tanítóképzésben.

A közgazdaságtan (nemzetgazdaságtan) arra hivatott, hogy kiterjedt, nagy társadalmak életét szabályozza, anyagi létüknek biztosítékait megteremtse. Megállapításai alól nem is vonhatja ki magát senki, s a nemzetéleteket irányító nagy elmék sem mellőzhetik törvényszerűégeit. Különösen nagy jelentősége van ma, amikor az egész Európát, sőt az egész földkerekséget gazdasági és társadalmi nyugtalanság hatja át, forrongó jelenségek izgatják.

A közgazdaságtannak komoly jelentőségét ismerve, teljesen igazoltnak látjuk, hogy legalább alapvonalaiban iskoláinkban is helyet kapott, tanítóképzésünk meg éppen nem nélkülözheti. A leendő tanítónak meg kell ismerkednie a közgazdaságtan alapigazságaival, ez irányban is ki kell alakítania magában azt az érdemes tanítói egyéniséget, amely a népoktatás, a népnevelés, a magyar nemzetérdek és nemzettudat, valamint a független magyar állami-ság hűséges munkálójává teheti.

„A tanítóképző-intézet a tanítói hivatásra előkészítő szakiskola, ezért tantervében minden tárgy a tanítói hivatásra való kiképzést szolgálja” — mondja az *Általános Utasítás*. A közgazdaságtan a tanítóképzőben nem csak a közműveltséget célozza, hanem méginkább a leendő tanító egyéniségét munkálja. Mert a tanítónak nemcsak az iskolában, a gyermekek között, hanem még az iskolán kívüli népművelés terén is, sőt egész életében és minden életkörülményei között, amíg csak községének népe között él, a lakosság okos, jóérezsű és megbízható oktatójának, irányítójának kell lennie.

Annál igazabb és annál jobban bizonyítható, hogy ha a V. K. Minisztérium 59.076/1952. VIII. d. sz. alatt kiadott rendeletét hivatkozunk, amely „Az elemi iskolák gyakorlati irányú működésének kimélyítése tárgyában” megjelent és amelyet a tanítóképző-intézetek kir. Főigazgatósága 245/1952. sz. rendeletével a tanítóképző-intézeteknek különösen figyelmébe ajánlott. Az *Uj Tanterv* célkitűzése már maga is olyan nemzedéket akar, amely ismereteit a gyakorlati életben értékesíteni tudja. A vallásérkölsi és hazafias nevelés nevelői mozzanatai mellett legfőbb a gyakorlati és ideális élet harmóniája. A gyakorlati érzék kifejelesztése, a törtetéstőlmentes élelmesség beidegződése, az alkotásvágy felébresztése, a mindennapi életben szükséges sokoldalú-

ság megszerzése azok a kívánalmak, amelyek a munkának szeretetétől áthatva hivatottak a nemzetet egy jobb jövő felé segíteni. Ebben a munkában pedig a tanítóképzők gyakorló iskolái első sorban hivatottak a *Tantero* példátadó megvalósítására.

Ugyanebben a munkában a tanítóképző szaktanárai is megtalálják mindannyian a maguk részét, hogyha szaktárgyaikban tanítványaikat úgy vezetik, hogy azok *példát és irányítást nyerjenek* arra, hogy egykoron mint tanítók iskolájukban hogyan működjenek *mind mélyebben gyakorlati irányban*. A tanítóképzőszaktárgyai között erre mindenestre a gazdaságtan, azután a közgazdaságtan, s talán még az egészségtan adja a legtöbb alkalmat. Alkalmasak azonban erre a mennyiségtan, földrajz, természetrajz, természettan, kémia, kézimunka, alkotmánytan is, azonban a legteljesebb mértékben kétségkívül a gazdaságtan és a közgazdaságtan, amely utóbbinak fontosságát már az 1919. évi 200.884. számú V. K. Min. rendelet is elismerte, amikor a társadalmi és közgazdasági ismereteket, a pedagógia mellett, a tanítóképző központi tárgyává tette.

„A tanítóképző-intézeti gazdasági tanítást befejezi a közgazdaságtan alapismereteiben való tájékoztatás” — így állapítja meg az *Utasítás*. A kettő tehát mintegy egymás fölé épített viszonylatban van egymással. A különbség azonban az, hogy a közgazdaságtan köre a gazdaságtanénál sokkal nagyobb sugarú. A gazdaságtan a mezőgazdasággal, állattenyésztéssel, kertészettel, szőlőműveléssel, tanítónőképzőkben háztartástannal is foglalkozik, a közgazdaságtan pedig mindezekon kívül a gazdasági élet sok más ágazatát is belevonja megfigyelésének körébe. Helyet talál itt a javak, a vagyon és a munka, a tőke és az üzemek, vállalatok, az iparüzemek, munkáskérdések, a pénz, (pénzhelyettesítők,) a hitel, bankok, takarékpénztárak, értékpapírok, biztosítás, kereskedelem, stb. stb. is, melyek közül sok a mennyiségtan III.—IV. osztályos anyagával van szoros koncentrációban. Mindezekon kívül a különböző gazdasági rendszerek és irányok, valamint a társadalomra vonatkozó alapismeretek. Míg másrészt a gazdaságtan tanítása a fontosabb gazdasági és kertészeti ismeretek és munkák elsajátítását célozza, a közgazdaságtan tanítása egyáltalán tájékoztatást kíván nyújtani a közélet gazdasági és társadalmi jelenségeiről.

A közgazdaságtan tehát bizonyos tekintetben — úgy mondhatnók — filozófikus távlatból dolgozik a gazdaságtannak egyénilig konkretizáló munkájával szemben. Mutatja ezt az 1925-ben megjelent *Tantero* célkijelölése is, amelyben „a társadalmi felelősségtudat felébresztése, az emelkedettebb erkölcsi életfelfogás fejlesztése” is bennfoglaltatik, hogy a növendékek így előkészíthetők legyenek a tanító közgazdasági és társadalmi feladataira. A közgazdaságtan tanításában tehát az erkölcsi, alaki célok is erősen kidomborodnak a hasznossági célok mellett.

Amilyen fontosnak, jelentősnek mutatkozik tehát a közgazdaságtan tanítása, éppenúgy csodálkozhatunk azon, hogy taní-

tására a tanárt némelykor szinte úgy keresték az iskolákban. És örültek, ha már gazdáját találták, aki aztán a heti 1 órás tárgynak legalább gondját vállalta. Igaz, hogy a heti 1 órás tárgyakat nem egyszer az oktató tanárok heti különböző óra mennyiségének kiegyenlítéséhez használták fel, azonban ilyesmi döntő nem lehet. Amint megtörtént már, hogy a különben heti 2 órás egészségtant a magyar irodalom tanára, vagy a rajzszakos tanár látta el, még a jobbik eset volt, sok közös vonatkozás miatt, hogyha a közgazdaságtant a mennyiségtan tanára tanította.

Szó sincs róla, az egészségtant is, valamint a közgazdaságtant is művelt, gondolkozó, logikus és lelkiismeretes egyén megtanulhatja és ha kell el is taníthatja, annál inkább, mert mind a kettő nagyon is az életen alapszik, azonban amint az egészségtant — ha már nem maga az orvos tanítja — inkább adjuk oda a természettudományi szakosnak, éppen úgy a közgazdaságtan tanítását — éppen magasabb áttekintő vonatkozásainál fogva — az inkább különleges (mezőgazdasági) irányban dolgozó gazdaságtan szaktanára előtt is bízunk inkább a historikusra.

A közgazdaságtan tételei voltakép a történelmi fejlődés során alakultak ki, s a multból szerzett tapasztalati igazságok voltaképen a közgazdaságtannak az a nyersanyaga, amelyeknek induktív úton való összeszedetegetése adja meg igazában a lehetőséget, hogy a közgazdaságtan tételeit, törvényszerűségeit megrögzíthessük, s azoknak igazságait adott esetekben dedukcióval az életben is helyesen alkalmazhassuk, a jelen intézményeit megértethessük. Csak így foghatja fel bárki is a mai összeshívódott gazdasági és társadalmi helyzetet és szervezetet. Nem szabad csupán elméletet adni, történelmi megvilágítás nélkül. A legnagyobb közgazdasági elmék sem mellőzhették a történelem komoly igazságait.

A történelem tanára a legtermészetszerűbben megtalálja a kapcsolatokat az emberiség multja és jelene között, mert hiszen a mához vezető szálakat az előző évfolyamokon keresztül máris ő szövögette. A tanulók így állandóan gondolkodva nem kapják aztán a közgazdaságtant, mint kiszakított, mint valami új rendszert — idegenül — a jelen intézményeket csak ötletszerűleg, hanem mint a való élettel kapcsolatos szerves egészet, a fokozatos kialakulásnak mindig biztos áttekintésével.

A közgazdaságtannál azt mondja az *Utasítás*, hogy a cél „elsősorban oly ismeretek szerzése, amelyeknek birtokában a leendő tanító bepillantást nyer a társadalom gazdasági és szociális életében előforduló jelenségekbe, észreveszi az ezekben megnyilvánuló törvényszerűségeket és helyesen követhet okozati összefüggésekre.” — Ám lehet-e akkor mellőzni a történelmet? Nem onnan kapjuk-e a törvényszerűségek kimutatására alkalmas több és több igaz példát, ahol az okok az okozatokat már beigazoltan mutatják?

Bár a közgazdaságtan tudományos irányai között az úgynevezett történelmi iskola — az embert társadalmi és történelmi

adottságában akarja a gazdasági életben vizsgálni — azt tartja, hogy a nemzetgazdaságtan nem adhat örök érvényű törvényeket, mert a nemzetgazdasági intézmények változnak a népek fejlődési foka szerint, tagadni mégsem lehet, hogy ugyanazon erők, ugyanazon körülmények között egyazon eredményt létesítik. „*Historia est vitae magistra.*“ A történelem mindig okulásul szolgálhat és közgazdasági oktatásunk csak így kapcsolódhatik igazán az élettel.

A közgazdaságtan megállapításai az emberi társadalom életéből szűrődtek le, mégpedig hosszú idők folyamán. A helyes történelemtanítás a mellett, hogy mindig és mindenben — még utolsó szavában is — az *ideális végső célokat* tartja szemé előtt, másrészt még akarva sem térhet ki a gazdasági kérdések elől, amelyek az emberi társadalmak élete során fölmerültek és a társadalmak fejlődésére hatással voltak. Az I. II. III. osztály egyetemes történelem tanításának során szinte kalászonként szedegeti a tanár a társadalmak gazdasági életének jelenségeit és fejlődését, s ez indukcióval szinte öntudatlanul is jobban-jobban előhívódik a tanulók előtt a közgazdaság organikus rendszere, amely alkalmazást nyervén a IV. osztály hazai történelem anyagában is, végezetül az V. osztályban a *közgazdaságtan* deduktív tanulmányával nyer végleges rendszereződést és megerősítést.

Nem természetszerűbb, nem könnyebb-e így az V. oszt. tanulóknak a *közgazdaságtan* tanulása? A tanárnak esetről-esetre állandóan kezében van a közvetlen utalás, vonatkoztatás, kapcsolás lehetősége, amikor úgyszólván minden részletnél ott vannak a fölelevenítés, a példa, az igazolás, a szükségszerűség útmutatásai, s a tanuló nem is juthat abba a hiedelembbe, hogy ő reá most egy egészen új tudomány nehézségei szakadtak, hanem világos, logikus menetben raktározhatja el a maga helyére az előző négy évben nagy részben már tanultak anyagi tömegét. Így lesz meg munkánkban a *koncentráció*, ha még szándékosan sem hagyogathatjuk el azt, ami készen kínálkozik, s együtt tudjuk tartani mindazt, ami együvévaló és bizonyos filozófikus egységet tudunk teremteni az élet, a köz és a nemzet javára. Az életben úgyszólván bizonyos együttességek előtt állunk legtöbb-ször és ilyenkor nem külön tantárgyakkal van dolgunk.

Azonkívül a gazdasági jelenségek történetében is lehet akár a szellemtörténetet kutatnunk. Világért sem mint külön tudományt, mert hiszen mint ilyen — „szellemtörténet“ nincs. Hanem csak a módszerről lehet itt szó, amellyel a köztudatba átment gondolatkörök, érzéstömegek és közös törekvésekből kialakult világot, a *szellemet* kutatjuk, amely az individuumok fölött áll. Ez a módszer pedig különösen eredményes lehet a nevelés szempontjából, és ebben a kutatásban jó hasznos segítő-társunkul a koncentráció, különösen pedig a történelem tanulásaival.

A közgazdaságtan tanítási anyagában vannak azután olyan

részek is, amelyek bizonyos jogi alapismereteket, bizonyos kifejlettebb jogi érzéket kívánnak. A tanár nem jogász — kétségtelen — azonban van a tanítóképzésnek egy tárgya, amely különösen idők folyamán mégis csak kifejleszti a szaktanárban a biztosabb jogérzéket és bizonyos tekintetben nagyobb szemzőgű áttekintéshez juttatja a jogelmélet, a jogrendszer terén. Ez a tárgy a hazai alkotmánytan, amelynek tanítása pedig a történelemmel kapcsolatos. Eggyel több ok tehát ez is, hogy a közgazdaságtan tanítását a történelem szaktanárának kezébe adjuk.

A közgazdaságtan tanításánál még egy tárgynak kerül közelebbi szerepe, s ez a tárgy a földrajz. Különösen mai tendenciájában, az antropogeografikus feldolgozásban, amely az embernek a természettel együtt, vagy akár a természet ellenére is a magasabb kultúráltság erejével való életmunkáját keresi, vizsgálja, méltányolja. De a földrajz meg úgysis segédtudománya a történelemnek.

Tehát történelem, alkotmánytan, földrajz azok a tárgyak, amelyek a közgazdaságtan kialakult rendszerénél, tehát feldolgozásában is a legkézenfekvőbb kapcsolatokat nyújtják, a tanítást közvetlenebbé, természetesebbé, könnyebbé teszik, s felhasználásukkal a tanulóifjúságnak már innen is — onnan is megszerzett ismeretömegeiben a szerves egységet megteremthetik; ezzel ismereteik megőrzését erősítik, s a tanulók intellektuális energiáit is mindenkorra jobban felfokozhatják.

A közgazdaságtan elismert nagy jelentőségének kell tulajdonítanunk, hogy a *Magyar Nemzeti Szövetség*, az *Orsz. Közoktatásügyi Tanácshoz* fordult, hogy a tanítóóság a szociológiában alaposabb kiképzést nyerhessen. A Tanács megvizsgálván a tanítóképző-intézeti tantervnek a társadalomtudomány tanítására vonatkozó részét, a III. osztály történelmi anyagából elhagyhatónak vélte a társadalom-fejlődést tárgyaló részt, mert az úgysis benne van a közgazdaságtan tantervében és különben is előkerül a történelem során a megfelelő események kapcsán; viszont a közgazdaságtan intenzívebb tanítására kevésnek találta az eddigi heti 1 órát.

Ezt a kérdést azután a *Tanítóképző-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete* is tárgyalta 1931. március 16-án tartott választmányi ülésében, amikor is javasolta a választmány, hogy a III. o. társadalom-fejlődési anyaga csatoltassék az V. osztály közgazdasági anyagához. A közgazdaságtan óraszámának heti 2 órára felemelését illetőleg pedig az a gondolat merült fel, hogy az *Orsz. Közokt. Tanács* vagy az V. osztályos németnek, vagy az egészégtannak heti 2—2 órájából emelhetné fel a közgazdaságtan heti óraszámát.

1952. tavaszán — mint tudjuk — az *Orsz. Közokt. Tanács* állandó bizottsága ismételten tárgyalta a közgazdaságtan heti óraszámának 1-ről 2-re felemelését kívánatosnak látván a köz-

gazdaságtan intenzívebb tanítását, de nem akarván a heti 30 órát szaporítani, az V. osztály valamelyik másik tárgyának óraszámából kívánja a másik órát hozzávenni. Hogy melyikből, arra nézve végleges megállapodás még nem történt*

Mindenesetre örvendetes már eddig is, hogy a közgazdaságtan tanításának fontosságára a figyelem ráterelődött, mert bizonyos, hogy a vele összefüggő nagy érdekek folytán a tanítására szánt eddigi heti 1 óra kevés. A közgazdaságtan a tanítóképző-intézetek tantervében amúgy is bő tanítási anyagot nyújt még akkor is, hogyha a más tárgyaknál egyik-másik szintén előforduló kérdést benne rövidebbre fogjuk is. A mellett a tanítási anyag mégis csak bővül avval is, hogyha a III. osztályos történelem anyagából a társadalmi ismereteket egészükben a közgazdaságtanhoz utaljuk.

Mindezeket összegezve most már, kétséget nem szenved, hogy a közgazdaságtan nagy fontosságát, a gyakorlati élet kívánalmait, a tanítói hivatás érdekeit és a magasabb erkölcsi célokat tekintetbe véve, a közgazdaságtan tanításának elsőrangú figyelmet kell szentelnünk. Tanítását a meghatározott életegyütteségben összetalálkozó koncentrációval kell vezetnünk. Ha pedig majd tanítására heti 2 órát fordíthatunk, a kívánalmakat még teljesebben megvalósíthatjuk.

Az anyagiak megszerzésének és gyarapításának érzéke és képessége — párosulva a becsületes munka és szorgalom erényével — az etikai elvek szemeltartásával nagy jelentőségű egy nemzet életében. Ennek az érzéknek és képességnek az ifjúsághoz hozzásegítése minálunk különösen nagy feladata a helyes nevelésnek. Már pedig, hogy ez érzék, képesség az élet harcában esetleg kisiklásokhoz se vezethessen, éppen azért is igen értékes a történelem tanulságainak fölhasználása.

A közgazdaságtan tanára *föltétlen hittel* mindig a lélek, az erkölcs uralmát hirdesse az anyagiak fölött. A leendő tanítók erre a mentalitásra nevelődjenek tanulmányaikkal, hogy azután biztos reménnyel lehessen kezükre adni a nép irányítását, erkölcsi integritás birtokában a területi integritás munkálását. Társadalmi felelősségük tudatával képessé tétessenek arra, hogy „*erős meggyőződésű és tántoríthatatlan hívei legyenek az erkölcsi alapon álló társadalmi rendnek és eredményesen közreműködjenek a társadalmi béke kialakulásában.*“ (Utasítás.)

Győr.

Jankó László.

Novy Ferenc dr. †

A magyar tanítóképzést és egyesületünket is nagy veszteség érte: július 14-én meghalt dr. *Novy Ferenc*, a budapesti VII. kerületi áll. tanítóképző-intézet tanára. Tudása, szorgalma, nyugodt ítélőképessége, jelleme értékes tagjává tették a tanítóképző-

* Azóta a döntés megtörtént. Lásd lapunk e számában a Hírek rovatban.

intézeti tanárságnak, megfontoltsága, jó szíve, minden nemes ügyért való önzetlen lelkesedése és fáradozása megszerették őt nemcsak közvetlen kartársaival, de mindazokkal, akik vele érintkeztek. Határozott egyéniség volt, megfontolt és nagyon meggondolt véleményekkel, de amelyek mellett a meggyőződés erejével harcolt és tartott ki. Egyesületünkben sok helyes gondolatot és problémát vetett fel, dolgozott ki és vitatott meg. A tanárság anyagi ügyeinek egyik legalaposabb ismerője volt és anyagi ügyeink rendezéséért, javításáért, szerzett jogaink elismeréséért és visszaadásáért bátran és következetesen szállt sikra. Egyesületünk ez ügyben szerkesztett felterjesztéseinek és memorandumainak az utolsó évtizedben a legbuzgóbb munkatársa volt. Szerénysége közzismert volt, de kartársainak megbecsülése és bizalma több ízben tette jelöltté az egyesületünkben vezetői tisztségre, sőt elnökségre is. Folyóiratunknak 25 éven át volt munkatársa.

Resicabányán született 1880. január 6-án. Tanulmányait a kecskeméti kegyesrendi gimnáziumban és a budapesti tudományegyetemen végezte.

Középiskolai tanári oklevéllel neveztetett ki 1905-ben tanítóképző-intézeti tanárrá Kiskunfélegyházára, de csakhamar megszerette és beleélte magát a tanítóképzés különleges munkájába. Rövid znióváraljai és lévai működése után hamarosan Budapestre kerülvén, a tanítóképző-intézeti tanárság akkori vezetői és kiválóságai, Farkas Sándor, Dékány Mihály, Nagy László és Urhegyi Alajos mellett maga is alapos és izzólelkű, vérbeli tanítóképző-intézeti tanárrá lett. Sokat írt tanítóképzésünk jobbátételéről, ismertette a németországi reformokat. Erős meggyőződésű híve volt az érettségire épített tanítóképzésnek. Ezért az egyesületben is küzdött.

A háborút Szerbiában, Volhyniában, Romániában és a Doberdón harcolta végig. Mint tartalékos százados szerelt le, mellét sok kitüntetés díszítette.

Irodalmilag is sokat dolgozott. A tanítóképző-intézetek I—IV. osztálya számára írt, illetve átdolgozott Schuster-Novy német tankönyvek évtizedes használatuk alatt fogalommá váltak. Munkatársa volt a Betűország virágos kertjének, az elemi iskolák V—VI. osztálya számára magyar történelmi és alkotmánytani tankönyvet írt. Az utolsó évben jelent meg a tanítóképző-intézetek számára Németh Sándorral közösen írt magyar nyelvtana és stilsztikája.

Jó tanár volt. Szerette a pályáját. A tanítójelöltek szép előadásra, szép beszédre nevelésének fontosságát hangoztatta. Sokat tépelődött a német nyelvnek a magyar középfokú iskolákban való tanításán. Bántotta, hogy nem lehetett elérni a kitűzött célt és eredményt. Gazdag tapasztalatai alapján új módszert alkotott: az adaptációt és ezen módszer szerint a polgári iskolák I—III. osztálya számára megírta a német nyelvkönyveit. Sok időt, fáradságot kívánt ennek az új gondolatnak a kidolgo-

zása. A könyvek engedélyezése és kiadása pedig nagy anyagi áldozatokat is követelt. De Novy Ferenc szent meggyőződéssel hitt módszerének jóságában és nem csekély közönyt, ellenállást győzve le, sokakat meghódított gondolatának.

A kérlelhetetlen halál kiütötte kezéből a tollat. Nyugalmat parancsolt a munkás kéznek és a küzdő szívnek egyaránt. Hosszas, fájdalmas szenvedéstől szabadította meg a megboldogultat, de nagyon érzékeny veszteséget okozott a tanítóképző-intézeti tanárságnak és egyesületünk belső életének. Csongrádon halt meg. Ott is temették el július 16-án. Egyesületünk szomorú szívvel gyászolja meg értékes, munkás tagjának elhunytát.

Kiss József.

EGYESÜLETI ÉLET.

A tanítóképző-intézeti tanárképzés ügyében felterjesztett memorandumaink.

I.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! A tanítóképző-intézeti Tanárok Országos Egyesületének megbízásából, mély tisztelettel fordulunk Nagyméltóságodhoz, előterjesztve a tanítóképző-intézeti tanárképzésre, illetőleg képesítésre vonatkozó kérelmünket.

A tanítóképző-intézeti tanárképzés az 11890—1906. sz. rendelettel felállított Apponyi-Kollégiumon történik, mely jelenleg Szegeden működik. A tanítóképző-intézeti tanárképzés és képesítés alap gondolata az volt, hogy tanítóképző-intézeti tanár csak az lehet, aki az Apponyi-Kollégiumot elvégezte. Kivételesen meg volt engedve, hogy középiskolai tanári oklevéllel bírók is, aránylag könnyű különbözeti vizsgálat letevésével, tanítóképző-tanári oklevél birtokába jussanak. Ez az átminősítés már akkor sem találkozott a tanítóképzői tanárság rokonszenvével, mert — véleménye szerint — a tanítóképzői tanári képzettség kritériumait nem foglalta magában. Egyetlen vizsgálati dolog csak az volt, hogy ezek az átképzési esetek csak igen szórványosan fordultak elő.

Egyesületünk tudomására jutott, hogy az utóbbi időben, az előbb említett átminősítő vizsgálatra tömegesen jelentkeznek, mert ez a vizsgálat igen kevés követelményt állít fel és e mellett valószínűbb és gyorsabb elhelyezkedésre nyújt reményt.

Országos egyesületünk a tanítóképző-intézeti tanárképzésnek ezt a formáját, azaz a középiskolai tanárok átképzésének ezt a gyors módját nem tartja megengedhetőnek és megdöbbenését fejezi ki a felett, hogy középiskolai tanárok és kereskedelmi iskolai érettségivel polgári iskolai tanári oklevélhez jutottak, tehát akiknek sóha semmiféle nek-szusuk a tanítóképzővel nem volt, egy jelentéktelen vizsgálat letételével, e különleges szakképzettséget és rátermettséget igénylő és a nemzettel szemben nagymértékben felelősségteljes munkakörbe juthassanak.

Sérelmes lesz a képzés azokra nézve is, akik tanítói oklevél birtokában, elvégezve az Apponyi Kollégiumot — tehát a tanítóképzői szellemet és levegőt magokba szívva — a leghelyesebb úton szereztek tanítóképző-tanári oklevelet. Az a rendelet, amely az átképzést megen-

gedte, feltétlenül csak arra az esetre gondolt, ha nem lenne elegendő olyan tanítóképző-intézeti tanári pályára jelentkező, akinek előképzettsége megfelelő. Ez az eset nem áll fenn. 1931-ben 36-an szereztek képesítést, most is számos Apponyi-Kollégiumi hallgató van s így az átképzés erős túltermelést okoz, a helyesen képzettek elhelyezkedését és létérdekét veszélyezteti, tehát mint teljesen szükségtelen megszüntetendő lenne.

A III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus tanítóképzői szakosztálya is úgy döntött, hogy tanítóképző-intézeti tanár csak az legyen, aki tanítói oklevél birtokában elvégzi az Apponyi-Kollégiumot. Ezt szögezte le az Apponyi-Kollégium jelenlegi tagjainak határozata is, amely szerint az átképző vizsgálat letétele nem elegendő a tanítóképző-intézetben való eredményes működéséhez és a leendő tanítóknak a népiskola szellemében való ránevelő kiképzéséhez.

Mindezek alapján tiszteletteljes kérelemmel fordulunk Nagyméltóságodhoz, hogy addig is, amíg a tanítóképző-intézeti tanárképzés ügye véglegesen megoldódik, *méltóztassék a középiskolai tanári oklevéllel bíróknak tanítóképző-intézeti tanárrá a fentebbi egyszerű vizsgálat letételével való átminősítését beszüntetni és intézkedni, hogy tanítóképző-intézeti tanárrá csak az a középiskolai tanár válhassék, aki a tanítói oklevelet megszerezte és valamelyik állami tanítóképző-intézetben az Apponyi-Kollégium hallgatói részére előírt didaktikai gyakorlatokat (hospitálás, tanítás) elvégezve a megkívánt különbözeti vizsgát leteszi.*

Országos egyesületünk a tanítóképző-intézeti tanárkérdés reformjának ügyével behatóan foglalkozik és erre nézve rövidesen felterjesztéssel bátorodik Nagyméltóságodhoz fordulni. Addig is azt a reményt fejezi ki, hogy az Apponyi-Kollégiumon való képzés ideje az eddigi két év marad.

Tiszteletteljes kérelmünket Nagyméltóságod jóindulatába ajánlva alázatos tisztelettel vagyunk Budapest, 1932. június 15. Párty Endre elnök, H. Mihalik József főtitkár.

II.

Nagyméltóságú Miniszter Ur! Kegyelmes Urunk! A mindegyre időszerűbbé váló *tanítóképző-intézeti tanárképzés* reformjának kérdésével kapcsolatban, vonatkozással Nagyméltóságodhoz f. év június hó 17-én beadott kérelmünkre, mély tisztelettel bátorkodunk Nagyméltóságodhoz a Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesületének erre vonatkozó véleményét felterjeszteni, kérvén Nagyméltóságodat, hogy az abban foglaltak figyelembevételével méltóztassék a tanítóképző-intézeti tanárképzés ügyét irányítani addig is, amíg e tanárképzés módja a mai követelményeknek megfelelően véglegesen kialakul.

Országos tanáregyesületünk a tanárképzést illetőleg az 1928. évi III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus tanítóképző-intézeti szakosztálya határozatának alapján áll most is, azaz *tanítóképző-intézeti tanárrá*, jól megfontolt megállapítása szerint, *csak az lehet, akinek jeles tanítói oklevele van*, a tanítói oklevél megszerzése után tanítóképző-tanári elméleti kiképzését az egyetemen nyeri, ugyanannyi éven át, mint a középiskolai tanárok; gyakorlati kiképzése a gyakorló-tanítóképzőkben történik, melyekkel kapcsolatosan Apponyi Kollégiumok (tanárképző intézetek) szervezendők, a szemináriumi foglalkozások, tanítási gyakorlatok és az internátusi elhelyezés biztosítására. A jelölt vizsgálatait országos tanítóképző-intézeti tanárvizsgáló bizottság előtt teszi le, mely bizottságban aktív tanítóképző-intézeti tanárok is helyet foglaljanak.

Mivel ennek a kiképzési tervnek megvalósulását a mai pénzügyi nehézségek esetleg akadályozzák, kérjük Nagyméltóságodat, hogy a végleges megoldásig továbbra is úgy történjék a tanítóképzői tanárképzés, miként a közeli múltban, azaz: a Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola elvégzése után a jelölt a két évfolyamos Apponyi-Kollégium tagjaként, a szegedi tudományegyetem közvetítésével, válik tanítóképző-intézeti tanárrá.

Igaz, hogy időközben a polgáriiskolai tanárképzés tartama egy esztendővel bővült s így egyesek az erre épített tanítóképző-intézeti tanárképzésre egy egyetemi esztendőt is elegendőnek gondolnak. Ez azonban helytelen felfogás, mert ha tekintetbe vesszük az egyetemi tanév rendkívüli rövidségét, a kötelező kollokviumokat, azonnal megállapítható, hogy ez a pár hónapi idő a tanítóképző-intézeti pedagógia és a különleges szakirányú képzés elsajátítására és begyakorlására egyáltalán nem elegendő. Okvetlen két évfolyamos Apponyi-Kollégiumi esztendő szükséges tehát a Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola elvégzése után. Így a tanítóképző-intézeti tanárképzés ideje végeredményében az eddigi 5 év helyett 6 évig terjedne, vagyis annyi ideig, amennyit a középiskolai tanárság is óhajt, a III. tanügyi kongresszus óta, a maga tanárainak kiképzésére.

Mivel az Apponyi-Kollégium a rajz-, zene- és testnevelő-tanárok budapesti képzése folytán részben úgyszintén Budapesten van, felette kívánatos lenne és a képzés tökéletesebbé tételét is előmozdítaná, ha a tanítóképző-intézeti tanárképzés teljes egészében Budapesten történnék s minden ezirányú munkát az itt felállítandó Apponyi-Kollégiumok, a gyakorló-tanítóképzők és a budapesti egyetem (főiskolák) végeznék, Természetesen a munkában résztvevő tanárok megfelelő díjazásban részesítendők.

A középiskolai tanárok mai átminősítési módja, valamint a kereskedelmi iskolai érettségi vizsgálatnál polgári iskolai tanári oklevelet nyertek átminősítése pedig okvetlen megszüntetendő — mint ahogy ezt június hó 15-én kelt memorandumunkban már kifejezésre juttattuk.

Végül mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy a tanárképzés érdekében okvetlen szükséges részletes reform tárgyalásába országos egyesületünket bekapcsolni kegyeskedjék és a tárgyalás alapjául a mi kongresszusi határozatunkat elfogadni sziveskedjék.

Tiszteletteljes kérelmünket Nagyméltóságod kegyes jóindulatába ajánlva és annak teljesítésétől a magyar tanítóképző-intézeti tanárképzés tökéletesedését remélve, alázatos tisztelettel vagyunk Budapest, 1952. július 8. — Párvy Endre elnök, H. Mihalik József főtitkár.

A tanítóképzőintézeti pedagógia kérdéseinek tárgyalása. Egyesületünk taggyűlésének óhajára Frank Antal dr., W. Lajos Mária dr., Erdélyi Olga, Szántó Lenke, Váradi József és Mihalik József 1952. június hó 25-én a VII. ker. tanítónőképző-intézetben pedagógiai értekezletet tartottak, melynek célja volt megbeszélni azokat az irányelveket, amelyek követésével készülnének el a tanítóképző-intézeti tantárgyaknak módszerei, valamint megállapítani azokat a tételeket, amelyeknek — a tantárgyak módszerein kívül való — kidolgozására, a tantárgyak módszere és általában az egész tanítóképzés érdekében feltétlenül szükség van. A bizottság alapos megbeszélés után alapelvekül elfogadja azokat a vezérgondolatokat, melyeket Frank Antal dr. közgyűlési előadásában (A tanítóképzés központja a tanítónővendék) és Jaloveczky Péter taggyűlési előadásában (A növénnytani tanítási módja) lefektettek. Az értekezlet kívánatosnak tartja, hogy a tantárgyak taní-

tásának módszerei ebben a szellemben dolgoztassanak ki. A kidolgozandó pedagógiai tételekre a bizottság problémákat tűz ki. E tételek a következők:

1. A fejlődő ifjúság. Gyakorlati ifjúságtanulmány.
2. A 14—19 éves ifjúság testi fejlődése (mindkét nemre külön).
3. A 14-19 éves ifjúság lelki fejlődése (mindkét nemre külön).
4. A fejlődés megakadásának okai.
5. Az első évek testi és lelki habitusa. Ugyanez a felsőbb évfolyamokra vonatkozólag is.
6. Konkrét lelki problémák és azok megoldási módja.
7. Egy konkrét község anyagi és szellemi szükségletei és azok kielégítésének módja.
8. Hogyan lesz valamely község népe testileg erősebb, lelkileg nemesebb?
9. A népiskolás gyermek megszerettetésének módja.
10. Vizsgálatok alapján a tanyai, falusi és városi népiskolás gyermekek testi és lelki jellemvonásainak összehasonlítása. Alkalmos nevelői eljárások ezeknek helyes irányban való vezetésére.
11. Az ellenzéki szellemmel szemben a jó iskolai szellem megteremtésének módja.
12. Fordulópontok egyes tanítónövendékek életében.
13. A különböző nevelési és tanítási eljárások eredményének tervszerű vizsgálata.
14. Az egyes tantárgyak tanítási módjának tüzetesebb vizsgálata abból a szempontból, hogy a növendék legyen a központban. (Az azokkal kapcsolatos logikai, etikai és esztétikai hatások).
15. A tanárnak a tantárgytól független nevelési esetei. (Alkalmos nevelés.)
16. A tanítónövendék világnézetének fokozatos fejlődése.

Az értekezlet elhatározta, hogy a 16 tételt kiegészítés, véleményezés, kidolgozásra való felhívás és a közös munkában való részvétel céljából körlevél formájában a tanítóképző-tanárságnak megküldi. Ugyancsak elhatározta az értekezlet, hogy az ifjúság testi és lelki fejlődésének megfigyelésére szolgáló *Egyéni lapok*-at fog szétküldeni és a beérkezett, remélhetőleg hatalmas anyagot, 5 év alatt az indítványozó W. Lajos Mária fogja feldolgozni. A körleveleket azóta az egyesület elnöksége augusztus hóban szétküldte.

IRODALOM.

Havadi Barnabás: Mi legyen az iskolával? Kapható a szerzőnél: Budapest, VII., Kertész-utca 50. Ára 4.— pengő.

Forrongás minden téren, válság itt is, ott is, szinte várható volt, hogy a nevelés, főleg a tanítás, az iskola is belesodródik a forrongás áradatába. A könyv címe is elárulja a tendenciát, ami az előszóban így hangzik: „Mire és hogyan tanítsuk ennek az új világnak még újabb ifjúságát? Elsőben élesen szembeállítja a „multi“ céljait a „jelenével“. De áthidalja a felvetett nehézségeket és könyve — amint mondja — segítség akar lenni tanítótársait hozzásegíteni ahhoz, hogy megtalálják a szót, a nyelvet a kezük alatt nevelődő iskolai ifjúsághoz. Nem akar „ezeregyedik“ új elméletet hozni, csak gondolatait adja, „amelyek csonkaságukban is termékenyíthetnek.“

A szerző középiskolai tanár, kereskedelmi iskolai igazgató s így

főleg a szakoktatás — kivált a kereskedelmi iskolák szemszögéből nézve — alkot itéleteket, de minden érdeklődő — első sorban pedagógus — talál sok megszívlelendő elméletet a fejtegetésekben.

Kikel az ellen, hogy az iskola életét igen megmerevítették, pedig az iskola anyaga, az ifjúság egyre megújul. Az iskola munkáját, célját sem lehet egyszersmindenkorra abszolút érvényességgel megállapítani. A nevelés célja: eredményesebbé tenni az új nemzedéknek a világba való beleélemedését. A nevelés mindig az új holnapot muzsikálja! Ehhez a tanítás új módszerére van szükségünk.

Történeti visszapillantással rámutat arra, hogy minden iskola-típus előbb tanítással foglalkozott és pedig szakoktatással és csak azután kezd a neveléssel törődni. A régi családi nevelésben a gyermek belenevelődött a világba való elhelyezkedésbe — ma ez az iskola feladata.

A pedagógiai idealizmussal való szakítást ajánlja, utilitarizmust hirdet s szinte ki-ki bukkan a sorokból némi mentegetődzés ezért. — (Semmi baj! Hisz — „az ismereteknek gyakorlati elmélyítésére“ vonatkozó újabb hivatalos rendelkezés sem más.) Általános célú kontemplatív nevelés-tanítás nem lehet mai tanítási cél. „A nevelő-oktató kiképzésnek őszinte célja mindig csak valami mesterség, vagy hivatás lehet, az ideális iskola tehát a szakiskola“. (Nehéz helyzetbe kerül azonban ily feltevés mellett a népiskola.) Olyant tanuljunk, amit tudni akarunk. „Nem akarunk tudni nyelvtant, stilsztikát, retorikát, hanem beszélni akarok tudni és írni akarok.“ (Igen ám, de a cél eléréséhez eszköz is kell! Baj ott van, hol az eszköz céllá lesz.)

Hogy ne kelljen, amint a szerző gondolja — világnézetet kialakítani a lelkekben — ha mindjárt valamelyes formában is — ezt nem merném, mint elvet aláírni. Valamelyes alapot kell teremteni a nevelésnek, akár utilitarisztikus alapon is. Tény igazság, hogy az ifjúságnak sokkal hamarabb kellene élethivatásszerű munkájához hozzájutni és az európai iskolarendszer túlnőtt a reális szükségletek határán. Kevesli a szerző a szakiskolák szakmunkáját. (Mintha csak a mi szívünkbe szólna, mikor ráutal arra, hogy nem válik hasznára a szakképzésnek, ha általános műveltséget is akar adni az iskola.)

Ezek előrebocsátása után, a mai iskolát megadott ténynek tekintvén, jó tanácsokat ad, hogy ha mindjárt „a régi hangszereken is már a jövő zenéjét muzsikálhassuk“. Belülről való megújulást kíván és hirdet.

Gyönyörű, megszívlelendő szavak azok, amelyekkel a tanítóról emlékezik meg. „Van benne az anyaságnak érzéséből — ha nincsen, — akkor az iskolában semmi keresete. Van benne: testi, lelki életközösség, életegység, egyéltűség az újabb nemzedékkel. A pedagógus próféta is, apostol is, pap is“. Minden methodika csak mellékesen számít, ha nem életet és jövőt sugárzó egyéniség sugározza. Helyesen mutat rá a tényre, hogy a tanítás menetében főleg azon kell gondolkozni, hogy az órát hogy töltsük el, vagyis a tanulónak miféle szerepet juttassanak az ismeret megszerzésében. Az illetén való készülés elmaradása lelkiismeretlenség. „Lelkiismeretlenség készületlenül menni az iskolába és készületlenül tanítani. A tanítás, a nevelés mindig az az erőkifejtés maximumát követeli.“

A „Tanítás és tanulás“ fejezetéből. Minden tanuló tanulmányozása új probléma a tanító részére. (Amilyen sarkigazság, oly nehéz a

gyakorlatban kielégíteni e kívánságot. Mit kezdjen a tanító, tanár nagy létszámú osztályokkal? Örül, ha a kijelölt anyagot tisztességesen elvégezte. A beszámolás az anyagra terjed ki. „Egyéb“ körülmények, eredmények? Ki veszi számba ezeket?)

Folytatólag szól a szerző a tanító- és tanárképzésről és általános módszertani szempontból „legalább is elavultnak mondja, mert nem követte az alapkiképzést az egyes részéről a továbbtanulás“. (Ez már esetleg egyéni hiba, ezen semmiféle rendszer nem segíthet.) Fájjalja a szerző, hogy önálló magyar didaktánk soh'sem volt és didaktikánk nem vett tudomást a magyar tanulónak lelki világáról. A tanítás és tanulás céljában és lényegében egy; a tanítás alárendelt segédművelése a tanulásnak és nem más mint ösztönzés, irányítás, segítség. Tehát a tanító nem lehet lecke feladó, leckekijelölő és leckekikérdező. A tanuló az iskolában az életben felkapott leckét tanulhassa meg! Az ember megtanul valamit, ha érdekében valónak, kívánatosnak tartja. Így ösztönöz az élet is a tanulásra. Kívánatos legyen az a tanuló számára, amit vele megakarunk tanultatni. Ez a tanítás művészete. (Itt jut teljes szerephez, érvényre a szakiskola.) A tanító ragadjon meg minden alkalmat, mely a tanulás szükségletét tartalmazza, ez a lényeges, nem az, hogy mi következik a tantervben vagy a könyvben. Itt jut szerephez a tanító leleményessége — a feladat kitűzésénél. A megoldást a tanulónak kell megtalálnia, csak így tudja tudását — tanulását értékesnek érezni. Ismeretet csak szereztetni lehet, készen adni nem. A jövő iskolájában a tanuló a megtanulandókat az iskolában fogja megtanulni — otthon csak előkészíti vagy kiegészíti az iskolai munkát. Az osztályterem inkább műhely, a könyv adattár, példatár lesz.

Mindez a szerző szerint a jövő zenéje, egyelőre elég, ha a tanítók legalább lélekben, gondolkodásban megújulnak, megbarátkoznak a gondolattal.

A tanulás szempontjából a gyermek tennivalója: a játék és beleilleszkedés a felnőttek életébe; a tanulás, a játék is beleilleszkedés a jövő érdekében.

Fontos, hogy a tanuló élethelyzete milyen tennivalót kíván. (A Ratio educationis iskolatípusai!) Szerző megkülönböztet előkészítő-iskolát és szakiskolát. Előkészítő iskolák az elemi, a polgári és a középiskola. Az előkészítő iskola a „tanulás“ szakiskolája legyen. Bizonyos, hogy e fokon konkrét tudást is kell produkálni. E helyen méltatja a szerző a tanulmányi versenyeket, mint alkalmakat a tudás bemutatására. Felsorol érdekes példákat ily versenyfeladatokhoz.

Szerző szerint a cserkészlet is azt mutatja a tanulónak, tanárnak egyaránt, hogy az iskolának az iskolai tanulásnak milyennek kell lennie: beleélés az életbe. A cserkészlet a mai kornak — a nevelés terén — legnagyobb találmánya, a cserkészlet és az iskola váljék egyé, az iskola alakuljon át cserkészletbórrá. (Ez a gondolat, — szerző szerint — legtermékenyebb tanácsa.) Tanterv, tanmenet, rendtartás, utasítás mind megkötik a tanár kezét, de — a lelkét nem! Kevesebb tudomány kell az ifjúságnak, de több tudás. Tudás a szerző szerint: a beszéd, az írás, olvasás, számolás, mérés, ábrázolás, díszítés, zene, játék, sokféle kézimunka. Sok a mostani tantárgy! Szoros koncentrációval lehetne segíteni a sokféleségen — ha mindjárt — a szakszerűség rovására s így a középiskola egy-egy évfolyamának egy tanára volna. Hisz az elemi iskola tanítója is ilyenféle munkát teljesít. A tanítás pedig az elemi iskolában semmivel sem alárendeltebb feladat, mint a

középiskolában. A legutolsó tanyai iskolában is — a szerző szerint — főiskolán tanult, alapos tanultságú tanítómesterekre volna szükség. Nem a professzor, hanem az elemi iskolai tanító „a kultúrfőlény” képviselője.

A magyar nyelvből kell beszéd- és értelemgyakorlat, írás és értelemgyakorlat, olvasás és értelemgyakorlat — végig a középiskolában is és pedig összeszővődve. A rajztanítás a formalitás, formaérzés és formaképzésen indul meg, így induljon, haladjon a beszéd- és az írástanítás is. Ha nem jut el a gondolat a beszédbeli vagy írásbeli kifejezéshez, voltaképpen meg sem született. Az olvasás szerepe: hozzájárul ahhoz, hogy a tanulónak legyen mondanivalója és legyen mintája, hogy lehet mondanivalót elmondani, megírni. Példákat hoz fel, hogy gondol olvastatni. És az írás, beszéd és olvasás közül a legfontosabb eddigelé a legelhanyagoltabb: a beszéd, a közönséges beszélni tudás. Ez nemcsak a magyar nyelv és irodalom tanításának a dolga.

A tanítandó nyelvek köréből — szerző szerint — a görögöt ma már nem szabad, a latint pedig nem kell tanítani — ha a kérdést a *szükségesség alapján feszegetjük*. Szerző rámutat arra a tényre, hogy a latin nyelvre fordított időt nem igazolja az eredmény, de meg akinek főiskolai tanulmányai folyamán e nyelvre szüksége van — a szükség által hajtva, — érett észszel könnyen megtanul annyit, amennyire szüksége van. Német és angol nyelvet kell tanítani, akinek még marad ideje, tanulja meg a francia nyelvet. De szakítani kell azzal a gondolattal, hogy az idegen nyelvi tanulmány címén a tanuló az illető nép kultúráját tanulja meg. Igaz, hogy a tanuló így egyszerű nyelvmester lesz csak — de ez a szükséglet elsősorban aranyigazság. Aranyigazság szerzőnek az a megállapítása, hogy az idegen nyelvek tanításának az a legnagyobb hibája, hogy a tanulókat nem tudja rávenni arra, hogy maguk akarják a nyelvet megtanulni. Most túrik, hogy tanítsák őket. Mi hajthatná a tanulókat? Talán a büszkélkedés, a vetélkedés, a verseny. A mai kor a versenyek, a rekordok kora. A nyelvtanításban is kell provokáló helyzetet teremteni. (Rousseau!) De a tanulás módszerét a tanulókkal meg kell beszélni. Direkt és indirekt módszer együtt szerepeljenek. Az az elv, hogy a tanár csak az illető tanítandó nyelven beszéljen, szerző szerint nem helyes. (Sokszor meg nem értés csúszik közbe.) Olvasásnak, kétoldalú fordításnak fogalmazásnak és beszédgyakorlásnak minden órán kell lennie s minden tanulónak szóhoz kell jutnia. Negyven-ötven tanuló osztályokban folyó nyelvtanulás: idő, pénz és erőfecsérlés. Versen nem lehet nyelvet tanulni, mert tele van költői szabadsággal. A tanulónak pedig elsőben a maga mondanivalójához kell megtalálnia a kifejezést. E téren tankönyveink is hibásak, a szerzők nem találják meg a „ma” kívánságait. Az egész osztálynak kell a tárgyalásban együtt dolgoznia, nem szabad az osztály figyelmét többfelé elosztani. Végül: idegen nyelvet heti három órában megtanulni: absurdum, pláne kettőt-hármat egyszerre. Azt pedig, hogy az iskolában idegen nyelvet lehet megtanulni, igazolták a XVIII. század középiskolai tanulóí, kik megtanultak latinul.

A számtant (számolást) mindig csak konkrét feladatokon tanítjuk. De mit szólunk az ily matematikai játékpéldához: $\frac{3}{4} \times \frac{3}{4} = \frac{1}{2}$?! Ezen az átlag tanuló nem tanul semmit, nem érez benne semmit. Különben is a tizedes törtek meglehetősen feleslegesekké teszik a közönséges törteket. A gyakorlatban legfeljebb az $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{3}{8}$ -nek van némi szerepe. A törtekkel való munka az algebra-ba való, legfeljebb

bevezetésül szolgálhat az algebra. A számtanban számlálni, mérni, számolni tanuljon a tanuló, hogy a gyakorlatban szükséges számolásnak értelmét is tudja. Így kapcsolódhatnék törvények, szabályok útján az algebra már a közönséges számolásba és lehullna az algebra „misztikuma”. Itt is alkalmakat, szükségleteket kell a tanuló elé állítani és neki kell próbálgatnia, a tanító a próbálgatáshoz segítséget ad. E tantárgynál fontos ezután igazában: a tudás értelmessége. — A természettudománynak feladata — szerző szerint a természettel szemben: kihasználás és védekezés. Ezeket kell megtanulni. A középiskolában kétszer kerül elő a természettudomány: egyszer leíró módon, másodszor tudományos rendszerességgel, pedig ugyanazt a tudományt nem szabad többször, többféleképpen tanítani. Tanítandó volna: egészség-tan, élettan; fizikai és kémiai technológia; áru- és terményismeret. Így a tanulmány érdekesebb és nevelőbb is lenne. Természettudományt csak a természetben vagy műhelyben lehet és szabad tanulni. Hiba azonban, ha a bemutatásból, kísérletből mutatvány lesz. Kémiát a háztartás munkájával kapcsolatban lehetne értelmesen tanítani. A mai kor gyermekeinek technikai érdeklődése igen fejlett, ezt sem szabad figyelmen kívül hagyni, az érdeklődést ki kell elégíteni, így kapjuk a kiindulás alapját: a tanuló kitapasztaló, tanuló tevékenységét. És a természettanulmány szorosán összefüggvén a kézimunkával: ezt az összefüggést értékesíteni is kell. (Munkáltató oktatás.)

A földrajz tanítás tanulmányában elsősorban a saját világunkkal kell megismerkednünk, ezt kívánja a praktikus érdek. Minden iskolának a szülőfalú, szülőváros domború térképével kell magát felszerelnie. (Népisk. Tanterv.)

Természetesen a tanuló érdeklődését ki kell terjeszteni a messzeidegen világ felé. Minél tágabb valamely nép földrajzi tanultsága, annál több abban a megértő emberség. De a saját hazánkat nem szabad elhanyagolnunk, mint szerző mondja: földrajzi tanulmányunknak nációcentrikusnak kell maradnia. (Népisk. Tanterv!) A földrajz tanulmányában mindig a magyar élet érdekköréit kell bejárnunk. Minden helyet fel kell kutatnunk, ahol keresni és találni valónk van. — Nem kalandos regények és érdekes útleírások nyújtják a továbbiakban az igazi földrajzi tanulságot, inkább újságokból lehet földrajzi tanulságot adni és térképen. Segíti az érdeklődőt még a saját maga szerkesztette statisztika, grafikon.

„A történelmen nem annyira azt kell érteni ami történt, hanem sokkal inkább azt, ami történik. S a történelmet azért kell megismernem, hogy a most folyó történelemben, amely egyrészt rajtam zajlik át, és általam is történik, helyt tudjak állni, hogy a magam boldogulásán túl a családomnak és nemzetemnek boldogulását is biztosítsam.” — Ez elgondolás szerint a történelem tanulása avval indul, hogy a jelen történéseit így akarnók a tanító, a tanuló élményévé tenni. A mi történettanulásunk a multban marad s amint közelebb jut a jelenhez: visszahúzódik — mert a jelen történelmén tanakodni — már politizálás. — Kár, hogy a középiskolák tanulmányi rendjéből az újságolvasás kimaradt. (Philantropon!) A történelem tanulmányában oly tanulságokhoz kell a tanulót juttatni, hogy megállhassa helyét. A történelemből lelkesedést is kell meríteni, lelkesítő élmények alapján. A mult nagy emberei ritkán keltik fel a tanulókat a hasonló pálya és életsiker ábrándjait, azért hiba a szerző szerint a történelmet nagy emberek történetévé tenni. A történelmi hős ne legyen tragikus hős, az ilyen

íránt nem lelkesedik az ifjúság. Ily hősünk kevés van, de amit a tanulónak nyújtunk e téren, az az emberi nagyság megbecsüléséhez eligazító szempontokat és helyes mértéket adjon! Roppant fontos, hogy a tanulók a jelenkor kiváló embereivel megismerkedhessenek. Nagy emberek termik a nagy időt. A nemzeti érzést a nemzeti büszkeség erősíti és a jelen személyiségei és teljesítményei ápolják. Mi érdekel a történelemben? Az esemény és következményei. Napoleon körül nem a háborúk érdekelnek, hanem az, hogyan tudott a háborúk után a világ újból rendbejönni. Történettanításunk akkor lesz helyes, ha visszanezünk a multba és kérdezzük: mit csináltunk jól és mit rosszul. Így a történelem tanulásának egész új kérdésekkel kell megindulni — ezekhez alkalmazkodik majd a módszer is.

A kézimunka tanítására a munka megszerettetésén kívül már csak azért is van szükség, hogy az agy mellett a kézzel is törődjünk. (A népiskolai nevelő-oktatás ezen már túl van.) Ha nincs is módjában minden iskolának műhelyeket berendezni a kézimunka gyakorlására, arra lesz tehetsége, hogy szertáiraival kapcsolatban rendezzen be műhelyeket, ahol a tanulók közreműködésével eszközölhetők a szükséges javítások. Az iskola kertjét is tanulókkal kell megműveltetni, az iskola díszítése is a tanulók gondja legyen. Végül: minden technikai tudásnál is fontosabb az a tudomány, mely a munkát értelmessé teszi. — A díszítés, ábrázolás, képzés csakis tettleges gyakorlással sajátítható el. Esztétikai fejlődésünk folyamán környezetünk szépségének kultuszáig kell eljutnunk. Erre is elő kell készíteni az ifjúságot, akár az érettségi bizonyítvánnyal a főiskolai tanulmányokra.

Kultúránk legsajátabb és reprezentáló művészete a zene, — de mert nem volt benne a triviumban, sem a quadriviumban — most sincs benne a középiskola tantervében. Az éneket, táncot, zenét valamennyire minden embernek meg kell tanulni. A legújabb korban semmivel sem tudjuk a nyugatot elismerésre és csodálatra kényszeríteni, csakis a sportteljesítményekkel, muzsikákkal, zeneszerzőinkkel és előadóművészeinkkel. Fontos szerepet tölt be a tánc, mert mint a torna, a mozgás szépségére tanít. A test ne csak erős legyen és ügyes: a testen a lélek szépségének is rajta kell lennie. A modern testnevelés nagy gondot fordít a ritmikus mozdulatok begyakorlására.

Szól a szerző még az ifjúság játékáról, a lányok tanulásáról. A játékot illetőleg az a véleménye, hogy a tanulónak az iskolában, az iskola által kell hozzájutnia. Itt találkozik a cserkészlet a játékkal, ott is, itt is segítjük a gyermekeket abban — és segítsük is, hogy életüket a maguk módja és szükséglete szerint teljes kedvvel élhessék. Még a tízperceket is játékkal töltsék a gyermekek. Súlyos mulasztásnak minősíti a városi iskoláknál, hogy elmulasztják a szabadba való kirándulást. Szóba kerül a színjátás is, mert ez az emberiségnek ősi és kipusztíthatatlan hajlandósága. Minél frissebb az ember művelődésének lendülete, annál aktívabb ez a hajlandósága.

A nő más hivatás érdekében mást tanul, másként is tanul. A nőnek, minden emancipáción túl is a rendeltetése, hogy feleséggé és anyává kell lennie. A nőt tehát másként is kell a tanulásban irányítani, támogatni és tanítani. A nő pszichéjét nő jobban ismeri, mint férfi és fordítva, különösen a serdülés korában. Éppen ezért nem helyeselhető, ha serdülő fiúkat nők tanítanak, amint nem vált közoktatásunk javára, hogy a polgári iskolába a háború folyamán annyi nő

került. Nem vélem elfogadhatónak szerző abbeli indítványát, t. i. meg kellene egy külön értekezleten megjelenő anyagát kérdezni, mit szólnak ahhoz a tudományhoz, amit leányaik tanulnak és mit ahhoz, amit nem tanulnak?

Végig kísérve a szerző okfejtéseit, egészen bizonyos, hogy észreveszünk, miszerint a látó és meglátó pedagógus, a gyakorlat emberének szava szól hozzánk. Munkája élvezetes, tanulságos olvasmány, aki pedig gondolkodni tud és — akar is, bizonyára talál abban gondolkoztató elemet. Kívánatos volna ezért, hogy minél többen olvassák a kis könyvet és gondolkozzanak tartalmán. Így elérné a szerző főcélját: a gondolkodásnak adván anyagot és irányt — egyént és nemzetet egyaránt érintő ügyben — visszhangként megindul a belátás sugalta törekvés a javításra, ezzel összefüggőleg a megfelelő eljárások keresése.

A szerző nem ad sok helyütt határozott direktívákat az általa felvetett gondolatok realizálására, érzi, mást kellene tenni, ha nem is tudja — ez idő szerint — hogyan lehetne a célt elérni. De érzi szükségét annak, hogy orvosként a „tényálladékok“ megállapítsa, remélve, hogy a hivattak megtalálják a gyógyulást szolgáló eszközöket és módokat, mert a pedagógia területén igazán nem áll meg az a mondás: „Minden jól van úgy, ahogy van.“

A szerző előre érzi, hogy könyve alaptónusaként kiérzik abból a hasznossági elv szolgálása, amit talán (?) nem mindenki lát szívesen. Én nem találtam soknak amit e téren mond; a felhozottak szerintem is a reális szükségleteknek megfelelőek. A mai ember gyorsan él, nincs sok ráérő ideje mindannak elsajátítására sem, amire okvetlenül a maga és nemzete érdeke szempontjából szüksége van, amit meg kell tanulni, jobban mondva: amit tudnia kell.

Elsőben egy kis rostálásra volna szükség a tanítás (tanulás) anyagában és szükség volna egy kissé „szabadabb levegőre,“ kevesebb megkötöttségre.

És, ami ezeknél is súlyosabb követelmény a kivitelben: szükség volna a módszer, az eljárás megválasztásában nyilvánuló „a tanuló teljes életével összeforrt tudó gond és szeretet.“

Ezek alapján tud a tanító annyira felemelkedni, hogy lesz belőle: apostol, próféta, pap.

Pápa.

Kraft József.

Undi Mária: Magyar Kincsesláda. I. Sárközi fejkötőhímzések. Budapest, 1952. Szerző kiadása. Ára 3.20 P., utánvéttel 4 P.

Magyar Kincsesláda címen tervbevett füzet sorozat első füzetét adta ki Undi Mária, a budapesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézet egyik rajztanára.

E cím alatt a különböző magyar népművészeti megnyilatkozásokat, a különböző vidékek magyar népművészetének örök-kincseit óhajtja szerző, kézimunka-technikai és magyar ornamentikai szempontból feldolgozva, hat füzetben kiadni.

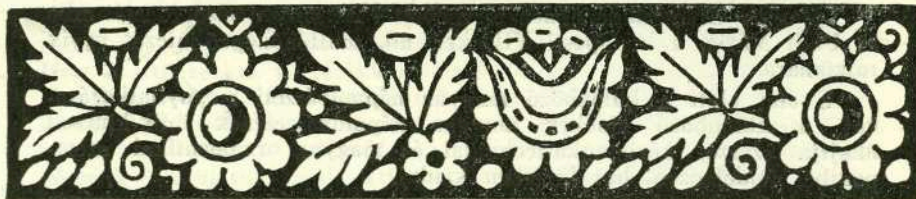
Szerző sokat foglalkozott már a magyar népművészettel, iránta való szeretete egész művészetén megérzik, de mint művészpédagógus is kiválóan alkalmasnak látszik e feladat elvégzésére. Kézimunka és rajzszakos tanároknak bizonyára nagyon jó szolgálatot tevő kézikönyvül fog szolgálni a Magyar Kincsesláda, Hasonló kézikönyv már volt, de ez törekvésben, kiállításban és tartalomban, pedagógiai használhatóságban egyszerűbb.

A Magyar Kincsesláda azzal, hogy egyes vidékeknek díszítő-művészetét, egyes népművészeti tájszokásokat és azok szépségeit úgy ornamentikailag, mint technikai szempontból feldolgozva adja közzé, a pedagógusoknak, de magyar dekoráló művészi szempontból is nagyon üdvös és hasznos szolgálatot fog tenni.

A magyar népművészet olyan gazdag és változatos ornamentikai kincseket őrzött meg, amilyen gazdagsággal még csak a keleti népek népművészete rendelkezik. Ebből a gazdag tárházból, nem egész fél-századdal ezelőtt, mikor a magyar ornamentika iránt kezdtek érdeklődni, magyar művészpédagógusok és díszítő-művészek, nem nagyon szerencsésen, olyan népművészeti részből merítettek, amely éppen nem volt a magyar népnek igazi, érintetlen, szűzi, művészi lelkületéből fakadó megnyilatkozása.

A szűrűdíszítés lett főforrása a magyar ornamentikának, amely színes változatosságával és szabatos megmunkálásával csábította az akkoron magyar ornamentikát kereső és azt pedagógiaileg felhasználhatóvá tenni szándékozó művész-pedagógusokat. Ez a népművészeti megnyilatkozás pedig nem tisztán művészi lelkületből fakadt, itt a cél már ipari és kereskedelmi törekvésekkel társult. Ez az irány kátyúba rekedt, elvesztette művészi multját, sokszor erőltetettségre sőt ízléstelenségre is vezetett. Ezen a téren fog jóirányú, termékenyítő, felfrissítő hatást kiváltani Undi Mária Magyar Kincsesládája. Más céllal — inkább muzeális, gyűjtő törekvéssel — szintén jelennek meg

különböző füzetek, amelyek egy-egy népművészeti részt a maguk tudományos szempontjukból gyűjtenek össze és dolgoznak fel. Ezek azonban a Magyar Kincsesláda törekvéseivel nem egyeznek, ennek pedagógiai hatásával sem bírnak.

A Magyar Kincsesláda azonban nemcsak a tanintézetekben fogja meg tenni jó szolgálatait, hanem az életben küin is, az otthonukat szerető magyar nőknél is, akik szívesen használják majd fel a szebbnél-szebb, művész szemmel kiválógatott, gyönyörű magyar népművészeti kincseket.

Ezt bizonyítja a megjelent első füzet; a *Sárközi himzések* füzete, a gyönyörű példák felsorakoztatásával, az elemek és öltések magyarázatával. Undi Mária, ki sok vidéket bejárt, sok magángyűjteményt tanulmányozott, munkájában, mint az első példa is mutatja, sok rejtett szépséget fog feltárni és a közhasználatnak átadni. Szerencsés gondolat volt idegen nyelven kis ismertetést hozzáfűzni, mert ezzel a füzetek elterjedése hazánk határain túl is lehetővé válik

Megyer Meyer Antal képzőműv. főisk. tanár.

Pestalozzi levele barátjához a stanzi tartózkodásról F. év okt. végén a „Kisdednevelés“ c. folyóirat kiadásában megjelenik „Pestalozzi levele barátjához stanzi tartózkodásáról“, Szemere Samu dr. tanítóképző-intézeti igazgató fordításában. A körülbelül 22—25 lapra terjedő levélben, melyhez a fordító Pestalozzi életét felölelő rövid bevezetést is írt, a nagy svájci pedagógus saját világhírű nevelési kísérletét írja le, kifejti törekvésének és nevelési elveinek velejét. Nincs rövidebb és drámáiabb műve Pestalozzinak, melyből őt olyan jól lehetne megismerni, s amely alkalmasabb volna az olvasásra, mint ez a levél. Mint különnyomat példányonként 36 fillérbe fog kerülni, ha a képzők együttvéve legalább 300 példányban megrendelik okt. 25-ig a „Kisdednevelés“ szerkesztőségében, Budapest, Rózsák-teré 7.

A „Kisdednevelés“ szerkesztőségében kaphatók még: Dewey: Az érdeklődés és az erőfeszítés az akarátnevelésben. Ára 1.— P. — Böhm Károly följegyzései gyermekeiről. Ára 1 P. — Comenius: Anyaiskola. Ára 2.50 P. — Montessori: Módszerem kézikönyve. Ára 4.— P. — Montessori előadásai az új nevelésről, Ára 3 P. — Dewey: A gondolkodás nevelése. A gyermek és a tanterv. Ára 3.— P. — Herbart: Pedagógiai előadások vázlata. Ford.: Nagy J. Béla, bevezetéssel ellátta Fináczy Ernő. Ára: 6.— P. — Czeke Marianne dr.: Montessori-gondolatok gróf Brunszvik Teréz naplójában. Ára 1.— P. — Kenyeres Elemér: A gyermek gondolkodásának és világfelfogásának fejlődése. Ára 3.— P. — Kenyeres Elemér: Időismeret a gyermek- és ifjúkorban. Ára 2.— P. — Kenyeres Elemér: Időismeret a 10 éves kor után. Adalékok az iskolai történelem-tanításhoz. Ára 1.— P.

N. Bartha Károly dr.: Magyar Néphagyományok. I. A debreceni Tisza István Tud. Társaság I. osztályának kiadványai. V. kötet. 2. sz. 1931.

N. Bartha Károly dr., a debreceni ref. tanítóképző-intézet tanára, azoknak a hangyaszorgalmú gyűjtőknek és rendezőknek a sorába tartozik, akik időt és fáradságot nem kímélve gazdagítják a magyar folklóre-irodalmat. Eredményekben gazdag pályáján a magyar néplélek számos megnyilatkozását mentette meg a pusztulástól. Bátor példaadása és önzetlen tudományszeretete ezúttal arra ösztönözte tanítványait, a debreceni ref. Kollégium tanítóképző-intézete tanulóit, hogy mesterük szakszerű útmutatása mellett maguk is részt vegyenek a

gyűjtés nehéz munkájában. Bejárták anyagért Debrecen közeli és távoli környékét, az egész Tiszántúlt, sőt Csonka-Magyarország más területéről is szedegettek össze értékes hagyományokat. Így keletkezett ez a gyűjtemény, mely karácsonyi játékokat, gyermekverseket, táltós- és boszorkánytörténeteket és háziállatokról szóló babonákat tartalmaz gazdag változatban. Értéke, hogy az eddig között ilyenmű gyűjtemények adatait szerencsésen kiegészíti és e mellett sok újat is közöl. *A botpaládi bábtáncoltató karácsonyi játék pl., a bábos betlehem első feljegyzett szövege a Tiszántúlról, sőt az egész Alföldről.*

A 82 lapra terjedő könyvet szöveg-kísérő dallamok teszik élvezetessé, és ízléses rajzok díszítik. Kiadásáért a *debreceni Tisza István Tud. Társaság*ot illeti az elismerés. Ez a kiváló társaság megalakulásától kezdve programjában iktatta a Magyar Alföld földjének és népének tudományos kutatását. Ezt a programot követte most is, mikor kiadványai sorában helyet adott N. Bartha Károly értékes művének.

Debrecen.

Péterffy László.

Dr. Marczell Mihály: *A lélek megismerésének művészete*, („A bontakozó élet“ II. kötete.) Budapest, 1952. „Élet“ kiadása. 500 l.

Alig jelent meg közlönyünkben „A bontakozó élet“-ről szóló ismertetés, máris kikerült a sajtó alól Marczell Mihály dr. neveléstanai könyvsorozatának II. kötete, jeléül annak, hogy itt régen folyó munkálkodás, sokévi közvetlen tapasztalat és tudományos bűvárkodás eredményeinek összefoglalásáról van már csak szó.

A „paedagógiai energetica“ egyik sarktétele az „egyéni nevelés“, azért nem homogén tömegekkel foglalkozik, hanem különálló egyedekkel. Ehhez ígér szerzőnk az előszóban olyan kulcsot, amellyel megnyithatjuk az emberi lélek titkos szentélyét, amellyel megtalálhatjuk a feleletet erre a kérdésre: „Te ki vagy?“

Az élet állandó bontakozás s a lélekben nincsenek, nem lehetnek holt részek. Ezt bizonyítja az a tény, hogy sokszor válnak rég elfelejtett események életet alakító hatalmakká. A nevelő tehát nem érheti be a megismerés és érzelem világának áttekintésével. Az emberi életet tudatalatti tényezők is irányítják, s ezért le kell jutni a nevelőnek ebbe a világba is. Betekintést kell nyernie a szándékok világába is, hogy nevelő munkája biztos alapokon mozoghasson.

Az egész könyvben az emberi élet erőmennyiségét és minőségét továbbá az életerők (nevelő és nevelendő) egymásra való hatását vizsgálja szerzőnk s ezért tartja az itt kidolgozott módszerét a „paedagogia energetica“ alapmethodikájának.

Részletesen ismérteti az emberi életet kutató módszereket. A gyakorlati élet azonban arra a meggyőződésre juttatta, hogy ezek a módszerek — a tényleges nevelés közben, — nem értékesíthetők maguk teljességében. A lélek mélyére való leszállás csak akkor sikerül, ha nevelő és növendék kölcsönös egyetakarással próbál a lélek kapuján behatolni. Ezért kívánatos, hogy „a nevelő lelkét töltsse meg a tudás és a látni, észrevenni, mérlegelni bíró erő, a nevelendőt pedig indítsa a készséges önátadás, bízó hit, igazi szeretet. A két erő eredője lesz az az ismeret, amely valóságos képét adja a nevelendő embernek!

Mіндеzen kérdéseket szerzőnk három részben tárgyalja, mégpedig úgy, hogy a korok és nemek szerint való elkülönülésre is tekintettel van.

Az I. rész a „lélekismereti módszerek“-ről szól. A könyvről eddig megjelent ismertetések különösen kiemelik a psychoanalízisről szóló fejezetet. Szerzőnk emellett még az okkultista eljárásokra is kitér, mert

hiszen az emberi lélek energiái az eddiginél szélesebb működési keretre tolnának ki, ha a titkos erők lélektani törvényszerűsége objektív igazolást nyerne.

Az összes lélekkutató módszereken végigtekintve, azt a megállapítást vonja le, hogy ezek a próbálkozások egyenkint és együttvéve nem adnak olyan módszert, amely az emberi lélek belső életét biztosan és a nevelés követelte készséggel tárná fel.

A II. részben szerzőnk saját próbálkozásait találjuk, amelyekkel a léleknek lehető legteljesebb részletekben is megnyilatkozó képét keresi, illetve azt a módot, hogyan és miként lehet — a gyakorlati módok ki-pontozásával — megnyitni a gyermek és a serdülő lelkét, az ifjú életét és a felnőtt zártabb életszentélyét.

„Mivel, — írja szerzőnk, — szerény próbálkozásaim némi eredményt mutattak fel, azért arra a végső következtetésre és hivatásszerű kötelességre szántam el magam, hogy megpróbálom kidolgozni ezeket a pontos módszereket is.“

Ezeket tárgyalja a könyv III. része. A befejezésben, — amelyet pontos név- és tárgymutató egészít ki, — végső következtetésként ezt a tételt vonja le: „A tudós keresse a lélektani megismerést, a nevelő pedig — a tudományos ismeret felhasználásával — a személyiség vitális érintkezését, hogy meginduljon a lélek bontakozása.“

Váradi József.

Dr. Imre Sándor: Népiskolai neveléstan. A tanítóképző-intézeti tanításterv alapján. Budapest 1952. A „Studium“ könyvesbolt főbizománya, IV., Muzeum-körút 21. 159 old.

A szerző most megjelent „Népiskolai neveléstan“-a a tanítóképző-intézet IV. éves növendékei számára készült a pályájukra szükséges rendszeres tájékoztatás céljából. A tanítói hivatásérzés mélyítését és tudatosítását, a leendő tanítók pontos fogalmakon alapuló nevelői gondolkodásának kifejlesztését tűzi ki feladatául. Éppen ezért írója nem ragaszkodik a jelenleg érvényes tanításterv szavainak szokásos értelmezéséhez, s ahol a tanító-nevelés szempontjából szükségesnek látja, ott a maga módján értelmezi a tanításterv egyes szavait. A módszertan kivételével szól mindarról, amit a tanítóképző-intézeti tanításterv „Nevelés- és tanítástan“ címen felsorol. Mindennek megmutatja a helyét abban az egységes, rendszeres gondolatmenetben, melynek fonalán a IV. éves tanító-jelölteket a szó szoros értelmében bevezeti az iskolába, élethívatusuk színterére, sőt felhívja figyelmüket oly tudni-valókra is, amelyeket kezdő tanító számára fontosnak tart, jóllehet azok a tanítástervből hiányoznak. Ugyanaz a törekvés vezet, mint négy évvel ezelőtt elsősorban középiskolai tanár-jelöltek számára kiadott „Neveléstan“-ának megírásánál; az egész nevelésnek határozott egységét akarja a pályájukra készülő tanítók elé állítani, hogy így bennök szerves nevelői gondolkodás fejlődhessék. Egyéni meggyőződése ezért itt is megköveteli, hogy egyszerűen „neveléstan“-ról beszéljen a szokott „neveléstan és tanítástan“ elnevezések helyett. Ezzel az a célja, hogy a nevelés kérdéseivel rendszeresen foglalkozni kezdő növendékek leendő iskolai munkájukban ne az oktatást lássák mindenél előbbre való, vagy éppen kizárólagos feladatuknak.

Imre Sándor népiskolai neveléstanának minden sora a tanító-nevelés legfontosabb feladatát: a nevelői lelkület kialakítását szolgálja. Előszavának közvetlen, meleg hangja, mellyel a tanítóképző-intézet IV. éves növendékeihez szól, ebből a szempontból mutatja

meg a neveléstan tanulásának fontosságát s a tanítóképzőintézet tárgyai között való középponti jelentőséget. A neveléstan arra figyelmeztet, hogy a tanítóképzőintézetben és általában a tanítói munkában a nevelés szempontjából kell nézni mindent.“ E tárgy legnevezetesebb vonása, hogy „feltárja a tanítói munka lelkét, a tanítónövendékeket önmagokra eszmélteti és életük feladatain gondolkodtatja.“ Valóban, ez a vonás szinte ünnepélyes komolysággal nyilvánul meg már a könyv első lapjain, ahol azt olvassuk, hogy a neveléstan tanulása közben gyarapodik a leendő tanító önismerete „s ezzel párhuzamosan erősödik az elhatározása: ezen a pályán akarja-e teljes lélekkel szolgálni nemzetét és kielégíteni lelke szükségletét, — avagy még idejében elmegy innen, hogy kenyerét egyebütt keresse meg.“ Ez mutatja, mily szoros kapcsolatban van a neveléstan a tanítói életpályával, s miért legfontosabb tárgy a tanítóképzőintézetben: miért valóban „útbaigazítás az életre.“ Sajátos természete elsősorban gondolkodást kíván a tanító-növendéktől, az ismereteknek elfogadásával, befogadásával még nem elégszik meg, mert „jó tanítónak csak gondolkodó ember lehet. Csak az ilyen látja mindig szeme előtt feladatának nagy jelentőségét, ez ismeri fel a nevelésnek a fejlődő emberre és az egész nemzetre nézve máshoz nem hasonlítható fontosságát. Aki ezt látja, az mindig jobban-jobban igyekszik dolgozni. Ezzel a tanító biztosítja lelke nyugalalmát és megszerzi mások becsülését.“

Az előszó elmékledésre indító, érdeklődést keltő sorai után a szerző a neveléstan tanulásaiba való *bevezetés* céljából a tanítói hivatás kérdéseivel foglalkozik. A könyvnek ez a világos, a tanítói pálya küszöbe előtt álló növendékeket elsősorban érdeklő része Imre Sándor népiskolai neveléstanának egyik főértéke. Míg az eddigi tanítóképzőintézeti neveléstanok „a neveléstudomány fogalma,“ „ágai,“ segédtudományai“-ra vonatkozó ismeretekkel vezetik be a leendő tanítókat a neveléstan tanulásaiba, addig Imre Sándor e fejezeteknek tankönyve függelékében ad helyet.

A könyv két részből áll. *Az első rész* öt fejezetben neveléstani alapismereteket ad. A nevelés fogalmának tisztázása után a nevelés célját, feladatait, eszközeit, korlátainak és sikerének feltételeit, végül a nevelés szervezetét tárgyalja.

A *második rész* további hat fejezetben részletesen foglalkozik a népiskolai nevelés egész területén felmerülő kérdésekkel. Itt az iskolai munkával, növendékekkel, elsősorban a népiskolai növendékek különböző csoportjaival, egyéniségével, a fiú- és leánygyermek fejlődési szakaszait és sajátosságait ismerteti; majd eszméltet arra: mit jelent a népiskolába lépés a gyermek életében. Megvilágosodik a növendékek előtt az iskolai élet egész szervezete: az osztály jelentősége a nevelés szempontjából, a szünetek, a tanításterv, az órarend, az osztályozás és vizsgálat szerepe a népiskolában. Ezek után az iskolai nevelés állandó feladatainak három nagy csoportját ismerteti meg „az iskolai nevelés ágai“-ról szóló fejezetben: az egészséges életre, az önállóságra és a nemes érzületre való nevelés egymással szoros kapcsolatban levő egybefonódó mozzanatait. Amit a tanításterv „Tanítástan“ címen sorol fel, azt Imre Sándor könyvének „az önállóságra nevelés“ című részében tárgyalja s ugyanitt ad értékes szempontokat az oktatás megbírálására is. „A nemes érzületre való nevelés“ keretében többek közt a tanító-nevelés nagy-

Fontosságú kérdéseit világítja meg: a vallásos nevelést, a nemzetért való felelősséget és a tanító személyének erkölcsi jelentőségét. E fejezetek lényege a következő: 1. „Bármilyen jellegű is az iskola, a tanítónak óvakodnia kell attól, hogy bármelyik vallást is kisebbitse vagy gúnyolja. A vallásos nevelés nem terjeszthet gyűlölködést. Vallásos ember mások vallásosságát akkor is megbecsüli, ha hitök tételei eltérnek: tudja, hogy a maga életével a benne kifejtett eszményt más is abban a meggyőződésben igyekszik megvalósítani, hogy ezzel Isten parancsát követi. E felfogás megalapozásával a népiskola az örök eszmény szolgálásában való egyesülést készíti elő.“ 2. A népiskolai tanítónak nagy szüksége van nemzeti felelősségre, mely szerint minden munkáját úgy végzi, mintha a nemzet sorsa rajta fordulna meg, mert csak akkor tudja a nemzetért való felelősség fejlődését a reá bízott növendékek lelkében megindítani és megalapozni. A tanítót tisztult nemzeti érzése és a nemzetért való felelősségnek teljes áthatottsága még arra is képessé teheti, hogy a nemzetellenes hangulattal megbirkózzék; türelemmel a sokféle gyermeket — megkülönböztetés nélkül — lassan összezoktathatja, ha az a tudat él benne, „hogy ő személyesíti meg előttük a nemzetet.“ 3. A gyermek erkölcsi fejlődésére döntő a tanító személyisége: „az iskolai nevelésnek az ad hitelt és az biztosítja a lehető eredményt, ha a tanító személyében tisztá és nemes példa áll a növendékek előtt.“ Ehhez a tanító tekintélye és szeretete szükséges, melynek nyomán a gyermekben a tanítója iránt hálaérzés fakad. „A példa útát mutat, a tekintély vezet, a szeretet összekapcsol s a hála kötelez sokkal később is azon az úton járunk.“ Külön érték Imre Sándor tankönyvében az a két további fejezet, melyekben a tanítói szolgálat megkezdéséről és a tanító iskolán kívüli szerepéről tájékoztatja a leendő tanítókat. Ezt előtte még eddig senki sem tartotta fontosnak, maga a tanításterv sem. Könyve ilyen módon csakugyan „útbaigazítás az életre,“ amennyiben megbecsülhetetlen irányítást ad a tanítói állás elfoglalásával és az első iskolai napokkal járó nehézségek leküzdésére; ezenfelül a tanító iskolán kívüli népművelési feladataira, magánéletének, valamint önművelésének nagy jelentőségére is rámutat. Végül a „Függelék“-ben a neveléstudományra vonatkozó ismereteken kívül a neveléstani kérdések magyar irodalmában nyújt hasznos útmutatást.

A könyv minden fejezetének külön számozott pontjai magukban is érthető, kerek kis egységeket alkotnak, melyek egymásból folyó, logikus sorrendjükkel kiválóan alkalmasak arra, hogy a leendő tanítókat a népiskolai nevelés kérdéseiben megadott határozott, egységes álláspont segítségével pályájukról rendszeresen tájékoztassák. Bár a tankönyv elsősorban a tanítói pálya küszöbén álló ifjak számára készült, okulhat belőle mindenki, aki a népoktatás felelősségteljes munkáját lélekkel akarja végezni, vagy aki e munkáról alapos tájékozódást óhajt szerezni. Nehéz eldönteni, kiknek jelent Imre Sándor népiskolai neveléstana nagyobb segítséget: azoknak-e, akik belőle tanulnak, vagy inkább azoknak, akik e tankönyv alapján végzik a tanító-nevelés munkáját. Annyi bizonyos, hogy fejlett lelkületű, rendszeres nevelői gondolkodású népiskolai tanítók nevelését ma csakis ennek a tankönyvnek a szellemében lehet a tanítóképzőintézetekben megvalósítani.

Kecskemét.

Eova Gabriella.

H I R E K.

Miniszter-változás. Gróf Károlyi Gyula miniszterelnök és kormányának lemondása folytán a kormányzó úr *Ófőméltósága Karafiáth Jenő* dr. vallás- és közoktatásügyi minisztert is felmentette hivatala alól és kiváló odaadással és fáradhatatlan buzgalommal teljesített szolgálataiért neki meleg köszönetét nyilvánította és az I. osztályú magyar érdemkeresztet adományozta. — Az új kormány vallás- és közoktatásügyi miniszterévé a kormányzó úr az október hó 1. napján kelt legfelsőbb kézírattal dr. *Hóman Bálintot*, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatóját nevezte ki. A kiváló tudós közoktatásügyi miniszterré való kinevezése osztatlan örömet keltett a tanárság körében is. Működése elé a legszebb reményekkel és várakozással tekint a tanítóképző-intézeti tanárság is. A miniszterium tisztviselői kara nevében *Szily Kálmán* dr. államtitkár üdvözölte a minisztert hivatalának átvétele alkalmából, aki válaszában a következőket hangsúlyozta:

— Hivatalomban elfelejtek minden barátságot és ellenségeséget, szeretetet és gyűlöletet. Megesküdtem, hogy pártatlanul, becsületesen, igazságosan *csak a nemzet és a kultúra érdekeit szolgálom*. Minden intézkedésemben az egyszerűséget fog vezetni. Hátsó gondolatok nélküli ember vagyok. *Aki kerülő úton jön hozzám, az nem az én barátom*. Bizonyos, hogy ilyen törekvésekkel nem fogok itt találkozni, de szükségesnek tartottam ezt mégis kijelenteni. Erős szándékaim, meggondolt célkitűzéseim vannak. Ezt a programot én a ti segítségetekkel ki fogom bővíteni és végre fogom hajtani. Munkám a nemzeti lélek regenerációjára irányul.

Dr. Gévay-Wolff Nándor államtitkár nyugalombavonult. Hosszú és mindenkor a fáradhatatlan kötelességteljesítésben, a pillanatig nem ernyedő alkotó-munkában eltöltött szolgálat után nyugalomba vonult dr. *Gévay-Wolff Nándor* államtitkár, aki ügyosztályunknak, a tanítóképző-intézeti ügyeknek államtitkári felügyeletét is végezte. Benne a tanítóképző-intézetek, a tanítóképzés és a tanítóképző-intézeti tanárság jóakarató támogatóját tisztelhettc. Kiváló tudásáért, nagy munkabírásaért, igazságosságáért mindenki tisztelte, jó szívéért, méltányosságáért minisztériumi munkatársai és a tanárság egyaránt igen szerette. A háború utáni nehéz időkben volt először a tanítóképző-intézeti ügyek államtitkára, amikor megértő jóságával és gondosságával sok menekült kartárs elhelyezéséhez nyújtott segítséget. Hosszú ideig a katolikus egyházi és alapítványi ügyek államtitkára volt, majd az utolsó két évben újra iskolai ügyek, köztük a polgári, kereskedelmi iskolák és a tanítóképző-intézetek ügyeinek irányítását vezette. Pályáján mindenkor elismerésben részesült, gyorsan haladt előre, aránylag fiatalon fontos ügyek és ügyosztályok vezetését bízták rá, majd hamarosan miniszteri tanácsos és helyettes államtitkár lett. A király a Lipót-renddel tüntette ki, Gévay elő- és kettős családi névvel, a soproni patricius család több más tagjával egyetemben, magyar nemességet kapott, majd alig egy éve a kormányzó a II. osztályú magyar érdemkeresztel tüntette ki. Irodalmilag is működött. A nőnevelésről írt munkája mintegy 50 évvel ezelőtt jelent meg és széles körben keltett figyelmet és elismerést. Saját kérelmére történt nyugalombavonulásába elkíséri őt a tanítóképző-intézeti tanárság jó kívánsága és szeretete.

A kormányzó pedig megengedte, saját kérelmére történt nyugalombavonulása alkalmából sok éven át kifejtett értékés eredményes szolgálataiért neki a legfelsőbb elismerését tudtall adják.

A minisztérium új ügy- és személyzeti beosztása. A vallás- és közoktatásügyi minisztériumban 1932. szeptember hó 1-től új ügy-

és fogalmazó személyzeti beosztás lépett életbe. Az erre vonatkozó rendelet a Hivatalos Közlöny és a Néptanítók Lapja szeptember 1-i számában jelent meg. A bennünket legközelebről érdeklő VI. ügyosztály beosztása a következő. Ügyköre: Felső kereskedelmi iskolák. Női kereskedelmi és egyéb szaktanfolyamok. Kereskedő tanonciskolák. Felső mezőgazdasági iskolák. Felső kereskedelmi isk. főigazgatóság. Tanítóképző int. főigazgatóság. Tanító-, tanítónő- és óvónőképző int. Polgári iskolák. Amizoni-nevelőintézet. Balaton-arácsi Erzsébet-szeretetház. — Ügyosztályfőnök: *Greszler Jenő* miniszteri tanácsos. — Miniszteri osztálytanácsos; *Huszka Ernő* dr. miniszteri tanácsosi c. — Miniszteri segédtitkár: *Huszka János* dr. miniszteri titkári c. és j. — Szolgálatfövére beosztva: *Nagy Zsigmond* dr. kir. tanfelügyelő, miniszteri tanácsosi c. — *Keleti Gyula* dr. kir. tanfelügyelő. — *Horn József* dr. áll. felső kereskedelmi isk. igazgató. — *Strobel Ernő* áll. felső kereskedelmi isk. igazgató. — Az ügyosztály államtitkári felülvizsgálata *Szily Kálmán* dr. államtitkári címmel felruházott műegyetemi ny. r. tanár hatáskörébe tartozik.

Nyugalombavonulások. Dr. *Huszka Jenő* és *Bartos Róbert* vallás- és közoktatásügyi miniszteri tanácsosok augusztus elsejével, saját kérelmükre, nyugalomba helyezettek. Mind a ketten nagy tudású, érdemekben gazdag, odaadó buzgalmú főtisztviselői voltak a miniszteriumnak, akik a tanítóképző-intézetek ügyei iránt mindenkörmeleg szeretetet és megértést tanúsítottak.

A Néptanítók Lapja új kiadóhivatala. A vallás- és közoktatásügyi miniszterium kebelbeli sajtóorgánuma, a hatvanötödik évfolyamban megjelenő Néptanítók Lapja, nyomdai és kiadóhivatali teendőinek ellátásával a vallás- és közoktatásügyi miniszter július hó 1-től a Franklin-Társulatot bízta meg. A Néptanítók Lapja kiadóhivatalának új címe: Budapest, IV., Egyetem-utca 4., Franklin Társulat. A lap adminisztrációjával kapcsolatban mindennemű levelezés ide intézendő.

Személyi hírek. *Moczár Miklós* jászberényi áll. tanítóképző-intézeti igazgató a gödöllői járás mezőgazdasági bizottsága által rendezett gazdasági misszió keretében, Zsámbok községben „Miért szükséges a tarlóhántás és az őszi mélyszántás” címen növényélettani-gazdasági előadást tartott, *Pazár Zoltán* jászberényi áll. tanítóképző-intézeti tanár a Jász-Nagykun-Szolnok vármegye kir. tanfelügyelője által a jászberényi áll. tanítóképző-intézet dísztermében tartott pedagógiai szemináriumon az elemi iskolai testnevelésről elméleti előadást és mintatanítást tartott.

A polgári iskolai tanárok „Csengery Antal Diákotthoná”-ba való kedvezményes felvétel. Lapunk júniusi számának megjelenése után vettük a hirt, hogy a polgári iskolai tanárok „Csengery Antal Diákotthoná”-ban a tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézeti tanárok egyetemi és főiskolai hallgató gyermekei havi 30 pengő kedvezményes árért lakást, fűtést, világítást, takarítást, mosást és reggelit kaphatnak. Ágyneműt a Diákotthon ad, a mosásba beleértendő mind az ágynemű, mind a testi fehérnemű mosatása. Erről egyesületünk tagjait körlevélben értesítettük. A Diákotthon VII. Thököly-út 82. sz. alatt van. Felvilágosítást nyújt a diákotthon gondnoksága a fenti címen. Budapesten való tartózkodás esetén az otthon vendégszobái ez évben is igénybe vehetők az egyesületünk tagjai által. Díj: az első éjjelre 2 P 50 fill., minden további éjjelre 2 P. Ebben benne van a fűtés, világítás és kiszolgálás is. A diákotthonban reggeli és fürdő is kapható.

Rádió előadás. *Mesterházy Jenő* tanár a nyár folyamán a budapesti rádióban a budavári királyi palota belső szépségeiről tartott előadást.

Megbízatus. A dunamelléki református egyházkerület Váczy Ferenc nagykőrösi ref. tanítóképző-intézeti igazgatót a dunamelléki egyházkerület ref. polgári iskoláinak felügyeletével megbízta.

Megszűnt állami óvónőképző-intézet. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium, az általános takarékosági intézkedések következményeképpen, a folyó tanévtől kezdődően megszüntette a hódmezővásárhelyi áll. óvónőképző-intézetet. Az intézetnek még meglevő egyetlen osztályát a budapesti állami óvónőképző-intézetbe helyezte át. Ugyanide nyertek beosztást Adamovits Jenőné, Inczéné Méray Irén, Katona Margit rendes tanárok, Fábíán Erzsébet rendes tanár pedig a győri áll. tanítóképző-intézethez osztattott be. Az intézet felszerelésének egy részét a budapesti áll. óvónőképző-intézet kapta, más részét a többi intézetek között osztották szét. — A hódmezővásárhelyi áll. óvónőképző-intézet megszüntetésével egy hosszú és érdemes multra visszatekintő képzőintézetünk szűnt meg.

Gyakorlóiskolai tanítói vizsgálatok. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1952. évi 59.726. sz. rendeletével 1952. szeptember 20—30. napjain, ez alkalommal a budapesti I. ker. állami tanítóképző-intézetben gyakorlóiskolai tanítói vizsgálatok tartását rendelte el. Vizsgálatra jelentkezhetett minden hosszabb tényleges tanítói szolgálattal bíró állami, községi, vagy felekezeti elemi iskolai tanító és tanítónő. A jelentkezőknek a kijelölt napon, 24 órával megelőzően kiadott tételekről hat félórás tanítást kell tartaniok a népiskola tantárgyainak összes tárgyköréből. Számot kell adniok rajzkészségükről és énektudásukról. El kell készülvé lenniök arra, hogy a tanítási módszer és a vezérkönyvirodalom körébe tartozó kérdésekre is kell felelniök.

A gyakorlóiskolai tanítókká minősített vizsgázók gyakorlóiskolai tanítói bizonyítványt kapnak és a tanító- és tanítónőképző-intézetek gyakorlóiskoláiban megüresedő állások elsősorban velük fognak betölteni.

A vizsgálat a vizsgázóktól saját költségükön két napi budapesti tartózkodást tesz szükségessé. A vizsgálatra való becsátás iránti kérvényeket folyó évi szeptember hó 10-ig a tanító- és tanítónőképző-intézetek kir. főigazgatóságánál (Budapest, V. ker., Báthory-u. 12. IV. em. Kultuszminisztérium) kellett benyújtani. A kérvények mellékletei: anyakönyvi kivonat, nyelvismeretről, irodalmi, társadalmi és egyéb tevékenységről, zene, rajz- és kézimunkakészségükről is szóló életrajz, esetleges egyéb minősített bizonyító okiratok és szolgálati bizonyítványok.

A gyakorlóiskolai tanítói vizsgálatok iránt igen nagy érdeklődés nyilvánult meg, 43 tanító- és tanítónő jelentkezett a vizsgálat letételére. Ezek közül egyelőre 10-et hívtak be, de egy későbbi időpontban a vizsgálatokat folytatni fogják. A vizsgálóbizottság elnöke Balázs Béla kir. főigazgató.

Berwaldszky Kálmán áll. el. isk. igazgató, a Néptanítók Lapja szerkesztője, a Magyarországi Tanítóegyesületek Országos Szövetségének, az Országos Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság alelnöke június hó 27-én elhunyt. A magyar tanítótság egyik legértékesebb tagja szállt a sírba vele, aki nemcsak mint a Néptanítók Lapjának szerkesztője és pedagógiai író (*A rajztanítás vezérkönyve*), hanem mint jeles történetíró is (*A magyar katolikus iskolázás vázlatos története, Kuruczok Liptóban, Rákóczi szepesvári pénzverdéje, A szepesi ötvösművesség multjából; A simándi táborigyűlés, Losonczy István és a pankotai hitújítók, Iglói polgárok élete a XVIII. század elején stb.*) értékes munkásságot fejtett ki. A magyar tanítóképző-intézeteknek és a képzőintézeti tanárságnak lelkes barátja volt. Temetése június 29-én volt igen nagy részvét mellett. Temetésén egyesületünk is képviseltette magát.

Programmértekezések az Értesítőkb. *Medgyesi Natália:* Kulturkunde és beszédgyakorlat a leányliceum felső osztályainak németnyelvi oktatásában. (Budapest, Erzsébet-nőiskola leányliceum.) — *Ruisz Márta:* Az alkotmánytan-tanításának módszere a tanítóképzőben. (Cinkota, áll. tnőképző.) — *Kiss Sándor:* Az elemi iskolai mértantánnítás módszere. (Szarvas, ev. tnőképző.) — *Radnai Oszkár dr.:* Gondolat és kifejezés. (Budapest, VII. áll. tnőképző.) — *Frank Antal dr.:* Gyertyánffy István nem a múlté. — *Éber Rezső:* A munkáltató fizikatanítás. (Mindkettő: Budapest, I. áll. tanítóképző.) — *Harmos Sándor dr.:* Hetvenöt év. (Budapest, izr. tanítóképző.) — *Metzner Károly dr.:* Kiskunfélegyháza határtörténete. (Kiskunfélegyháza, áll. tanítóképző.) — *Zoltán Lipót:* Egyéniség és közösség. (Miskolc, orth. izr. tnőképző.) — *Nagy Vilmos:* Fröbel Frigyes, (Nyiregyháza, ref. tnőképző.)

Irodalmi figyelő. *Dr. Becker Vendel:* Az iskolán kívüli népművelés és a tanítóképzés. (Néptanítók Lapja 17. szám.) — *Barcsai Károly:* A gyermekjáték pedagógiája. (Néptanítók lapja 15. szám.) — *Frank Antal dr.:* A természetrajz tanításának jelentősége. (U. ott.) — *Drozdy Gyula:* Az irodalmi nyelv szemléltetése és a helyesírás tanításának módja. (U. ott.) — *Móczár Miklós:* A legegyszerűbb eszközökkel végezhető népi iskolai vegytani kísérletek. (Néptanítók Lapja 12. szám.) — *Váradai József:* Széchenyi és a gyakorlati nevelés. (Népt. Lapja 15. szám.) — *Lux Gyula:* A magyar nyelv tanítása a nemzeti kisebbségi iskolákban. (U. ott.) — *Papp Ferenc dr.:* Kerschensteiner György. (Prot. Tanügyi Szemle 4. szám.) — *Csada Imre dr.:* Komplex koordinátájú pontok az analitikai geometriában. (Előadás a középiskolai tanárok nemzeti szövetsége math. és term. tudományi szakosztályának 1952. május 9-én tartott ülésén.)

Mezőgazdasági tanfolyam a szegedi kir. kat. tanítóképzőintézetben. A mai nehéz gazdasági viszonyok és hazánk megcsönkítettorságból adódó helyzetünk fokozottabb mértékben megkívánja, szinte megköveteli, hogy mezőgazdasági termelésünk minél jobb, okszerűbb és tökéletesebb legyen. Ezt a tényt az illetékes körök is igen erősen hangoztatják és ezért a gazdasági tárgyak tanítását már az elemi iskolában az oktatás gerincévé kívánják tenni ott, ahol a lakosság jórészt földműveléssel foglalkozik. Fenti okok hozták létre és alkották meg a mai formájukban a gazdasági továbbképző népiskolákat is, hogy így a helyesebb gazdálkodás megtanulása a földműveléssel foglalkozó kiscsazdanép minél szélesebb rétegei számára lehetővé válják. Ehhez elsősorban olyan néptanítókra volna szükség, akik eme fontos tudományágban némileg jártasak, kik a szükséges mezőgazdasági tudással rendelkeznek. — Azt azonban mindnyájan jól tudjuk, hogy mai formájukban a tanító- és tanító-nőképzők a legnagyobb igyekezet mellett sem képesek a mezőgazdasági ismeretek elméleti és gyakorlati anyagából annyit nyújtani, amennyire a jövő tanítónemzedéknek fenti cél megvalósításához szüksége volna. Ezt a hiányt a kultuszkeormány úgy pótolta, hogy a már működő tanítók részére négyhetes mezőgazdasági tanítói tanfolyamok tartását rendelte el. Sajnos, amilyen mértékben meghatványozódott e tanfolyamok jelentősége és szükségessége, évről-évre éppen olyan mértékben apadt le számuk a mindinkább ránknehezdedő nyomasztó pénzügyi helyzet miatt. Végül oda jutottunk, hogy ez évben már csak négy ilyen tanfolyam volt megtartható összesen 80 hallgató részére.

Ezek az okok készítették a szegedi kir. kat. tanítóképzőintézet

igazgatóját már az 1950/51. tanévben is arra, hogy a növendékeknek már az intézet falain belül módot nyújtson a mezőgazdasági tanfolyamon való részvételre. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium által jóváhagyott munkaterv és tananyagbeosztás alapján az intézet igazgatója a IV. évfolyamot végzett növendékek részére az 1951/52. tanévben már másodízben rendezett mezőgazdasági tanfolyamot. Mindkét tanfolyam az osztályvizsgálat után kezdődött, öt hétig tartott és olyan jól sikerült, hogy az intézet igazgatója a mezőgazdasági tanfolyamoknak évről-évre való állandósítását határozta el.

A szegedi tanítóképzőben létesített tanfolyam célja egyébként ugyanaz, mint a vallás- és közoktatásügyi minisztérium által rendezetteké. A hallgatók ugyanazokat a tárgyakat tanulják, naponta épen úgy végeznek gyakorlati foglalkozásokat, hetenkint résztvesznek több kisebb és egy-egy nagyobb, egézsnapos tanulmányi kiránduláson, végül ugyanolyan értékű végbizonyítványt kapnak, mint a többi tanfolyam résztvevői. A különbség csupán az, hogy e tanfolyam hallgatói még nem okleveles tanítók, bár már csak egy évük van hátra, de akiknek az emlékezetében azonban még élénken ott él a képzőben tanult gazdasági ismeret, melyet csak feleleveníteni, rendezni, itt-ott kiegészíteni és megrögzíteni kell. A tanfolyam résztvevőit családi és anyagi gondok még nem terhelik, a tanulástól sem szokhattak még el és így az eredmény is csak jobb lehet az u. n. *tanítói tanfolyamok*-énál, ahová bizony néhányan családot otthon hagyva és gondokkal terheltlen — csak kényszerből jöttek, sokan pedig azzal az elhatározással, hogy a tanfolyamon majd jól szórakoznak. Ennek az újfajta tanfolyamnak mindezekon kívül megvan még az az igen nagy előnye, hogy olcsó. A régi tanfolyamok költségeinek csak egytöredéskébe kerül. Vagyis azon a pénzen, ami a f. évi négy tanfolyam költségeire fordítottat, húsz ilyen tanfolyam lett volna megtartható és nem 80, hanem 400 hallgató részére.

Az ilyen tanfolyam megrendezése a tanítóképzők részére nem okoz túlkiadást, mert a résztvevők a köztartásdíjakat befizetik az intézet pénztárába. Viszont a hallgatóknak sem jelent a részvétel nagy anyagi megterhelést, mert a júniusi ellátási díjat úgyszólván s így — mivel a tanfolyam legfőljebb július 10-ig tarthat — mindössze csak 10 napi ellátásdíj megfizetése okozhat némi kiadást.

Felhozhatják esetleg a tanfolyam ellen azt, hogy megrövidíti a tanulók vakációját s hogy nem minden tanfolyamot végzett veszi hasznát a tanultaknak, mert nem fog mindegyik gazdasági továbbképzőben tanítani. Tény, hogy a tanfolyam elvesz a tanuló nyári vakációjából egynéhány hetet, de még így is marad teljes két hónap a pihenésre és erőtgyűjtésre. Az is igaz, hogy a tanfolyamot végzetek nem fognak mindnyájan gazdasági továbbképzőben tanítani, azonban az is bizonyos, hogy minden tanító felhasználhatja és hasznosíthatja azt az alaposabb gazdasági tudást, amit a tanfolyamon elsajátított. Sőt azt hiszem, hogy a mai kifosztott csonka hazában földművelő népünk gyermekeinek igazán jó tanítója nem is lehet az, aki a mezőgazdasági ismeretekben kellő jártassággal nem bír.

Éppen ezért igen kívánatos volna, hogy egy évben minél több ilyen mezőgazdasági tanfolyam tartassék. Ne négy, hanem — amint fentebb is vázoltam — ugyanabból a pénzből legalább húsz. Helyesebben annyi ahány tanító- és tanítónőképző van hazánkban. Ez volna az igazán kívánatos.

Amidőn ismételten hangsúlyozom, hogy földművelő népünk me-

zőgazdasági oktatása jövőnket megalapozó fontos kérdés, felkérem mindazokat kiket e tárgy érdekel, kik ezzel foglalkoznak, hogy fontolják meg az általam elmondottakat és szóljanak hozzá ahhoz. — Hátha másutt is meg lehetne alapozni azt, amit a szegedi kir. kat. tanítóképzőintézet már két évvel ezelőtt megvalósított s amit mezőgazdasági oktatásunk emelésére a jövőben is meg fog rendezni.

Bár megértésre találnának e sorok és a jövő tanév végén már nemcsak a szegedi, hanem a többi tanítóképzőkben is megtartatnának ezek az igen hasznos és a jövő tanítónemzedék számára annyira szükséges mezőgazdasági tanfolyamok!

Szeged.

Bíró Antal gazd. isk. igazgató.

A Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság előadásai a 6—10 éves gyermek fejlődéséről és neveléséről. Okt. 17. A testi fejlődés. *Malán Mihály dr.* Okt. 24. A gyermek sportja orvosi szempontból. *Éderer István dr.* Okt. 31. Mozdulatkultúra a 6—10 éves korban. *Dienes Valéria dr.* Nov. 7. Mozgásritmus a nevelésben. *Szentpál Olga.* Nov. 14. Kifejező mozgások. *H. Révész Margit dr.* Nov. 21. Az iskolai tanuláshoz szükséges érettség megállapítása. *Cser János.* Nov. 28. A játék a tanításban. *Kapeller Hermin.* Dec. 5. A gyermek olvasásának fejlődése. *Drozdy Gyula.* Dec. 12. A globális olvasástanítási módszer. *Éltes Máttyás.* Dec. 19. Olvasmányok a 10 éves korig. *Nyireő Éva.* Jan. 9. Az írástanítás újabb módszerei. *Luttor Ignác.* Jan. 16. A hajlamok és a művészi érzék fejlesztése. *Borsányi Mária.* Jan. 23. A nyelvi fejlődés a 6—10 éves korban. *Kenyeres Elemér dr.* Jan. 30. A 9 éves gyermek szókincese. *Preyer Mária.* Febr. 6. A fogalmazás a 6—10 éves korban. *Stolmár László dr.* Febr. 13. A gondolkodás fejlődése és az iskolai lecke. *Lukácsné Szász Irén.* Febr. 20. A számfogalmak és a számtani műveletekre való képesség fejlődése. *Kiss József.* Febr. 27. A mértan a 6—10 éves korban. *Kiss József.* Márc. 6. Az erkölcsi fejlődés és nevelés a 6—10 éves korban. *Frank Antal dr.* Márc. 13. Szabad munkacsoportok a nagyobb gyermekek tanításában. *Dr. Domokos Lászlóné.* Márc. 20. Életközösség a „Családi iskolában“. *Nemesné Müller Márta.* Márc. 27. A „Családi iskola“ tanítási módszere lélektani megvilágításban. *H. Czinner Alice dr. és Lénárt Edit dr.* Ápr. 3. A Montessori-módszer az elemi iskolában. *Burchard-Bélaváry Erzsébet.* Ápr. 24. Új nevelési módszerek Amerikában. *Baranyai Erzsébet dr.* Máj. 1. Új testnevelési módszerek. *Kmettykó János.* Máj. 8. A nehezen nevelhető gyermek. *Hambai Vilmos.* Máj. 15. Az ideges gyermek. *Schnell János dr.* Az előadások helye a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium (VIII., Mária Terézia-tér 8.) nagy előadó terme (III. e. 44. sz.) Az előadások ideje hetenkint *hétfőn* délután 6 órai kezdettel. Belépődíj egy-egy előadásra 30 fillér. Diákoknak kedvezmény. A Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság tagjai belépődíjat nem fizetnek. Tagsági jegy az előadások helyén váltható.

Nemzetközi levelezés 10—14 éves fiuk között. A New-Yorki The Allendale School for Boys tanulói levelezni szeretnének magyar fiúkkal angol, francia, vagy német nyelven. Érdekelné őket a magyar gyermek élete és Magyarország. Szívesen cserélnék képeket tájakról, viseletekről, stb. Érdeklődők forduljanak közvetlenül az intézet vezetőjéhez: Miss Marthe Léonóra Gamble-hez. % 33 Vick Park B. Rochester New-York. The Allendale school for Boys, a „Jövő Utjain“ szerkesztőség (I. Tigris-u. 41.) egyidejű értesítése mellett.

Budapest székesfőváros új tanfelügyelője. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Budapest székesfőváros tanfelügyelőjévé *dr. Nagy*

Zsigmond központi szolgálattételre beosztott kir. tanfelügyelő c. miniszteri tanácsost nevezte ki. Ugyanekkor *dr. Padányi Andor* kir. tanfelügyelőt a pestvármegyei, *Kehrer Károly* kir. tanfelügyelőt a veszprémmegyei tanfelügyelőség vezetőjé nevezte ki. — *Nagy Zsigmond* dr. a minisztérium VI. ügyosztályában teljesített szolgálatot s a tanítóképzés iránt mindenkor nagy érdeklődést és megértést tanúsított. Új állásába a tanítóképző-intézeti tanárság rokonszenve kíséri.

Előadások. A Pestkörnyéki Tanítók okt. 8.-án tartott közgyűlésén *Sebestyén Erzsébet* tanárnő az ifjúsági vöröskereszt egyeslet tevékenységéről, *Drozdy Gyula* gyak. isk. tanító pedig az új tantervről és utasításról tartott előadást.

Nyugdíjazások. Minisztertanácsi határozat alapján mindazok az állami tisztviselők, akik teljes szolgálati idejüket kitöltötték, vagy a 65 éves kort elérték, nyugállományba helyezettek. Az állami tanítóképző-intézeti tanárok statusából f. évi november hó elsejével hat kiváló és érdemes kartársunk vonul nyugdíjba: *Pároy Endre* igazgató, egyesületi elnökünk, a VII. ker. áll. tanítónőképző-intézet igazgatója, *Barabás Endre* c. főigazgató, a dévai áll. tanítóképző-intézet volt igazgatója, aki az összeomlás óta a külügyminisztériumban teljesített szolgálatot, *Grész Ernő*, a győri áll. tanítónőképző-intézet tanára, *Héger Lujza* és *Patyi István*, a VII. ker. áll. tanítónőképző-intézet tanárai, *Maurer Mihály* ugyanezen intézet gyakorló-iskolai tanítója. Mindannyian hosszú és érdemes szolgálat után vonulnak a fáradságos és eredményes munkával kiérdemelt nyugalomba. Szívből kívánjuk, hogy egészségben és boldogságban töltsék további életpéldüket.

A közigazgatási és társadalmi ismeretek óraszámának felemelése. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. évi szeptember hó 17-én kelt 36.466/1932—VI. ü. o. szám alatt a következő rendeletet adta ki:

Figyelemmel a közigazgatási és társadalmi ismeretek tanításának egyre növekvő fontosságára és azokra a feladatokra, amelyek ez ismeretek terjesztése körül a tanítóságra a népművelés terén várnak, valamint az új tanításterv életbeléptetése óta szerzett ama tapasztalatra, hogy e tárgy tantervi anyagát heti 1 órában a kívánatos alapossággal elvégezni nem lehet: a tanító- és tanítónőképző-intézetekben az egészségtan heti óraszámának 1 órára csökkentése mellett — az 1932/33. iskolai évtől kezdődően a közigazdaságtannak heti 2 órában való tanítását rendelem el. — A közigazdaságtan és egészségtan anyagának újabb megállapítása tárgyában később külön intézkedem.

Választmányi ülés. A Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete 1932. évi június hó 10-én (pénteken) d. u. 5 órakor a VII. ker. áll. tanítónőképzőben (Damjanich-utca 45.) *választmányi ülést* tartott, melynek egyetlen tárgya a Tanárok Háza alapjának hovatfordítása volt. A választmányi ülés, többek hozzászólása után, úgy határozott, hogy a Tanárok Háza alapjának mintegy 50 ezer pengőt kitevő készpénzét ház vételére fordítja.

Taggyűlés. A Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete 1932. évi június hó 25-én (szombaton) d. u. 5 órakor a VII. ker. áll. tanítónőképzőben (VIII., Damjanich-utca 45.) a június 6-iki zárótaggyűlés folytatásaként taggyűlést tartott. A gyűlés egyetlen tárgya: a tanítóképző-intézeti tanárképzés reformjának megbeszélése volt. E gyűlés határozatából terjesztett fel a II. számú memorandumunk.

A nemzeti kisebbségi iskolák tanítóinak továbbképző tanfolyama Baján. A németnyelvű kisebbségi iskolák tanítói számára augusztus hó 22-től két-hetes tanfolyamot rendezett a vall. és közoktatásügyi

minisztérium. A tanfolyamot a bajai állami tanítóképzőben tartották. A miniszter nevében *dr. Breyer Ede* központi szolgálatra berendelt kir. tanfelügyelő a város vezetőségének jelenlétében nyitotta meg. A résztvevőket *Brunovszky Rezső* c. főigazgató üdvözölte.

A tanfolyam 1932. augusztus 22-től szeptember 3-ig tartott. A szellemi ügyek vezetője *Lux Gyula* tanítóképzőintézeti tanár volt. Előadói: *Dr. Schmidt Henrik* szegedi egyetemi tanár, *dr. Tettamanti Béla* egyetemi tanársegéd, egyetemi magántanár, *Várad József*, *Lux Gyula*, *Barcsai József* képzőintézeti tanárok, vitéz *Losonczy György* állami tanítóképzőintézeti gyakorló iskolai tanító, *Neubauer János* igazgató és *Éberhardt János* népiskolai tanító. A tanfolyam adminisztratív ügyeit *Chobodiczky Alajos* tanár intézte. A tanfolyamon 70 tanító és tanítónő vett részt.

Kinevezések. A vallás és közoktatásügyi miniszter úr *Nika Béla* (Félegyháza, áll. tanítóképző-intézet), *Erdélyi Olga* (Budapest, VII., áll. tanítónőképző-intézet), *Zeitler Etelka* (Budapest, II. áll. tanítónőképző-intézet) helyettes tanárokat tanítóképzőintézeti rendes tanárokká kinevezte.

Természettan-szakos tanárok értekezlete. A tanítóképző-intézeti természettan-szakos tanárok június 30, július 1-én és 2-án háromnapos értekezleten vettek részt a budapesti I. kerületi tanítóképzőben. Az értekezlet kezdeményezői *dr. Frank Antal* és *Jaloveczky Péter* igazgatók voltak, akik a vallás- és közoktatásügyi minisztérium és az egyházi főhatóságok támogatásával meg is valósíthatták tervüket.

Az értekezletet *Balázs Béla*, tanítóképző-intézeti kir. főigazgató június 30-án reggel nyitotta meg, s azon természettan tárgyak körébe vágó módszeres eljárások, a cselekedtető, munkatanítás és egyéb alkalmi problémák kerültek tárgyalásra.

Balázs Béla kir. főigazgató megnyitó beszédében őszinte örömet fejezte ki a nagy érdeklődés fölött, amely az ország különböző intézeteiből összesereglett tanárok számában is megnyilvánult. Rámutatott az értekezlet jelentőségére. Különös fontosságát abban látja, hogy az egymástól többé-kevésbé izoláltan működő rokon-szakos tanárok élőszóval kiscserélhetik a módszeres eljárásokra vonatkozó gondolataikat, tapasztalataikat és kívánásaikat.

Ezután köszönetét fejezte ki a minisztériumnak és az egyházi hatóságoknak áldozatkész támogatásukért, valamint *dr. Frank Antalnak* és *Jaloveczky Péternek*, akik vállalkoztak ennek a közös érdekeket szolgáló munkának a vezetésére.

A főigazgató megnyitó beszéde után *dr. Frank Antal* mutatott rá azokra a feladatokra, amelyek a képzőintézeti természettan-szakos tanárookra várnak az ifjúság fogékony lelkét különösen érdeklő, kényes problémáknak (mint pl. az átöröklés, a fajok keletkezése, a filogenia stb.) helyes, vallásfilozófiai és természettudományi oldalról egyaránt kielégítő tárgyalása terén.

Az értekezlet mindhárom napján, a tanítóképző-intézetek annyira sajátos tárgykörének, a növénytan-, állattan-, kémia-ásványtannak részletes módszerét ismertette *Jaloveczky Péter* igazgató. Mindhárom tárgykörből — a módszer általános tárgyalása után nyomban — mintatanítást is bemutatott az előadó, s különös figyelemmel volt a cselekedtetve tanítás módszerére. A tanításokkal kapcsolatban ismertette a saját elgondolása szerint készített kísérletező eszközöket is.

Az értekezletnek önként vállalkozó előadói voltak még *Flóra Sándor*, *Marczélly Kornél* és *Siemeister János* tanárok is.

Az előadások és tanítások mindegyikét megbeszélés követte. A hozzászólásokból minden esetben megnyilvánult az a lelkesedés és lelkiismeretesség, amellyel a képzőintézeti tanárság végzi a munkáját, és kitűnt, hogy a tanítóképző-intézetek természetrajzi tárgyainak tanításánál — a helyi nehézségek megengedte keretek között — már régen megvalósította a tanárság a cselekedtető módszert.

A módszeres megbeszélések állandóan szem előtt tartották a népiskolai követelményeket is.

Foglalkozott továbbá az értekezlet a tanítóképző-intézeti természetrajz, valamint a vele vonatkozásban lévő más tárgyaknak tantervi helyzetével. Ezen a téren egyöntetű vélemény még nem alakult ki.

Általános panaszként vetődött fel a képzőintézeti növendékek túlterheltségének a problémája is, aminek orvoslását a tananyagának minden tárgyra kiterjedő gondos megrövidítésében, a délutáni órák számának csökkentésében és a tanítási órákon túlterjedő szertári és egyéb foglalkoztatások mérséklésében látták az értekezlet résztvevői.

A megbeszélések során egyébként oly sok gondolat és probléma vetődött fel, hogy a három nap kevésnek bizonyult ezek végleges elintézéséhez. Ezért általánossá vált az a kívánság, hogy hasonló értekezlet összehívása szükséges más szakos kartársak részére is.

Az értekezleten a következők vettek részt: *Baja*, áll. tk.: Flóra Sándor, Ehmann Tivadar; *Budapest*: Vajda Erzsébet, Farkas Mária II. k.; Jaloveczky Péterné, Riesz Janka, Bertha Mária VII. k.; Rados Gyula izr.; Szabó Erika Isteni Szer. Leányai; Piros Angéla, Szavzák Karitász Ranolder; Dobrovsky Irén, Pumb Augusztna, Rojkó Antal, özv. Gerencsér Istvánné óvónőképz.: Szabó Béla, Nagy Ferenc, Barabás Tibor; *Cinkota*: Csada Imre dr., Roda Mária áll. tnk.; *Csurgó*: Székely Zoltán, Bulla Andor áll. tk.; *Debrecen*: Dr. Gulyásné, Benedek Berta ref., Józsa M. Consolata rk., Duppong M. Wilhelmine leányliceum; *Eger*: Keresztúry Mária Angol kisasszonyok Szabolcs József r. k.; *Esztergom*: Karácsonyi Jenő kir. kat.; *Győr*: Polesinszky Béla kir. kat. Ir. Csonka Evangelista, Ir. Magasi Franciska Orsolya r., Békésyné Draskóczy Virgína, Tompa Margit dr. áll. tnk.; *Jászberény*: Siemeister János, Tanay Antal áll.; *Kiskunfélegyháza*: Nika Béla áll.; *Kecskemét*: Öllös Sarolta, Gulyás István ref. tnk.; *Kőszeg*: Kascák Ödön dr. áll.; *Miskolc*: Molitor Gusztáv ág. h. ev., Markovics Vilma izr.; *Nagykőrös*: Csikai Pál ref.; *Nyiregyháza*: Hunek Emil áll.; *Pápa*: Marczély Kornél áll., Geöbel Iona ref., Sági Aloizia, Nagy Kornélia r. k.; *Sárospatak*: Egey Antal ref.; *Sopron*: V. Lenky Jenő ág. ev., Gulyás M. Jolánta, Schmidt M. Ariedne, Wekerle M. Blandina r. k.; *Szeged*: Straub Ferenc kir. kat.; *Székesfehérvár*: Prágner M. Mansulta r. k.; *Veszprém*: Zemplényi Irén. Stigl Janka, Kunszt Mária Angol k. a.; *Zsámbék*: Kerner Lucia, Müllmann Benigna r. k.

Kőszeg.

Dr. Kascák Ödön.

Magyar Eszperantó Pedagógiai Társaság van alakulóban. Az előkészítő bizottság felhívást bocsátott ki, a társaság tagjai közé való belépésre szólítván fel az érdeklődő tanárokat és tanítókat. A társaság tagjaira semminemű nagyobb anyagi terhet nem óhajt róni (1953. évi tagsági díja 1 pengő lesz, mely postabélyegben is beküldhető; tanítóképző-intézeti növendékek tagdíjat nem fizetnek), tehát főleg csak céljai eléréséhez szükséges lelkes, aktív munkálkodást és erkölcsi támogatást kér. A belépés Mihalik József tanár, Budapest, Damjanich-u. 43. áll. tanítónőképző-intézet címére jelentendő.

Kinevezések és címadohányozások. A kormányzó dr. *Bárany* Gerő helyettes államtitkári címmel és jelleggel felruházott miniszteri tanácsost miniszteri osztályfőnökké, *Palinay* Levente V. fizetési osztályba sorozott miniszteri számvevőségi igazgatóhelyettest ugyanebbe a fizetési osztályba miniszteri számvevőségi igazgatóvá nevezte ki; *Laszkáry* Miklós, dr. *Molnár* Andor és dr. *Kultsár* István miniszteri titkároknak a miniszteri osztálytanácsosi címet, *Ioánkovits* Kálmán központi szolgálattételre berendelt kir. tanfelügyelőnek a miniszteri titkári címet és jelleget adományozta.

A XVIII. nemzetközi Montessori tanfolyam. Montessori Mária XVIII. nemzetközi tanfolyamát 1933. év februárjától júniusig Barcelonában, az ottani egyetemen tartja. A tanfolyamon résztvevőknek Montessori Mária tart előadásokat, a gyakorlati kiképzés pedig a kiváló barcelonai Montessori-iskolákban történik. Felvilágosítással szívesen szolgál a Magyar Tanítóképző szerkesztője, mint a Magyar Montessori Egyesület titkára, vagy a tanfolyam titkársága, *Secrèdaria Ronda* Universitas, 7, Barcelona, Espana.

Dewey pedagógiája címen tartott előadást a Magyar Paedagógiai Társaságban október hó 15.-én, (szombaton) dr. *Szemere Samu* tanítóképző-intézeti igazgató.

Egyesületünk első taggyűlése. A Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete ez idei első taggyűlését október hó 24-én tartja a VII. kerületi áll. tanítónőképző-intézetben (VII., Damjanich-utca 43.). Előadást tart *Kiss József* a magyar tanítóképzés reformgondolatairól és *Eber Rezső* a tanítóképző-intézeti tanulók tanulmányi versenyéről.

Folyóiratunk késése. A magyar Tanítóképző e száma kissé megkésve jelent meg. A késés oka nem az egyesületünk, sem nem a szerkesztő. A Dunántúl Egyetemi Nyomda r. t. nyomdájában, ahol lapunkat nyomják, hosszabb ideig tartó nyomdai munkás-sztrájk, majd munkás-csere volt. Ez késleltette a megjelenést. Hozzájárult ehhez még az is, hogy az új nyomdai munkások ez alkalommal nem ismervén még a szokásokat, lassabban dolgoztak. A nyomdavállalat a késésért elnézést és bocsánatot kér.

Belgium's pedagogical literature

The pedagogical literature in Belgium has a long and rich history, dating back to the 17th century. It has been shaped by a variety of factors, including the influence of the Catholic Church, the French Revolution, and the rise of the secular state. In the 19th century, the literature focused on the development of the individual and the role of the family. In the 20th century, it has become more concerned with social issues and the role of the state in education. The literature is written in French and Dutch, and is published by a variety of publishers. It is a valuable resource for anyone interested in the history and development of education in Belgium.

Beküldött pedagógiai könyvek és füzetek.

Magyar Pedagógiai Lexikon. A Magyar Paedagógiai Társaság megbízásából *Fináczy Ernő* és *Kornis Gyula* közreműködésével szerkesztette: *Kemény Ferenc*. I. rész: *Abádi-Juventus*. 1025. l. A Révai Irodalmi Intézet kiadása. Budapest, 1952. A két kötet ára 48 pengő.

Előadások az iskolán kívüli népművelés köréből. Lampel R. Könyvkereskedése. Budapest. A teljes sorozat ára 5.60 P.

Josef Spieler: Lexikon der Pädagogik der Gegenwart. Herder & Co Freiburg i. Br. — 1952.

Alfred Zander: Leben und Erziehung in Pestalozzis Institut zu Ijerten. Sauerländer. Aarau. — 1952.

Wilhelm Häper: Die Krise der Erziehungswissenschaft. Zickfeldt. Osterwick. (Harz.) 1952.

Joszt Ferenc: A munkaiskola tanításmódja. Ismertetések, kísérleti tanítások az új tanterv szellemében vezetett iskolából. Kecskemét. (Arany János utca 8.) 1952. Ára 5 P.

Magyarosan. Nyelvművelő folyóirat. Kiadja a Magy. Tud. Akadémia *Négyesy László* közreműködésével szerkeszti Nagy J. Béla és *Ésiri Miklós*, I. évf. 5—6. szám.

Imre Sándor: Népiskolai neveléstan. A tanítóképzőintézeti tanítványok alapján. Budapest, 1952. A Studium könyvesbolt főbizománya. IV., Muzeum-körút 21.

N. Bartha Károly: Magyar Néphagyományok. I. A Debreceni Tisza István Tud. Társaság I. osztályának kiadványai. V. kötet, 2. szám, Debrecen, 1951.

Kiss Sándor: Az elemi iskolai számolás és mérés tanítás módszere. Szarvas, 1952.

Internátusok és Tanintézetek tájékoztató címtára az 1952/53. évre. Erdős József kiadása. Budapest, VI., Teréz-körút 55. Válaszbélyeg beküldése ellenében ingyen és bérmentve megküldi a kiadó.

Oppel Imre: Reformgondolatok a tanári szolgálat és munkakör átszervezéséről. Rajzoktatás. XXXV. évf. 1—2 szám.

Lux Gyula: Modern nyelvoktatás. Előszóval ellátta *Koszó János*. Budapest, Egyetemi Nyomda, 1952. Ára 2.80 P.

Tanterv és Utasítások a népiskola számára. Kiadta a vallás- és közoktatásügyi miniszter 2495/1952. eln. számú rendeletével. Budapest, Egyetemi Nyomda. 552 l. Ára 2.50 P.